

T.C
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

112788

**İLKÖĞRETİM 1. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SINIFTA OLUMLU
VE OLUMSUZ DAVRANIŞLAR GÖSTERMELERİNİ ETKİLEYEN
AİLEYLE İLGİLİ ETMENLER**

112788

Hatice ATASEVEN

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitim Programları ve Öğretim Programında
Hazırlanan

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Münire ERDEN

İstanbul, 2001

**Y.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DÜŞÜNCE VE İNŞAAT MERKEZİ**

ÖNSÖZ

Bu araştırma, ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesine neden olan aileyle ilgili etmenlerin ortaya çıkarılması amacıyla hazırlanmıştır.

Öncelikle, araştırmanın her aşamasında yardımlarını esirgemeyen, çalışmalarım boyunca bana yol gösteren, motive eden değerli danışman hocam Prof. Dr. Münire ERDEN'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca, araştırmayla ilgili istatistiki verilerin analizi konusunda yardımcı olan değerli hocam Prof. Dr. Ali BAYKAL'a, eğitim programları ve öğretim dalında yüksek lisans yapmam için beni yüreklendiren ve yol gösteren değerli hocam Prof. Dr. Mürüvvet BİLEN'e, araştırmaya ait anketlerin uygulanması sırasında emeği geçen Özel Şişli Terakki İlköğretim Okulu Müdürü Sayın Sevgi ONAY'a, tez çalışmam boyunca bana destek olan Özel Şişli Terakki İlköğretim Okulu sınıf öğretmenlerine, tezin oluşmasında bana rehberlik eden Araş. Gör. Yusuf İNANDI'ya, yüksek lisansa başladığım ilk günden beri her zaman yanımda olan ve desteklerini esirgemeyen sevgili aileme çok teşekkür ederim.

Haziran, 2001

Hatice ATASEVEN

ÖZET

Toplumsal gelişme için gerekli olan insan yetiştirme sürecinin, verimli bir şekilde gerçekleştirilmesinde öğretmenin rolü büyüktür. Öğretmenler eğitim ortamlarını yani sınıfları öğrenmelerin gerçekleştirilmesine uygun hale getirebildikleri ölçüde başarılı olacaklardır. Bu noktada öğretmenlerin sınıf yönetimiyle ilgili becerileri önem kazanmaktadır. Öğretmenlerin sınıf yönetimiyle ilgili becerileri ne kadar gelişirse gelişsin, eğer öğrenci dış etkenlerden fazlasıyla etkileniyorsa sınıfta etkili bir öğrenme-öğretme ortamı oluşturulamayacaktır. Öğrencilerin aile yapısı, anne-babalarının tutumları, boş zamanlarını değerlendirme biçimleri gibi aileyle ilgili değişkenler öğrencilerin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesini önemli derecede etkiler. Öğrencilerin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesine neden olan aileyle ilgili etmenlerin ortaya çıkarılması ise verimli bir sınıf ortamının yaratılmasını sağlayacaktır. Bu nedenle bu çalışmada, ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermelerine neden olan aileyle ilgili etmenlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmada alt problemler doğrultusunda, sınıfta olumlu ve olumsuz davranış gösteren öğrencilerin aileleriyle ilgili var olan özellikler ortaya konmaya çalışıldığı için tarama modeli kullanılmıştır.

Araştırmanın evrenini, İstanbul il sınırları içinde bulunan Özel Şişli Terakki İlköğretim Okulu 1999-2000 öğretim yılı birinci sınıf öğrencileri ve bu öğrencilerin ebeveynleri, örneklemini de evrende bulunan 224 öğrenci arasından ulaşılabilen, 212 öğrenci arasından seçilen 41 olumlu ve 41 olumsuz davranış gösteren toplam 82 öğrencinin ebeveynleri oluşturmuştur.

Araştırmaya ait veriler; sınıfta olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin tespit edilmesini amaçlayan gözlem formu, öğrencilerin aile yapısının ve boş zaman değerlendirme şekillerinin belirlenmesine yönelik hazırlanan anketler ve annelere uygulanan Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI) ile toplanmıştır.

Araştırmanın sonucunda, babanın işten dönme saatinin, anne ve babanın öğrenci ile hafta sonu birlikte olma süresinin, öğrencinin ödevlerini yapma sisteminin, annenin ev kadınlığı

rolünü reddetmesinin öğrencilerin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesini anlamlı derecede etkilediği ortaya çıkmıştır. Yine araştırma sonucunda, ailenin eğitim ve gelir durumunun, aile türünün, annenin çalışmasının, işten dönme saatinin, anne-babanın iş seyahatine çıkmasının, öğrenci ile hafta içi birlikte olma süresinin, öğrencinin ders çalışma süresinin, annenin aşırı koruyucu olmasının, baskı ve disipline inanmasının, evde eşler arasında geçimsizliğin olmasının öğrencilerin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesini anlamlı derecede etkilemediği ortaya çıkmıştır.

Ayrıca araştırma sonuçlarına göre sınıfta olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin, olumlu davranışlar gösteren öğrencilere oranla daha fazla televizyonda çizgi film, show programları, korku ve şiddet filmleri izledikleri, bilgisayarda şiddet ve savaş oyunları oynadıkları, savaş oyuncakları ve elektronik oyuncaklara ilgi gösterdikleri, sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrencilerin ise diğer gruba oranla televizyonda daha fazla spor, müzik, belgesel programları, haberleri, çocuk filmlerini izledikleri, daha çok kitap okudukları ve düşündürücü oyuncaklarla (satranç v.b) oynadıkları saptanmıştır.

ABSTRACT

The teacher role is very important in the process of human educating which is necessary for social development. The teachers are successful to the extent that they can make the educational environment, classroom suitable for learning at this point, the teacher skills about classroom management gain importance. It is not important whether the teacher's classroom management skills are developed or not. If the students are affected too much from the exterior factors, effective learning-teaching environment can not be formed in the classroom. The variable like the family structures of the student, the attitudes of their parent, their ways of spending the spare times effect the students' showing positive or negative behaviours in the classroom. Exposing the factors about the family which cause the students' showing positive or negative behaviours in the classroom will prove the creation of an effective classroom environment. For this reason, the purpose of this study is to determine the parents' factors on primary school first grade students who demonstrate positive and negative behaviours in classroom.

According to objectives, the general survey method was used to reveal the characteristics of the parents of the primary school students who show positive and negative behaviour in the classroom.

The population of this study is in the 1999-2000 academic year Private Şişli Terakki Primary School first class students and their parents, sampling group is in this population 212 out of 224 and of those 41 who show positive and 41 who show negative, totally 82 students.

The data of this study is collected with an observation form which targeted those who have negative behaviours, and surveys which targeted to determine the form of parents and the way of students evaluating their free time activities and the one which is practised on families called (PARI) Parental Attitude Research Instrument.

The results of this study show that; the time of father's arrival home, the time spent together at weekends, the system of doing their homework, the refusal of the mothers' own

roles have affected the students positive and negative attitudes during class. On the other hand; another result of this study makes it clear that the level of education, income level, form of family, working mothers, the time of coming back home, going on vocation, the time spent together on weekdays, the length of the time students spend on their lessons, exceeded presevation of the mother, belief on pressure and discipline, the conflict between the parents have not affected student behaviours positive and negative meaningfully.

Another finding of this study points out that, those who show negative attitudes have watched cartoons, show programmes, horror and violent films on television and played violent and war games on computers, have had warral toys and have a tendency on these kind of toys, comparing to those who do not. On the other hand, those who show positive attitudes have more interest in sport, music, documentaries, news, children films on television, read more books and played the toys which refer to mind (such as chess).

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	ix
BÖLÜM	
I. GİRİŞ	1
Problem Durumu	1
Problem Cümlesi	40
Alt Problemler	40
Araştırmanın Önemi	40
Sınırlılıklar	41
Sayıtlar	41
Tanımlar	41
II. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	43
III. YÖNTEM	48
Araştırmanın Yöntemi	48
Araştırmanın Evren ve Örnekleme	48
Veri Toplama Araçları	49
Verilerin Toplanması	52
Verilerin Çözümü ve Yorumlanması	53
IV. BULGULAR VE YORUM	55
Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	55
İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	61
Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	68
Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	72

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	76
Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	88
 V. SONUÇ VE ÖNERİLER	 89
Sonuçlar	89
Öneriler	91
KAYNAKÇA	94
EKLER	99
Ek 1 Sınıfta Olumsuz Davranışlar Gösteren Öğrencilerin Tespit Edilmesinde Kullanılan Anket	
Ek 2 Öğrencilerin Aile Yapısının Belirlenmesine Yönelik Anket	
Ek 3 Öğrencilerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Şekillerinin Belirlenmesine Yönelik Anket	
Ek 4 Ebeveyn Tutum Ölçeği (PARI)	

TABLÖLAR LİSTESİ

TABLO	Sayfa
4.1. ÖĞRENCİLERİN ANNELERİNİN EĞİTİM DURUMLARININ DAĞILIMI	55
4.2. ÖĞRENCİLERİN BABALARININ EĞİTİM DURUMLARININ DAĞILIMI	57
4.3. ÖĞRENCİLERİN AİLELERİNİN AYLIK GELİR DAĞILIMI	58
4.4. ÖĞRENCİLERİN ANNE VE BABALARININ MEDENİ DURUMLARININ DAĞILIMI	60
4.5. ÖĞRENCİLERİN ANNELERİNİN ÇALIŞMADURUMU DAĞILIMI	62
4.6. ANNENİN İŞTEN DÖNME SAATLERİNİN DAĞILIMI	63
4.7. BABANIN İŞTEN DÖNME SAATLERİNİN DAĞILIMI	64
4.8. ANNELERİN İŞ SEYAHATİNE ÇIKMA DURUMLARININ DAĞILIMI	65
4.9. BABALARIN İŞ SEYAHATİNE ÇIKMA DURUMLARININ DAĞILIMI	66
4.10. ANNENİN ÖĞRENCİ İLE HAFTA İÇİ BİRLİKTE OLDUĞU ZAMAN DAĞILIMI	67
4.11. BABANIN ÖĞRENCİ İLE HAFTA İÇİ BİRLİKTE OLDUĞU ZAMAN DAĞILIMI	68
4.12. ANNENİN ÖĞRENCİ İLE HAFTA SONU BİRLİKTE OLDUĞU ZAMAN DAĞILIMI	70

4.13. BABANIN ÖĞRENCİ İLE HAFTA SONU BİRLİKTE OLDUĞU ZAMAN DAĞILIMI	71
4.14. ÖĞRENCİLERİN HAFTA İÇİ GÜNDE ORTALAMA DERS ÇALIŞMA SÜRELERİ DAĞILIMI	72
4.15. ÖĞRENCİLERİN HAFTA SONU GÜNDE ORTALAMA DERS ÇALIŞMA SÜRELERİ DAĞILIMI	74
4.16. ÖĞRENCİLERİN ÖDEVLERİNİ YAPMA SİSTEMİ DAĞILIMI	75
4.17. ÖĞRENCİLERİN TELEVİZYON İZLEME ALİŞKANLIKLARININ DAĞILIMI	77
4.18. ÖĞRENCİLERİN TELEVİZYON İZLEME ALİŞKANLIKLARININ DAĞILIMI	79
4.19. ÖĞRENCİLERİN BİLGİSAYAR KULLANMA ALİŞKANLIKLARININ DAĞILIMI	81
4.20. ÖĞRENCİLERİN KİTAP OKUMA ALİŞKANLIKLARININ DAĞILIMI	83
4.21. ÖĞRENCİLERİN OYUNCAKLARLA OYNAMA ALİŞKANLIKLARININ DAĞILIMI	84
4.22. ÖĞRENCİLERİN ANNELERİNİN AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUM ÖLÇEĞİNDEN ELDE ETTİKLERİ PUANLARIN STANDART SAPMALARI VE “t” DEĞERLERİ	86

BÖLÜM I

GİRİŞ

Problem Durumu

Bilgi çağı diye de adlandırdığımız yirmi birinci yüzyılda, bilimsel bilgilerin ve bunun yansıması olan teknolojik gelişmelerin baş döndürücü bir hızda gerçekleşmesi, insanoğlunu farklı çabaların altına itmektedir. Her geçen gün değişen ve yenilenen dünyada çağı yakalamak ve değişimden yararlanmak, bunu gerçekleştirirken de planlı bir süreç izlemek geleceğimizi olumlu yönde etkileyecektir.

Günümüzde artık her çabanın altında bireysel ve toplumsal anlamda insanların mutlu olması için emek harcanmaktadır. Çünkü çağdaş diye nitelendirdiğimiz toplumların asıl amacı, insanı mutlu kılmaktır. Bunun için de çok yönlü düşünebilen, düşündüklerini anlatabilen, başkalarının düşüncesini olduğu gibi kabullenmeyen, onları mutlak doğrular olarak görmeyen, eleştiren, gerektiğinde tavır koymasını bilen çağdaş insan, ancak çağdaş bir eğitimle yetiştirilir (İlhan, 1998, s.105). Çağdaş insanın yetiştirilmesi için kişi ve örgütler, farklı yöntem ve çabalar içerisine girerler. Eğitim örgütleri de kendi belirlediği amaçlarını gerçekleştirmek için farklı yöntem ve teknikler kullanarak, bunların gerçekleşmesi için büyük çaba harcar. Kuşkusuz bu amaçların gerçekleşmesi sırasında, eğitim örgütleri de bir çok değişkenden olumlu veya olumsuz bir şekilde etkilenecektir. Her değişkenden etkilenme biçimi farklı olacak olan eğitim örgütleri, bu değişkenlerden işgörenleri aracılığıyla olumlu bir şekilde yararlanmayı bilmelidir. Bunun sağlanabilmesi ise büyük oranda eğitim örgütlerinde çalışan bireylerin çabaları ile gerçekleşecektir. Toplumsal gelişmenin sağlanabilmesinde gerekli olan insan yetiştirme sürecinin en verimli şekilde gerçekleştirilebilmesi, büyük oranda uygun eğitim ortamlarının sağlanabilmesine bağlıdır.

Öğrenme-öğretme sürecinin etkili bir şekilde gerçekleştirilmesi için öncelikle öğretim lideri olan okul müdürlerinin ve öğretmenlerin, eğitim ve öğretim faaliyetlerini

sağlıklı bir şekilde yürütebilmesi gerekir. Kuşkusuz yönetici ve öğretmenler eğitim ortamlarını, öğrenmelerin gerçekleştirilmesine uygun hale getirebildikleri ölçüde başarılıdırlar. Uygun öğrenme ortamlarının sınıf ortamına yansıtılabilmesi ise öğretmenlerin sınıf yönetimi ile ilgili bilgi ve becerilere sahip olmasıyla yakından ilgilidir. Öğretmenin sınıf yönetimi becerisi ne kadar gelişirse gelişsin, eğer öğrenci dış etkilere çok fazla etkileniyorsa, öğretmenin bu olumsuz davranışları olumlu öğrenci davranışlarına dönüştürmesi çok zaman alacak, belki de yeterli değişimi istenilen zamanda gerçekleştiremeyecektir. Dolayısıyla belirlenen amaçlara istenilen düzeylerde ulaşamayacaktır. Bu nedenle ister öğretim lideri olan okul müdürü, ister öğretmen olsun mutlaka öğrencinin etkilendiği çevrenin özelliklerini bilmek zorundadır.

Öğrencinin okul dışında etkilenebileceği pek çok değişken vardır. Ancak, okulun durumu, öğretmen ve yöneticilerin tutumları, ailenin yapısı, anne-baba tutumları, öğrencinin boş zamanlarını değerlendirme biçimleri gibi belirli değişkenler öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranış göstermesini önemli derecede etkiler. Bu noktada öğretmen ve yöneticilerin, öğrenciyi bir bütün olarak ele alıp değerlendirmesi etkin bir sınıf ortamının yaratılmasını sağlayacaktır. Bu amaçla, bu araştırmada sınıf ortamını etkileyen olumlu ve olumsuz öğrenci davranışlarının okul dışı nedenleri ortaya konarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Olumlu ve olumsuz öğrenci davranışlarının okul dışı nedenlerine geçmeden önce, sınıf yönetimi ve sınıf yönetiminin ilgili olduğu kavramlar ortaya konularak açıklanmaya çalışılmıştır.

Sınıf Yönetimi

Yönetim, bir amacı gerçekleştirmek için örgütlerdeki madde ve insan kaynaklarını eşgüdümleyerek eyleme geçirme sürecidir. Sınıf yönetimi de, sınıfın amacını gerçekleştirmek için sınıfta bulunan öğretim kaynakları ile öğrencileri eşgüdümleyerek eyleme geçirme sürecidir (Celep, 2000, s.1). Okullar, içerisinde madde ve insan kaynaklarının bilinçli olarak koordine edildiği birer örgüttür. Sınıf adı verilen özel öğretim ortamları tüm eğitim yatırımlarının ve çabalarının odak noktasını

oluşturmaktadır. Eğitim hedeflerinin gerçekleşmesi, büyük oranda sınıf içindeki etkinliklerin verimine bağlıdır (Aydın, 1984, s 47).

Eğitim yönetimini bir bütün olarak incelersek, sınıf yönetimi bu bütünün ilk ve temel basamağıdır. Sınıf öğrencilerle yüz yüze olunan ve eğitim-öğretim etkinliklerinin gerçekleştiği bir yerdir. Yıllık öğrenim süresinin büyük bir bölümü sınıfta geçer. Eğitimin hedefi olan öğrenci davranışının oluşması burada başlar. Eğitim için gerekli birincil kaynaklar olan öğrenci, öğretmen, program, araç-gereçler sınıfın içindedir. Sınıfın fiziksel yapısı, sınıftaki öğrencilerin kişilik özellikleri, okula ve derslere yönelik tutumları, ders çalışma ve dinleme alışkanlıkları, ailelerinden getirdikleri kültürel birikim, öğrenciler arasındaki ilişkiler, öğretmenin yeterliliği ve öğretmen-öğrenci etkileşimi bir bütün olarak sınıf ortamını oluşturur. Sınıfın fiziksel yapısının, öğrenci özelliklerinin ve öğretmen yeterliliklerinin bilinmesi etkin bir sınıf yönetimi için önemlidir. Eğitim yönetiminin kalitesi de büyük ölçüde sınıf yönetiminin kalitesine bağlıdır (Başar, 1997, s 13; Celep, 2000; Ök ve diğerleri, 2000).

Doyle sınıf yönetimini, içinde öğrenmenin gerçekleştiği bir çevrenin oluşturulabilmesi için gerekli imkan ve süreçlerin, öğrenme düzeninin, ortamının, kuralların sağlanması ve sürdürülmesi olarak tanımlamıştır. Sınıf yönetimi, düzeni sürdürmek için öğretmenlerin kullandıkları eylemlere ve stratejilere karşılık gelen bir anlam içerir (Bulunduğu eser: Ök ve diğerleri, 2000).

Jere Brophy (1988)'ye göre iyi bir sınıf yönetimi sadece öğretmenin öğrenciler arası iletişimsizliği azaltarak işbirliği sağlaması ya da bir anlaşmazlık çıktığında en aza indirmesi değil, yararlı akademik çalışmaları, sınıf yönetim sistemini ve öğrencinin bu çalışmalara katılımını en yükseğe çıkarmasıdır. Asla tek başına iletişim sıkıntısını azaltmak değildir (Bulunduğu eser: Jones ve Jones, 1998). Bu nedenle sınıf yönetiminin, kötü davranışları bulma, cezalandırma, bunları çözme ve öğrencilerin dikkatini toplama yolları yerine sınıf grupları için pratik ve elverişli sistemleri kurma ve sürdürme yollarına odaklanması gereklidir (Burden,1995).

Sınıf yönetimi, olumlu öğretmen-öğrenci ilişkisi ve sınıf ortamını destekleyici koşulların varlığı ile ilişkilidir. Daha çok istenebilir öğrenci davranışı oluşturmak ancak

bireylerin öğrenmelerini temel alan ve psikolojik gereksinimlerini karşılayan çevrelerin varlığına bağlıdır (Celep,2000).

Sınıf yönetimi, öğrencilerin hatalarını bulup onları düzeltmelerini sağlayacak geniş alanda danışmanlık ve davranış yöntemleri bilgisini kullanabilecek yeteneği gerektirir (Jones ve Jones, 1998).

Sınıf yönetimi, öğrenme-öğretme sürecinde bulunması gereken bütün değişkenlerle yakından ilişkilidir. Öğretmeni, öğrenciyi, eğitim araç-gereçlerini, yöntem ve teknikleri, daha genel anlamda yöneticiyi hatta aileyi içine alır. Sınıf yönetimini etkileyen bu değişkenleri, hedeflenen davranışlar kazandırılırken gözönünde bulunduran öğretmen ve yöneticiler, etkili eğitimin şartlarını yerine getirmiş ve böylece başarıyı yakalamış olacaklardır. Etkili bir eğitim için, etkili bir sınıf yönetiminin sağlanması kaçınılmazdır. Bunun için de uygun bir sınıf ortamı, verimli öğretmen-öğrenci iletişimi ve karşılıklı belirlenen sınıf kuralları ile oluşturulmuş bir düzen gerekmektedir (Ök ve diğerleri, 2000).

Etkin öğretme ve örgütleme becerileriyle oluşturulacak pozitif bir sınıf ortamı, öğrencilerin davranış problemlerini azaltma ve başarılarını artırma yolunda izlenebilecek uzun yollar sonucunda gerçekleştirilebilecektir (Jones ve Jones, 1998). Bunu birinci derecede gerçekleştirecek olan kişilerin de öğretmenler olduğu düşünülürse, öğretmenlerin bu alanda bir çok bilgi ve beceriyle donanık olması gerekecektir. Öğretmenler öncelikle sınıf ortamını etkileyen iç ve dış değişkenlerin neler olduğunu bilmeli ve öğrencinin etkilenebileceği her değişkeni değerlendirmelidir. Kuşkusuz bunu öğretmen çok kısa bir sürede gerçekleştiremeyecektir. Ancak etkili bir sınıf yönetimi için öğretmenin öğrencilerin özellikleri, ilgi ve ihtiyaçları, ön öğrenmeleri ve geldikleri çevre hakkında bilgisinin olması gerekir. Ayrıca, öğretmen pozitif bir sınıf yönetimi yaratmak için öğrenci merkezli öğrenme modellerinden yararlanarak, eğitim ve öğrenmenin gerçekleştirileceği ortamı uygun hale getirmelidir. Bir başka ifade ile, uygun eğitim-öğretim ortamlarının yaratılmasında kullanılan öğretim yöntem ve teknikleri, araç-gereçler öğrencilerin dikkatini çekecek, mümkün olduğunca onlara yaparak-yaşayarak öğrenme ortamlarını sağlayacak nitelikte

olmalıdır. Bunu gerçekleştirebilen öğretmen de, sınıfında olumlu eğitim ve öğretim ortamını yaratmış ve öğrenciler de aktif olarak bu ortama katkıda bulunmuş olacaklardır. Jones ve Jones (1998) etkili bir sınıf ortamının yaratılması için yapılması gerekenleri beş ana başlık altında toplamıştır. Bunlar:

1. Öğrencilerin kişisel/psikolojik ve öğrenme ihtiyaçlarını anlayabilmek,
2. Öğrencilerin başlıca psikolojik sorunlarını karşılayacak ve sınıf içinde güven ortamı yaratacak olumlu öğretmen-öğrenci ilişkileri kurmak,
3. Birey olarak öğrencilerin ve grup olarak sınıfın tüm akademik ihtiyaçlarına cevap verecek, öğrenmeyi kolaylaştıracak, bilgi verici yöntemler uygulamak,
4. Öğrenci davranışları konusunda yoğunlaşan grup yönetim tekniklerini kullanmak,
5. Olumsuz öğrenci davranışlarına etkili bir şekilde cevap aramak ve öğrencilerin davranışlarını kendilerinin farkedip düzeltilmesi için gerekli olan danışmanlık ve davranış yöntemlerinin boyutlarının geliştirilmesini sağlamaktır.

Kuşkusuz bunlar öğretmenin belirli oranlarda gerçekleştirebileceği koşullardır. Bunlar etkili bir sınıf yönetiminin oluşturulmasında önemlidir, ancak yeterli değildir. Bu aşamada sınıf yönetimini etkileyen diğer değişkenlerin de neler olduğunun ortaya konması, açıklanması gerekir. Bu nedenle öncelikle sınıf yönetiminin boyutlarının neler olduğunun bilinmesi yararlı olacaktır:

Sınıf Yönetiminin Boyutları: Sınıf ortamındaki pek çok değişken öğretmenin sınıf yönetimi alanındaki başarısını etkiler. Sınıf yönetimini etkileyen sınıf ortamındaki değişkenleri fiziksel ortam, plan-program etkinlikleri, zamanın kullanılması, sınıf ortamında olumlu ilişkiler kurma ve davranış düzenleme olmak üzere beş boyut altında inceleyebiliriz.

1. Fiziksel Ortam: Sınıfın fiziksel özellikleri öğrencilerin sosyal ve iletişim davranışlarını, öğretmen- öğrenci ilişkisinin kalitesini önemli derecede etkiler.

Sınıfın genişliği, öğrenci sayısı, ısı ve ışık düzenekleri, oturma düzeni, öğretim materyal ve araçlarının yeri ve düzeni fiziksel ortamın düzenlenmesinde önemli rol oynar. Fiziksel ortamdaki düzenlemeler öğrencinin rahat etmesini, sınıfın çekici hale gelmesini sağlayarak öğrencilerin okula karşı olumlu tutum geliştirmesini, böylece akademik ve sosyal açıdan başarılı olmalarına yardımcı olur (Başar, 1997; Erden, 2001).

2. Plan-Program Etkinlikleri: Yıllık, ünite, günlük planların yapılması, araç-gereç sağlama, öğretim yöntem ve teknikleri belirleme bu boyutta ele alınabilir. Ders yılı başlamadan önce, yıllık ve ünite planları aracılığı ile öğretim süreci sonunda ulaşılması beklenen amaçların, işlenecek konuların, kullanılacak araç-gereçlerin, derste verilecek öğrenme yaşantılarının belirlenmesi yani planlamanın yapılması öğrenme sürecinin gerçekleşmesini kolaylaştırır. Planlama, öğretim için ayrılan zamanın etkili kullanılmasını ve dersin akıcılığını sağlayarak olumsuz davranışların görülme sıklığını azaltır (Açıkgöz, 1996).

Dersler işlenirken görsel ya da sözel uyarıcılarla öğrencilerin dikkatinin çekilmesi, öğrencilerin dersin hedeflerinden haberdar edilmesi, konuyla ilgili ön bilgilerin hatırlatılması, kazandırılmak istenen davranışla ilgili uyarıcıların ders ortamına sunulması, öğrencilere rehberlik edilmesi, öğrenciye dönüt-düzeltilme, pekiştireç ve ödüllerin verilmesi, dersin özetlenmesi öğretim sürecinin etkililiğini arttıracaktır. Ayrıca öğretmenin konu alanına, kazandırılmak istenen davranışlara uygun öğretim yöntem ve tekniklerini kullanması başarılı bir öğretim sürecinin gerçekleşmesini sağlayacaktır.

3. Zamanın Kullanılması: Sınıf içinde zamanın iyi kullanılması öğrenmeye ayrılan sürenin artmasını, bu sürenin etkili kullanılmasını, dolayısıyla da sınıf yönetiminin kalitesini artırır.

Öğretmenin sınıfta yapacağı etkinliklerin hazırlığını ders öncesinde yapması, kullanacağı araç-gereçleri ve tahtaya yazacaklarını ders öncesinde hazırlaması zamandan kazanılmasını sağlayacaktır. Ayrıca öğretmen birbiri ile ilgili araç-gereçlerin yerlerini yakın tutarak, araç-gereç kullanımının alacağı zamanı azaltabilir. Öğretmenin

derste ders dışı işlerle uğraşması, derse zamanında girmemesi ve öğretim sırasında kullanacağı zamanı iyi planlamaması ise öğrencilerin sınıfta olumsuz davranışlar göstermesine neden olabilir (Erden, 2001).

4. Sınıf Ortamında Olumlu İlişkiler Kurma: Sınıfta öğrencilerin birbirleriyle, öğretmenin öğrencilerle olumlu ilişkiler içinde olması sınıf yönetimini önemli derecede etkiler. Etkili bir sınıf yönetimi, ancak öğretmenlerin öğrencileriyle ve öğrencilerin birbirleriyle iyi bir iletişim kurması ile sağlanabilir.

Sınıf yaşamının kolaylaştırılmasına yönelik öğrenci-öğrenci, öğrenci-öğretmen ilişkilerinin düzenlenmesi, sınıf kurallarının belirlenip öğrencilere benimsetilmesi bu boyuta girer (Başar, 1997). Öğretmenin duruşu, jest ve mimikleri gibi sözel olmayan davranışları; dış görünüşü, hoşgörülü olması gibi özellikleri; kullandığı iletişim yöntemleri öğretmen-öğrenci ilişkisini olumlu ya da olumsuz etkiler (Erden, 2001).

Açıkgöz (1992)'e göre sınıf toplumsal bir çevredir. Bütün toplumsal çevrelerde olduğu gibi sınıfta da insan ilişkilerinin önemi yadsınamaz. Öğrenci yakınlık duyduğu, kendisine değer veren ve dostça davranan bir öğretmenin sınıfında kendini çok daha rahat hissedecektir (Bulunduğu eser: Aksu, 1997, s 11). Açıkgöz (1988)'ün 379 lise öğrencisi üzerinde yaptığı bir araştırmada, öğrencilerin en çok üzerinde durduğu, en yoğun olarak dile getirdikleri sorunların öğretmen-öğrenci ilişkileri boyutunda toplandığı ortaya çıkmıştır. Açıkgöz (1990)'ün 950 lise öğrencisi üzerinde yaptığı bir başka araştırmada da öğrencilerin en fazla öğretmen desteğine gereksinim duydukları ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak, öğretmen ve öğrenciler arasında karşılıklı güven ve saygıya dayalı sıcak ilişkilerin bulunduğu sınıflarda üretkenlik artacak, disiplin sorunları azalacak ve eğitimsel amaçlara ulaşma düzeyi yükselecektir.

5. Davranış Düzenlemeleri: Sınıf ortamının istenen davranışı sağlayabilir hale getirilmesi, sınıf kurallarına uyulmasının sağlanması, yapılmış olan istenmeyen davranışların değiştirilmesi bu boyut içinde yer alır (Başar,1997).

Öğretmen ve öğrenciler yetişen neslin şekillenmesi için biraraya getirilirler. Öğretmen, öğrencilerine bilgi vermenin yanı sıra onlara istedik davranışlar da kazandırır. Öğretmenlerin öğrencilerine istedik davranışlar kazandırabilmeleri için örnek davranışlar sergilemeleri gerekir (Hargreaves ve Woods, 1984).

Öğrenciler zamanlarının önemli bir bölümünü sınıfta geçirirler. Sınıfta belirlenen amaçlara ulaşılabilmesi, ortaya çıkabilecek sorunların zamanında önlenmesi, düzenin sağlanması için kuralların öğrencilerle birlikte belirlenmesi ve kurallara uyulup uyulmadığının yıl içinde öğretmen tarafından kararlı bir şekilde gözlenmesi gerekir. Sınıf kuralları olumlu davranışların meydana gelmesini ve sınıf içindeki karışıklığı önleyerek öğrencinin kendine güvenmesini, moralinin yüksek olmasını, başarılı olmasını sonuçta da olumlu davranışların artmasını sağlayacaktır (Başar,1997, Erden, 2001).

Etkili bir sınıf yönetimi için, istenmeyen davranışlar gösteren öğrencilere karşı tutarlı davranılması ve yapıcı davranışlarda bulunulması da önemlidir (Burden, 1995, s.4). Kuşkusuz bu tutarlı davranışın yalnızca sınıf ortamında değil okulun dışındaki çevrede de aynı yönde kullanılması gerekir. Bu konuyu öğretmen, veli toplantılarında ve informal ilişkilerde velilerle paylaşarak ortak bir davranış kalıbı gerçekleştirmeye çalışabilir.

Öğrenci Davranışları

Öğrencilerin sınıfta, okulda ve okul dışında gösterdikleri eğitim ve öğretimle ilgili tüm davranışlar öğrenci davranışı olarak kabul edilir (Erden, 2001, s 34). Eğitim-öğretimde hedeflenen davranışlara ulaşılabilmesi için öncelikle olumlu bir sınıf ortamının yaratılması gerekir. Olumlu davranışların sık gözlemlendiği sınıflarda öğrenciler kendilerini rahat ve güvende hissederler. Böyle sınıflarda hedeflenen

davranışlara daha çabuk ulaşılır ve böylece eğitim-öğretimde istenen başarıya ulaşılır. Olumlu bir sınıf ortamının oluşturulabilmesi için öncelikle olumlu ve olumsuz davranışların neler olduğunun bilinmesi gerekir.

Olumlu Öğrenci Davranışları: Öğrencilerin sınıf ortamında göstermesi beklenen yani olumlu öğrenci davranışlarını şöyle sıralayabiliriz:

- Okula zamanında ve düzenli gelme,
- Okul araç-gereç ve materyallerini sınıfa getirme,
- Sınıf ve ev ödevlerini düzenli olarak yapma,
- Sınıfta bireysel ve grup aktivitelerine katılma,
- Okul ve sınıf kurallarına uyma,
- Uygun zamanda ve izin alarak konuşma,
- Başarılı bir şekilde ve zamanında görevini yerine getirme,
- Problemleri uygun şekilde çözme,
- Kendi başına işini yapabilme,
- Çevresindekilerle işbirliği yapma,
- Dersi dinleme (Burden, 1995; Erden, 2001, s 35).

Olumlu öğrenci davranışları pozitif bir sınıf ortamının oluşmasını sağlayarak, öğrencilerin hem akademik hem de sosyal açıdan istenen hedeflere ulaşmasını sağlayacaktır.

Olumsuz Öğrenci Davranışları: Okulda eğitim-öğretim çalışmalarını engelleyen her tür davranış olumsuz öğrenci davranışı olarak adlandırılır (Başar, 1997). Sınıfta olumsuz öğrenci davranışları sonucunda şunlar meydana gelebilir:

- Sınıf düzenin engellenmesi,
- Sınıfta olumsuz davranış gösteren öğrencinin kendi öğrenimini engellemesi,
- Sınıftaki diğer öğrencilerin öğreniminin engellenmesi,

- Diğer öğrencilerde ve öğretmende fiziksel, psikolojik, toplumsal huzursuzluk oluşması,
- Öğretmenin veya öğrencilerin eşyalarının zarar görmesi,
- Belirlenen eğitim-öğretim hedeflerine ulaşamaması,
- Sınıfta öğretim etkinliklerinin sağlıklı bir şekilde yürütülememesi,
- Eğitim-öğretimin niteliğinin düşmesi (Levin ve Nolan, 1991; Humphreys, 1998).

Olumsuz davranışların bu sonuçları, eğitimin hedefi olan istendik davranışların gerçekleştirilememesine neden olacaktır. Bunun sonucunda da sorunlar daha sonraki dönemlerde de devam edecektir. Böylece öğrenci hem kendisine hem de çevresindekilere olumsuz yönlerini yansıtmaya devam edecektir. Bu noktada sınıf yönetiminin amacı, olumsuz öğrenci davranışlarının nedenlerini ortaya koyup, bunların meydana gelmesini engellemek ve olumsuz öğrenci davranışlarını olumlu yönde geliştirmek olmalıdır (Erden, 2001). Olumsuz öğrenci davranışlarını engellemek için öncelikle öğrencilerin sınıf ortamında gösterebileceği olumsuz davranışları bilmek gerekir. Charles (1992), olumsuz davranışları şu başlıklar altında toplamaktadır:

- Saldırganlık (öğrencinin çevresindekilere sözlü ya da fiziksel saldırıda bulunması v.b.)
- Ahlaksızlık (yalan söyleme, küstahça konuşma, kopya çekme v.b.)
- Otoriteye karşı çıkma (okul kurallarına, çevresindekilere karşı çıkma v.b.)
- Dersin akışını bozma (izin almadan konuşma, ayakta dolaşma, şarkı söyleme v.b.)
- Aylaklık (etrafta oyalanma, verilen işleri yapmama v.b.) (Bulunduğu eser: Açıkgöz, 1996).

Humphreys (1999, s 24,25,29) ise olumsuz öğrenci davranışlarını aşırı kontrolsüz ve aşırı kontrollü davranışlar olarak ikiye ayırmaktadır. Genellikle öğretmenler aşırı kontrolsüz davranışları eğitim-öğretimi ciddi şekilde engelledikleri için olumsuz davranış olarak değerlendirirler. Aşırı kontrolsüzlüğün neden olduğu olumsuz davranışlar şu başlıklar altında toplanmaktadır:

- Hiperaktiflik

- Ödevlerde özensizlik
- Sözlü ya da fiziksel gürültü yaratmak
- Sürekli konuşma
- Kontrolsüz gülme yada kıkırdama
- Kaba sözler söyleme
- İlgi görme merakı
- Yanlışlar ya da başarısızlıklardan dolayı başkalarını suçlama
- Söz almadan konuşma
- Sınıfta izinsiz dolaşma
- Arkadaşlarıyla sık sık kavga etme
- Arkadaşlarını kızdırma ya da onlara sataşma
- Okuldan, arkadaşlarından, öğretmenlerinden nefret etme (Humphreys, 1999, s 24,25,29)

Aşırı kontrollü davranışlar gösteren öğrenciler sınıfta sorun yaratmazlar. Öğretmenler bu öğrencilerin davranışlarını olumsuz davranış olarak algılamazlar. Bu çocuklar görünüşte mükemmeldirler ve anne, baba, öğretmenlerini memnun etmek için ellerinden geleni yaparlar. Derste hayal kurarlar veya başka şeylerle uğraşırlar. Bu davranışlar sınıf düzenini bozmaz ama bu davranışlar nedeniyle öğrenci sınıfta kendini yalnız hisseder ve sınıftaki faaliyetlerle ilgilenmez. Bu durum da onların hem akademik hem de sosyal açıdan okulda sorun yaşamalarına neden olur (Burden, 1995; Erden, 2001). Humphreys (1999, s 26,27,31) aşırı kontrollü davranışları şu başlıklar altında toplamaktadır:

- Diğer öğrencilerin arasına karışmama
- Uç noktada çekingenlik
- Özgüven zayıflığı ya da eksikliği
- Oyunlardan uzak durma
- Aşırı çalışkanlık
- Sıklıkla hayallere dalmak
- Aşırı ve yersiz kaygılanma

- Mükemmelliyeçilik
- Çok az göz teması kurma ya da hiç kurmama
- Çok az ya da hiç yardım istememe
- Çok az konuşma
- Onay ve övgüye zayıf tepki verme
- Konuşurken uç noktada gerginlik
- Okul etkinliklerinde hiç ya da çok az yer alma

Her iki açıklamanın sonucuna bakıldığında Charles, olumsuz davranışları temel başlıklar altında toplamış, Humphreys ise daha özele inerek bunları tek tek açıklamıştır. Her iki araştırmacının olumsuz öğrenci davranışları konusunda aynı noktalarda birleştiği görülmektedir.

Olumsuz öğrenci davranışlarının neler olduğunun ve nedenlerinin ortaya konması etkili bir sınıf yönetimi için son derece gereklidir.

Olumsuz Öğrenci Davranışlarının Özellikleri: Öğrenciler zaman zaman sınıf ortamında sınıf yönetimini engelleyen davranışlar gösterebilirler. Öğrencilerin gösterdikleri olumsuz davranışların pek çok özelliği ve nedenleri vardır. Olumsuz davranışların özelliklerinin ve nedenlerinin bilinmesi, olumlu bir sınıf ortamının yaratılmasında öğretmenlere yol gösterecektir. Aşağıda aşırı kontrollü ve kontrolsüz davranışların temel özellikleri verilmektedir.

Aşırı Kontrolsüz Davranışlar: Aşırı kontrolsüz davranışlar saldırganlık, aşırı hareketlilik, çalma, yalancılık, sataşma, başkalarıyla dalga geçme boyutlarında incelenebilir.

Saldırganlık: Okul çağına gelmiş çocukların sosyal becerileri yeterince gelişmiştir. Gergin, hoş gitmeyen durumlarla karşılaştıklarında genellikle sakinler ve saldırganlıklarını kontrol altına alabilirler. Bazı okul çağı çocukları ise, saldırganlıklarını kontrol altına almak ve yönetmek için gereken becerileri

kazanamamışlardır. Yavuzer (2000), saldırgan davranışları vurma, bir eşyayı atma, öfke nöbetleri geçirme şeklinde tanımlamaktadır. Ataç (1995), öğrencilerde gözlemlenen saldırgan davranışları karşısındakine vurma, çevresine zarar verme, arkadaşlarına sözlü saldırıda bulunma şeklinde ifade etmektedir. Ayrıca saldırgan çocuk öğretmenine karşı aşağılayıcı bir tutum sergileyebilir, okul eşyalarını tahrip edebilir.

Yine saldırgan çocuk Bıyıklı (1982)'ya göre ruhsal sorunları nedeniyle yaşlıları ve genel olarak çevresiyle uyumlu ilişkiler kuramaz. Saldırgan çocuk temelde güvensizdir. Kuralları çiğnemek, vurmak, kırmak, büyüklere karşı gelmek onda geçici bir güçlülük duygusu oluşturur. Saldırgan çocuk, dürtülerini denetim altına almayı öğrenmeye fırsat bulamamış çocuktur (Bulunduğu eser: Şişman, 1985).

Saldırgan davranışlara birçok anne-baba tutumu neden olabilir. Çocuklarda saldırganlık dürtüsü hem aşırı baskı sonucunda hem de ailenin ilgisiz tutumu sonucunda gelişebilir (Ataç,1995). Gevşek disiplinle yetiştirilmiş çocuklarda da saldırganlık davranışları görülebilir. Bu çocuklara sınır konmadığı için, kurallara uymak yerine çevrelerindeki herkesin kendilerine uymalarını beklerler (Yörükoğlu, 1980). Saldırganlık davranışı bozuk ve cezalandırıcı sert disiplin yöntemlerinin, fiziksel cezanın kullanıldığı ailelerde, anne-babanın davranışlarına karşı tepki olarak da ortaya çıkabilir (Aydoğmuş, 1983). Anne-babalar kendi öfke ve hayal kırıklıklarını denetleyemediklerinde fiziksel cezaya başvururlar. Fiziksel cezalar çocuğun saldırgan davranışlarını denetim altına almasına yardımcı olmaz, aksine saldırgan olmayı öğretir (Yavuzer, 2000).

Aile içindeki anlaşmazlıklar, boşanma, ekonomik sıkıntıların yaşanması, işsizlik, hastalıklar da çocuğun saldırgan davranışlar sergilemesine neden olur (Yavuzer, 2000).

Çocuğun erken gelişiminden itibaren saldırganlığın çocuk tarafından bir davranış özelliği olarak kullanılması, şaka ve arkadaş ilişkilerinde yer alması veya başarı aracı olarak kullanılması ileri yaşlarda çocukta karakter özelliğine dönüşebilir (Aydoğmuş, 1983).

Aile içinde çocuğa anlamlı veya anlamsız şekilde getirilen engellemeler, saldırgan tutumun önemli bir sebebini oluşturur. Psikolojik danışma merkezleri, belirgin saldırgan davranışları olan çocukların aile içinde pek çok engellemelerle karşılaştıklarını belirtmektedirler (Stein, 1997).

Çoğu psikolojik deney, fiziksel ve sözlü saldırıların onay ve ödül verildiğinde yani güdülendiğinde arttığını göstermiştir. Bazı anne-babaların çocuklarını kötü oyun arkadaşları karşısında kendilerini savunmalarını öğütlemeleri saldırganlığı güdülemektedir. Anne-babanın çocuğun saldırgan baskısına dayanamayıp, ara sıra taviz vererek çocuğun isteğini yerine getirmesi de dolaylı olarak saldırganlığı güdülemektedir (Stein, 1997).

Aşırı Hareketlilik (Hiperaktivite): Çocuklar genellikle hareketli, canlı ve yaşam doludurlar. Fakat aşırı hareketli çocuklar uzun süre yerinde oturamaz, bir işi sürekli yapamaz veya bir oyunu sürekli oynayamazlar. Sanki içlerinden gelen bir dürtü onları sürekli hareket ettiriyor gibidir. Dikkatleri dağınık ve yetersizdir (Aydoğmuş, 1983). Böyle çocuklar sınıfta sürekli yanındaki arkadaşıyla konuşur, her fırsatta sırasından kalkıp dolaşırlar. Hoş, güzel şeylerin olmasını bekleyemezler, aşırı şekilde endişeli ve heyecanlıdırlar, işlerini düzgün yapamazlar ve zayıf bir koordinasyona sahiptirler (Burden, 1995).

Aşırı hareketlilik kimi zaman saldırgan davranışa dönüşebilir. Ailenin veya yakın çevrenin telaşlı, hareketli düzeni çocukta aşırı hareketliliğin nedeni olabilir (Aydoğmuş, 1983). Yüksek seviyede hareketlilik ve saldırgan davranışlar genellikle nörolojik işler bozukluklarına bağlıdır (Burden, 1995).

Çalma: Çağlar (1982)'a göre çalma başkasına ait olmayan bir şeyi onun haberi ve izni olmadan alıp kendine mal etme davranışdır (Bulunduğu eser: Şişman, 1985).

Çocuklar altı yaştan önce neyin kendilerine ait olup olmadığını bilmeyebilirler. Çocuklarda gerçek çalmadan söz edebilmek için mülkiyet duygusunun ve kavramının gelişmiş olmasına bakmak gerekir. Bu da ancak 7-8 yaşlarından sonra gelişmeye başlar

(Aydoğmuş, 1983, s 8). Bu yaşlardan sonra çocuklarda sahiplenme duyguları gelişir, kendilerine ait eşyalara karşı ilgileri artar ve başkalarına ait bir şeyleri alırken yanlış yaptıklarının farkına varırlar (Yavuzer, 2000).

Çocuk çevresinden yeterli sevgi görmediğinde eşya ile bu açığı kapatmaya çalışabilir (Aydoğmuş, 1983). Yinelenen çalmaların en önemli nedeni doyumsuzluktur. Çocuk çalma eyleminde bulunarak, sosyo-ekonomik durumunun kötülüğünden kaynaklanan yoksunluk duygusunu yansıtabilir. Yavuzer (2000)'e göre çocuklar anne-babanın dikkatini çekmek, karşılaşılan haksızlıklarla ödeşmek, akranlar arasında popüler olmak, duygusal doyumsuzluklarını gidermek nedeniyle başkalarının eşyalarını alabilirler.

Yalancılık: Bıyıklı (1982)'ya göre yalan başkalarını aldatmak, suçlanmadan kaçmak amacıyla kasıtlı ve düşünceli olarak uydurulmuş sözlerin söylenmesidir. Yalan söyleme bir çeşit savunmadır (Bulunduğu eser: Şişman, 1985). Altı yaşından küçük çocuklar gerçeğe hayali birbirinden ayırmakta zorlanırlar. Fakat altı yaşından sonra çocuklar gerçekleri hayalden ayırtetmeye başlarlar. Bu nedenle altı yaşından sonra çocuklar yalan söylediklerinin farkındadırlar (Yavuzer, 2000).

Aile içinde her davranışı eleştirilen, kendilerinden çok şey beklenen çocuklar bu davranışı gösterebilirler. Cezadan, dayaktan korkma da yalan söylemeye neden olabilir. Ayrıca çocuk anne ve babasının söylediği yalanlardan etkilenecek yalan söyleyebilir ve bunu alışkanlık haline getirebilir (Aydoğmuş, 1983).

Anne-babalar baskıcı olmayan disiplin yöntemlerini benimsediklerinde, çocuklar yalan sonucunda küçük düşürülmekten ve incinmekten korkmazlar ve böylece onların yalan söyleme olasılığı azalır (Yavuzer, 2000).

Sataşma, Başkalarıyla Dalga Geçme: Okul çağındaki çocuklar yetenekli olmak ve akranlarıyla uyumlu olmak isterler. Çocuklar genellikle kötü niyetli olmalarından değil de kendi yetenekleriyle ilgili kaygılarından dolayı başkalarına sataşır, onlarla dalga geçerler. Sözlü sataşma, çocuğun özgüven eksikliğine karşı kendini savunma biçimi olabilir (Yavuzer, 2000).

Aşırı Kontrollü Davranışlar: Sınıfta olumsuz davranışlar gösteren çocuklar bazen çalışkan, sakin, sorun çıkarmayan çocuklar arasında da bulunabilir. Bu çocuklar bir kenara çekilip hiç kimseyle konuşmaz, sınıftaki etkinliklere katılmak istemez, arkadaşlarının oyunlarına karışmazlar. Öğretmenlerinin takdirini kazanan, uslu ve sürekli ders çalışan bu çocuklar bu ve benzeri davranışları, bazen bir üzüntüyle başa çıkmak ya da kendilerinden esirgenen bir şeyleri kazanmak amacıyla gösterebilirler. Dolayısıyla sessiz, uslu çocuk da problemli çocuktur (Polvan, 1983). Bağımlılık, utangaçlık, içe kapanıklık aşırı kontrollü davranışlar olup, bu davranışlar da olumsuz öğrenci davranışları kategorisine girmektedir.

Bağımlılık: Çocuklar bebeklik döneminden sonra, giderek tanınan olanaklar ölçüsünde kendilerine yetmeye ve kendi kendilerini yönetmeye başlar. Ancak bazı çocuklar çevrelerindeki büyüklere çok bağımlıdırlar. Bu çocuklar kendi kararlarını alırken sürekli başkalarının desteğine ihtiyaç duyarlar. Ödevlerini ancak yardım alabilecekleri bir büyük varken yaparlar. Öğretmenlerinden sürekli yönlendirme, onaylama veya öneri beklerler. Teneffüslerde diğer çocuklarla oynamak yerine öğretmenin yanında kalmayı tercih ederler (Yavuzer, 2000).

Bağımlı çocuklar, baskıcı ve koruyucu anne-baba tutumu sonucunda bir yandan kendilerini izole edilmiş, reddedilmiş hissederlerken bir yandan da ebeveynlerine bağımlı olurlar. Bazı çocuklar da bağımlılığı kendilerini güçlü hissetmek veya dikkat çekmek için kullanabilir (Yavuzer, 2000).

Utangaçlık: Bıyıklı (1982)'ya göre utangaçlık alışmadığı durumlarda serbest davranamayıp, kendi kabuğuna çekilmedir. Nedenleri:

- Çocukların sınırlı sosyal yapıya sahip olması,
- Çocuklara yapılan yanlış telkinler,
- Çocuğun ufak tefek hatalar karşısında hemen azarlanması olabilir (Bulunduğu eser: Şişman, 1985).

İçe Kapanıklık: Böyle çocuklar çevrelerine karşı ürkek ve çekingendir. Bu çocukların pek çok korkuları, fobileri vardır ve bunları günlük yaşamlarına yansıtmaktadırlar. Böyle çocuklar sınıfta yapılan aktivitelere katılmak istemez, sınıfın aldığı ortak düşünce ve kararlara karışmaz. Görev ve sorumluluk almak istemez. Söz verildiğinde kısa süreli konuşur (Ataç,1995).

Öğrenci Davranışlarını Etkileyen Değişkenler

Sınıf ortamında başarılı bir eğitim sürecinin gerçekleşmesi için olumsuz davranışların nedenine inerek, olumsuz davranış gösteren öğrencilerin neden olumsuz davranışa yöneldiğinin araştırılması gerekir. Olumsuz davranışların kaynağını bilmek, bu davranışların gösterilme sıklığını azaltmada ve olumlu davranışlara dönüştürülmesinde bizlere büyük katkıda bulunacaktır. Erden (2001), öğrencilerin olumlu ya da olumsuz davranışlar göstermesine kaynaklık eden değişkenleri üç başlık altında toplamıştır. Bunlar:

1. Öğrenci ihtiyaçları
2. Toplumsal değişme
3. Toplumsal çevredir.

Öğrenci İhtiyaçları: Sınıfta öğrencilerin fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılayan ortamların yaratılması, olumsuz öğrenci davranışlarının azalmasını sağlar. Sınıftaki fiziksel ortamın ısı, ışık, araç-gereç v.b açıdan düzenlenmesi, öğrencilerin özellik ve ilgilerine uygun öğretim yapılması, öğrencinin sınıf ortamında değerli olduğunun hissettirilmesi öğrencilerin davranışlarını olumlu yönde etkileyecektir.

Toplumsal Değişme: Sanayileşme, teknolojik gelişme ve nüfus göçüyle toplumlarda meydana gelen hızlı toplumsal değişmeler, ailelerin çocuk yetiştirme tutumlarında, ekonomik yapılarında ve aile biçimlerinde değişiklikler yaratır. Bu durum da, öğrencilerin olumsuz davranışlar göstermelerine neden olmaktadır (Erden, 2001).

Toplumsal Çevre: Öğrencilerin davranışlarını etkileyen toplumsal çevre içinde akran grubu, okul ve aileyi inceleyebiliriz.

Akran Grupları: Akran grupları çocukluk ve ergenlik dönemlerinde öğrencilerin davranışlarını etkiler. Bu dönemler içindeki öğrencilerin en temel ihtiyaçları bağlanma, ait olma ve kabul görme duygularıdır. Bu nedenle öğrenciler özellikle davranışlarının akran gruplarınca onaylanmasına önem verirler. Olumlu davranışları benimsemiş gruplar öğrenciyi olumlu yönde etkilerken, olumsuz davranışlar gösteren gruplar ise öğrenciyi olumsuz etkiler (Aydın, 1998).

Okul: Öğrenciler zamanlarının büyük çoğunluğunu okulda geçirirler. Okulun sosyo-ekonomik durumu, fiziksel yapısı, yönetim biçimi, öğrenci sayısı, öğretmen kadrosunun niteliği, tüm çalışanlar arasındaki ilişkilerin biçimi öğrencilerin davranışlarını etkiler. Okul, öğrenciler üzerinde yoğun kontrol kurmaya ve katı kurallarla öğrencileri yönetmeye çalıştığında, öğrencilere özerk ve bağımsız olabilecekleri bir çevre sağlayamadığında, okulda yanlış davranış ön plana çıkaran disiplin yöntemleri kullandığında sınıflarda olumsuz davranışlar görülebilir (Celep, 2000).

Okulun özellikleri yanında, öğrencileri yaşantılarıyla ilişkili etkinliklere yönlendiren, etkili öğretim yöntem ve teknikleri kullanan, dersleri ilginç hale getiren, öğrencilerin ait olma duygularını karşılayan, sınıf içinde karşılaşılan problemleri demokratik yollarla çözen, problemler karşısında etkin çözümler üreten yani sınıf ortamında öğreticilik rolünün yanı sıra yöneticilik rolünü de üstlenen öğretmenler de okulun kalitesini arttırarak öğrencilerin okulda olumlu davranışlar göstermesine yardımcı olur (Başar, 1997; Celep, 2000; Erden, 2001). Ayrıca öğretmenin tutarlı şekilde uygulanan açık kurallarının ve beklentilerinin olması, yaratıcılığını kullanarak sınıf çalışmalarını özenli hale getirmesi, öğrencilerini yakından gözlemlemesi, öğrenciye değer vermesi, hoşgörülü olması, her öğrencinin farklı bir kişiliğinin olduğunu kabul ederek davranması ve öğrencileri anlamaya çalışması olumsuz davranışların ortaya çıkmasını belirli oranlarda engelleyecektir.

Fakat öğretmen tarafından sağlanan öğretim etkinliklerinin, öğrencilerin dikkatini konuya çekmede ve öğrenilmesi gereken konulara ilgi duymalarını sağlamada etkili olmaması, öğretilen bilgilerin gerçek yaşamla ilişkili olmaması, öğretmenin öğrencileri bağımsız düşünmeye yöneltmede yetersiz kalması sınıf ortamında öğrencilerin sıkılmasına, bunun sonucunda da öğrencilerin istenmeyen davranışlar göstermelerine yol açabilir (Levin ve Nolan, 1991). Öğretmenlerin öğrencilerine karşı hükmetme, küçümseme, alaya alma, azarlama gibi davranışlar sergilemeleri, sinirli olmaları, olaylar karşısında sabırsızlık göstermeleri, hatta fiziksel ceza uygulamaları da öğrencilerin sınıf ortamında olumsuz davranışlar sergilemelerine neden olur (Humphreys,1998).

Aile: Çocuğun ilk çevresi ailesidir. Aile, insan yaşamı üzerinde doğumdan başlayarak ilk gelişim yıllarından yaşamın sonuna kadar etkinliği süren bir kuruluştur (Şişman,1985). Aile, evlilik ve kan bağına; karı-koca, ana-baba-çocuk gibi ilişkilere dayanan en küçük toplum kurumu olup, bir iletişim ve etkileşim grubudur. Bu grubu oluşturan aile bireyleri arasındaki iletişim bir yandan aile bireylerinin birbirlerine uyumunu, öte yandan ailenin topluma uyumunu sağlar (Köknel, 1988).

Maslow (1968) hayatın ilk yıllarında çevrenin özellikle anne-babanın göstereceği sevgi ve şefkatin çocuğun ilerideki kişilik gelişimi üzerinde olumlu etkileri olacağını ileri sürmüştür. Ausubel ve Sullivan da (1970), Maslow gibi çocuğun kişiliğinin ortaya çıkmasında ve gelişiminde ilk sosyal ortam olan ailenin etkili olduğunu ileri sürmüşlerdir (Bulunduğu eser: Duru,1995).

Baldwin ve Watson sosyal uyum üzerine yaptıkları araştırmada, ailenin çocuk üzerindeki ilk etkilerinin son derece önemli olduğunu görmüşlerdir. Ailelerinde yakın bir ilgiyle, demokrasinin birleştiğini gören çocuklar en etkin, en özgür ve arkadaşlarıyla ilişkilerinde en başarılı çocuklar olmaktadır (Yavuzer,2000).

Çocuk ailenin üyesi olmanın yanında, toplumun da bir üyesidir. Çocuğun toplumun değer yargılarına ve niteliklerine uygun bir birey olarak yetişmesi önce aile

çevresinde başlar. Okulda ve çevrede desteklenerek devam eder. Birey eğitim aracılığı ile toplumsal hayata hazırlanır. Bu noktada aile, çocuğu toplumsal hayata hazırlayarak yani onu toplumsallaştırarak önemli bir eğitim hizmetini yerine getirir (Yörükoğlu, 1980, s 127).

Çocuğun doğumundan ilköğretime başlayana kadar geçen devrede, çocuğun büyümesini, gelişmesini, kişiliğini en çok etkileyen ailedir. Bu dönemde okul, arkadaş ve daha geniş çevre ikinci derecede kalır. Okul çağında ailedeki sağlıklı etkileşim ortamı ve huzur, çocuğun gelişimini, arkadaş ilişkilerini, okuldaki başarısını ve davranışlarını etkiler. Tersine, huzursuz aile ortamında çocuk güvensiz olarak büyür. Bu güvensizlik duygusu da sınıf ortamına dikkatsizlik, hırçnlık, saldırganlık, içe kapanıklık davranışlarıyla yansır (Yavuzer,2000).

Aile çocuğun bedensel olarak büyüyüp, yetişmesini sağlamanın yanında sosyal, duygusal, zihinsel olarak da gelişmesini sağlar. Diğer yandan, ailede gereksinimleri giderilmeyen çocuk sorun yaratır (Alpöge,1989). Temel davranışlarını ailede öğrenemeyen çocuk, bu davranışları çevreden öğrenecektir. Ancak çocuğun çevreden öğrendikleri, onun sağlıklı gelişimi için her zaman doğru olmayacaktır. Dolayısıyla çocuğun gelişiminde bazı sorunlar yaşanma ihtimali artacaktır.

Çocuk, insan ilişkilerini belirleyen anlaşma, uzlaşma, bağlılık, işbirliği gibi olumlu nitelikleri evde kazanır. Anlaşmazlık, çekişme ve çatışma gibi olumsuz durumlarda takınacağı tutumları da evde öğrenir (Yörükoğlu,1980). Ailede kazandırılması beklenen bir takım değerler diğer sosyal kurumlarda karşılanamayacak türden olan duygusallık, yakınlık, bağlılık, güven, şefkat gibi psikolojik gereksinimlerdir (Gülerce,1996). Bu psikolojik gereksinimleri ailede sağlıklı bir şekilde kazanmış olan çocuk, hem kendi bireysel gelişimini sağlıklı şekilde tamamlamış olacak, hem de okul ve aile ortamında olumlu davranışlar sergileyecektir.

Çocuk iyi bir gözlemcidir. Anne-babasının kendisiyle, birbirleriyle ve kardeşleriyle ilişkisini sürekli gözler ve değerlendirir. Bunlardan olumlu ya da olumsuz sonuçlar çıkarır ve tepki gösterir (Yörükoğlu,1980). Çocuğun yaşı küçüldükçe anne-

baba modelinden etkilene oranı artar (Stein,1997). Çocuğun kişiliğinin biçimlenmesi büyük ölçüde özdeşim modelleri olan anne ve babasının kişilik yapılarına bağlıdır. Anne ve babasının davranışlarını model alan çocuk, böylece istenen ve istenmeyen davranışları onlardan öğrenecektir (Yavuzer,1999). Dolayısıyla da öğrendiği bu davranışları okulda, evde ve başka çevrelerde sergileyecektir.

Özellikle bazı çocuklar, okulda ve sınıfta kurallara uyum konusunda diğer çocuklar kadar başarılı olmayabilirler. Evde anne-babası sürekli kavga eden veya çok yumuşak bir anne ile çok sert bir babanın bulunduğu, babaya göre doğru olanın anneye göre yanlış olduğu aile ortamlarında yetişen çocukların, okulda iyi ilişkiler kurabilmeyi başarabilmeleri hiç de kolay değildir (Oktay,1988). Bu durumda iyi bir gözlemci niteliğine sahip çocuğa karşı ailenin çok ciddi sorumlulukları vardır. Çocuklarla olan ilişkilerde açık ve dürüst olunmalıdır. İlişkilerde dürüstlüğü gözlemeyen çocuk, bu tepkisini olumsuz davranışlarla çevresine yansıtacaktır.

Anne-baba ve çocuk ilişkisi temelde anne-baba tutumlarına bağlıdır. Anne-babanın çocuğa karşı tutumları, çocuğun kişilik gelişimi ve davranışları üzerinde oldukça önemli bir role sahiptir. Çocukların gelişmesinde olumlu ve olumsuz etkileri olan anne-baba tutumlarını şu başlıklar altında gruplandırabiliriz:

Otoriter Anne-Baba Tutumu: Otoriter anne-babalar çocuğun davranışlarını toplumca saptanmış kural ve normlara göre şekillendirip, denetlemeye ve değerlendirmeye çalışırlar. Boyun eğmeye bir erdem gözüyle bakarlar. Çocuğun davranış ya da inançları, kendi doğru bildikleriyle çatıştığında cezaya başvurlar, sözel iletişime izin vermezler. Çünkü çocuk onların her söylediğini kabul etmek zorundadır (Bilal, 1984, s 24).

Otoriter aile ortamı, çocuğun kendine güven duymasını engelleyici bir ortamdır. Otoriter davranan ebeveynler ve çocuklar ile ilgili yapılan araştırmalar, otoriter tutumun çocuğun kendisine saygısını azalttığını, mutsuzluğa ve içe kapanıklığa yol açtığını göstermektedir (Demiriz, 1997, s 13).

Ekşi (1990)'ye göre çok katı ve baskıcı disiplin pasif, ürkek, hemen boyun eğen, meraksız, saldırgan kişiliklerin gelişmesine neden olur. Otoriter anne-baba tutumunun baskın olduğu ailelerde büyüyen çocuklar, aşağılık kompleksine sahip, çekingen, bağımlı, hassas, başkalarının etkisinde kolay kalabilen, aşırı duygusal, bazen de isyankar çocuklardır. Bu çocuklar okulda içe dönük davranışlar gösterirler ve başkalarıyla kolay iletişim içine giremezler (Yavuzer, 2000).

İlgisiz Anne-Baba Tutumu: İlgisiz anne-baba çocuğunu yalnız bırakarak, onu görmezlikten gelir. Bu tutuma sahip ebeveynler çocuklarının ilgi ve ihtiyaçlarından habersizdirler. Çocuklarının nerede olduğu ve neler yaptığıyla fazla ilgilenmezler (Kuzgun, 1972).

İlgisiz anne-baba tutumu, çocuğun saldırganlık eğilimini güçlendirir. Bu çocuklar kendilerine az saygı duyarlar ve kendi kendilerini denetlemekte zorlanırlar (Ekşi, 1990). Steinberg (1996), çocuklar üstünde yaptığı araştırmalarda çocuklarıyla evde ve okulda ilgili olmayan ebeveynlerin çocuklarıyla iletişimlerinde otoriter olduklarını, aile kurgusundaki yapıyı ve rehberliği sağlayamadıklarını ve çocuk problemlerle karşılaştığı zaman çocuğa duygusal olarak destek sağlamada yetersiz kaldıklarını belirlemiştir. Ayrıca ebeveynleri ilgisiz olan bu çocukların psikolojik olgunluk, sosyal yeterlilik ve özgüven konularında zayıf bir kişilik sergiledikleri, akademik açıdan başarısız oldukları gözlenmiştir (Bulunduğu eser: Finn, 1998). Diaz (1988), yaptığı bir çalışmada akademik başarısı düşük ve sınıfta kalma riski taşıyan 7. ve 10. sınıf düzeyindeki öğrencilerin aile yapısını ve aile yaşamını araştırmıştır. Çalışma sonucunda akademik başarısı düşük ve sınıfta kalma riski taşıyan öğrencileri başarılı öğrencilerden ayıran en önemli özelliğin, anne-baba ilgisizliği olduğu saptanmıştır (Bulunduğu eser: Şatır, 1996).

Aşırı Hoşgörülü Anne-Baba Tutumu: Aşırı hoşgörülü anne-babalar çocuklarının isteklerini hiçbir denetim ve sınırlama getirmeksizin karşılamaya çalışırlar. Araştırmalara göre, bu tutumun sürekliliği çocuğun duygu, istek ve dürtülerini denetleyebilme yeteneğinin gelişimini olumsuz etkiler. Bu da saldırgan davranışların artmasına yol açar. Bu durum aile içinde de çeşitli sorunlar yaratır. Çünkü çocukların

devam eden istekleri ve devamlı patlamaları bazen ebeveynlerin de dayanma sınırlarını aşar. Bu durumda da evde çok sert cezalar uygulanır. Aynı evde hem çok hoşgörölü, hem de çok sert tutumların uygulanması ise çocuğun davranışlarını olumsuz etkiler (Ekşi, 1990, s 50).

Anne ve babanın aşırı baskı altında yetişmiş olması, bazı durumlarda çocuğuna karşı aşırı gevşek ve yumuşak bir tutum içinde davranmalarına sebep olabilir. Bu da, çocuğun ihtiyacı olan model ve rehberden yoksun büyümesine sebep olabilir ve böyle ortamlarda büyüyen çocuklarda saldırgan ve isyankar davranışlara rastlanabilir (Yavuzer,1999).

Aşırı hoşgörölü tutum çocuğun bencilleşmesine yol açar. Bu çocuklar sürekli olarak başkalarının kendileriyle ilgilenmelerini isterler ve olaylar karşısında sabırsızlık gösterirler. Böyle çocuklar arkadaş gruplarına katılmada ve okul kurallarına uymada zorlanırlar. Bu durum da, çocukların okuldaki yaşamlarında zayıf sosyal uyum göstermelerine ve sorunlar yaşamalarına neden olur (Yavuzer, 2000).

Demokratik Anne-Baba Tutumu: Demokratik anne-babalar çocuklarına karşı içten ve koşulsuz sevgi duyarlar. Çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarıyla yakından ilgilenirler. Demokratik aile ortamlarında çocuğun kişiliğine saygı gösterilir, bağımsız olması ve sağlıklı bir kişilik geliştirmesi için uygun ortamlar yaratılır. Çocuk aile içerisinde bir birey olarak kabul edilir ve alınan kararlara katılır. Demokratik anne-babalar çocuğu kendisi ile ilgili bazı kararlar almaya teşvik eder, görüşlerine değer verir, hemen hemen her konuda çocuğa rehberlik eder (Kuzgun, 1972; Bilal, 1984).

Demokratik aile ortamlarında yetişen çocuklar daha girişken, atılgan ve bağımsızdır. Bu çocuklar fikirlerini rahatça söylerler ve kendilerine güvenirler. Balwin (1945)'e göre demokratik aile ortamında yetişen çocuklar, aileleri tarafından sürekli olarak keşfederek ve deneme-yanılma yoluyla öğrenmeye teşvik edilirler. Bu nedenle böyle ailelerde yetişen çocuklar merak, planlı olma, orjinalite, yaratıcılık gibi zihinsel değişkenler açısından, otoriter ailelerin çocuklarına oranla daha yüksek gelişim gösterirler (Bulunduğu eser: Hatunoğlu, 1994).

Ayrıca demokratik anne-babalara sahip ailelerde yetişen çocuklar saldırganlık, isyankarlık gibi olumsuz davranışları daha az gösterirler. Hatunoğlu (1994) ‘Ana-baba tutumları ile saldırganlık arasındaki ilişkiler’ konulu araştırmasında demokratik ana-baba tutumuna sahip ailelerde yetişen çocukların; otoriter, ilgisiz ana-baba tutumuna sahip ailelerde yetişen çocuklara oranla en az saldırganlık gösteren çocuklar olduğunu belirlemiştir.

Sonuç olarak, anne-baba tutumları çocuğun kişilik gelişimi ve davranışları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Anne-baba-çocuk ilişkileri temelde sevgi, saygı ve hoşgörüye dayanmalıdır. Otoriter, ilgisiz, aşırı hoşgörülü ana-baba tutumları çocukların davranışlarını olumsuz yönde etkiler, mutsuz, doyumsuz, içe kapanık kişilik geliştirmelerine neden olur. En sağlıklı anne-baba tutumu olan demokratik tutum ise çocuğun dengeli bir şekilde gelişmesini, bağımsız hareket etmesini, özgüvenini dolayısıyla da davranışlarını olumlu yönde etkiler.

Ailenin Çocuğun Akademik Başarısına Etkileri: Anne babanın ilgisi ve çocuğun yaşamı için sağlıklı bir model oluşturması, okuldaki başarısını ve olumlu davranış göstermesini de büyük ölçüde etkiler (Karakelle,1995). 1960’lara kadar, sosyologlar okul perförmansı ile zekanın değişmez olarak sosyo-ekonomik statü ve aile yapısıyla bağlantılı olduğuna inanıyorlardı. Benjamin Bloom, Dave (1963) ve Wolf (1964) ise yaptıkları araştırmalarla öğrencilerin okul başarılarının ebeveynlerin davranışlarından etkilendiğini ortaya koymuşlardır. Ebeveynlerin çocuklarına başarılı olmaları için baskı yapmaları, evde uygun öğrenme ortamları hazırlamaları okuldaki akademik başarıyı önemli derecede etkilemektedir (Finn,1998).

Öğrencilerin okula karşı tutumları ilk olarak ailede şekillenmektedir. Aile, çocuğun okulu ve öğretmenleri hakkında olumlu bir kanıya sahipse bu durum çocuğa, arzu edilen öğrenci olma yolunda cesaret ve destek sağlamaktadır (Jones ve Jones, 1998).

Okul öğrenmelerinin temelini oluşturan ana dilini kullanma, iyi alışkanlıklar edinme gibi niteliklerin önemli bir kısmı aile ortamında öğrenilmektedir. Bloom bu

niteliklerin gelişmesinde anne-babanın eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik durumundan çok, ebeveynlerin çocukları ile iletişimleri sırasında ne yaptıklarının belirleyici etkisi olduğunu ileri sürmektedir (Karakelle,1995).

Araştırmacılar okulda başarılı olan çocukların ebeveynlerinin çocuklarıyla çok farklı şekilde etkileşim içinde olduklarını keşfetmişlerdir. Bu ebeveynler duygusal olarak destekleyici ev ortamları yaratmışlardır ve çocukları başarısızlıkla karşılaştıkları zaman destekleyici unsurlar koymuşlardır. Ayrıca bu aileler, okul performansının düzenli çalışmayla elde edilebileceğine ve çocuklarının öğrenme stratejileri kazanmaları için sorumluluk sahibi olmaları gerektiğine de inanmaktadırlar (Finn,1998).

Aile çocuğun fiziksel, psikolojik ihtiyaçlarını karşılayarak, ona güvenli bir ortam sağlayarak çocuğu okula hazırlamış olur. Bu durumda aile standart görevlerini yerine getirmiştir ve çocuktan akademik açıdan bir takım beklentileri gerçekleştirmesi beklenebilir. Ailede ihtiyaçları karşılanmayan çocuklar ise, okulda başarısız olma riski taşır. Bu riski taşıyan öğrencilerin aileleri incelendiğinde, anne ve babaların çocuklarıyla zayıf bir ilişki kurdukları, aile yaşamının düzenli olmadığı, ailede ekonomi, sağlık, beslenme açılarından sorun yaşandığı gözlenmiştir (Jones ve Jones, 1998).

Ebeveynlerin çocuğun zamanını organize etmeleri, ev ödevlerine yardımcı olmaları, okuldaki problemleri çocukla konuşup tartışmaları ve çocuğun okur-yazarlığı için pozitif bir ev düzeni sağlamaları çocuğun okuldaki başarısını önemli derecede etkilemektedir (Finn,1998). Clark (1983), başarılı ve başarısız öğrencilerin aileleri üzerinde yaptığı çalışmada, başarılı öğrencilerin ebeveynlerinin aktif olarak öğrencilere günlük ve haftalık programlarını organize etmelerinde yardımcı olduğunu ve öğrencilerin yapılan programları uygulayıp uygulamadıklarını belirli aralıklarla kontrol ettiklerini belirlemiştir.

Aslan (1994) tarafından yapılan ‘İlkokul öğrencilerinin başarı ve başarısızlıklarında aile faktörü’ konulu araştırmada, öğrencilerin başarıları ile öğrencinin aile tarafından resim, müzik, spor v.b. boş zaman etkinliklerine yönlendirilmesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, başarılı öğrencilerin

ailelerinin yüzde 50'si çocuklarını uygun boş zaman değerlendirme etkinliklerine yönlendirmektedir.

Yapılan araştırmalara göre düzenli olarak kendileriyle okulda ne yaptıklarını konuşan ebeveynlere sahip olan çocuklar, böyle konuşmaları ebeveynleriyle daha nadir yapan çocuklara oranla akademik olarak daha iyi bir performans sergilemektedirler. Evdeki okur-yazarlıkla öğrencinin okul performansı arasında da pozitif bir ilişki vardır. Evde gazetelerin, dergilerin, kitapların, sözlüklerin ve bir bilgisayarın bulunması çocuğun okur-yazarlığı için pozitif bir ev düzeni yaratmada yardımcı olur. Böyle kaynakların eksik olduğu durumlarda bile, çocuğa kitap okuma veya çocuktan başkalarına bir şeyler okunmasını isteme, okur-yazarlığın gelişmesi için çok önemli etkinliklerdir (Finn,1998). Okuma alışkanlığı kazanmış ve başarıdan zevk almayı öğrenmeye başlamış bir çocuğun aynı zamanda sorumluluk duygusunun da geliştiği söylenebilir. Bu duyguyu kazanmış bir çocuk ise olumlu öğrenci davranışlarını kendiliğinden gösterebilir.

Çalışan Annenin Çocuğun Davranışlarına Etkisi: Annenin çalışması çocuk için yararlı mı yoksa zararlı mıdır? sorusu her zaman zihinleri kurcalayan ve tartışmaya neden olan bir konu olmuştur. Annenin çalışma koşulları, işinde tatmin olup olmaması, annenin çalışmaya başladığı dönemin çocuğun hangi gelişim aşamasına rastladığı, annenin çalışmasının düzenli olup olmaması, annenin eğitim düzeyi, annenin yokluğunda sağlanan yedek bakımın sürekli-dengeli olup olmaması, annenin eğitim anlayışı, çocuğu ile kurduğu ilişkinin türü gibi unsurlar annenin çalışmasının çocuk üzerinde yaratacağı etkinin olumlu ya da olumsuz olmasını belirler (Ekşi, 1990).

Aslında çocuğun davranışlarını etkileyen ne annenin evin dışında çalışma süresi, ne de yedek bakıcı elinde büyümesidir. Çocuğun davranışlarını etkileyen annesi ile kurduğu ilişkinin özelliği, annesinin tutumu ile annesinin onda uyandırdığı güven duygusudur (Ekşi, 1990).

Bazı çalışan anneler ev ve iş kadınlığının yanısıra annelik görevlerini aksatmamak için daha çok çaba harcarlar. Bu çaba bazı çalışan annelerde gerginlik

yaratır. Bu annelerin çoğunluğu çocuklarını ihmal ettiklerini düşünerek kendilerini suçlarlar. Bu anneler suçluluk duygusundan kurtulmak için çocuklarına gevşek bir disiplin uygularlar, çocuklarını çok fazla korurlar. Annelerin bu tutumu çocuğun aşırı bağımlı, çekingen, bazen de şımarık, asi olmasına neden olur (Ekşi, 1990).

Razon (1983), ülkemizde yaptığı araştırmada annenin çalışmasının 9 yaş çocuklarının okul başarısını, aile ilişkilerini olumsuz etkilediğini bulmuştur. Araştırmada denek grubunu annesi çalışan 44 kız ile 44 erkek, denetim grubunu da annesi çalışmayan 44 kız ile 44 erkek oluşturmuştur. Araştırma sonucunda kişilik özellikleri, özerklik ve ilgilerinin gelişmesi yönünden annesi çalışan çocuklarla, annesi çalışmayan çocuklar arasında farklılıklar bulunamamıştır. Ancak yetişkinlerle iletişim kurma, aile ilişkilerini algılama, okul başarısı açısından annesi çalışan çocuklarla, annesi çalışmayan çocuklar arasında farklar olduğu gözlemlenmiştir. Bu araştırma sonuçlarına göre annenin çalışması çocuğun aile ilişkilerini, duygusal gelişimini, okul başarısını olumsuz yönde etkilemektedir.

Schachter (1983) da, 7 yıl süreyle 32 annesi çalışan, 38 annesi çalışmayan çocuğu incelemiştir. Araştırma sonucunda anneleri çalışan çocuklarla, annesi çalışmayan çocuklar arasında duygusal uyum açısından hiçbir fark bulunamamıştır (Bulunduğu eser: Ekşi, 1990).

Sonuç olarak, evde sağlıklı bir aile ortamı varsa, anne-çocuk ilişkisi olumluysa annesi çalışan çocuklarla, annesi çalışmayan çocuklar benzer duygusal gelişim göstermektedirler.

Boşanmanın Çocuğun Davranışlarına Etkisi: Huzursuz ya da dağılmış aile ortamı çocuğu olumsuz etkiler ve çeşitli uyum ve davranış bozukluklarının oluşumuna neden olabilir.

Çocuğun sağlıklı aile ilişkilerinden mahrum kalması, onun duygusal, bedensel, zihinsel gelişimini olumsuz etkiler. Anne veya babanın kaybı veya ayrılıkları demek olan dağılmış aile ortamlarında kalan çocuklarda çeşitli uyum ve davranış

bozukluklarına rastlanmaktadır. Her boşanma çocukları belli oranda etkilemektedir. Çocuk boşanmaya karşı tepkisini huysuzluk, içine kapanma, okul başarısızlığı gibi davranışlarla gösterebilir (Yavuzer, 1999).

Çocuklarda boşanmaya bağlı olarak ortaya çıkan ruhsal belirtiler çeşitlilik gösterir. Huysuzluk, tedirginlik, saldırganlık en sık gözlenen davranışlardır. Uyumsuzluk belirtileri çocuğun yaşına, boşanmadan önceki ruhsal durumuna ve boşanma sonrası anne-babasıyla ilişkilerinin niteliğine göre de değişir (Yörükoğlu, 1980).

Amerika Birleşik Devletleri'nde boşanmanın etkileri konulu bir araştırma için 1988-90 yılları arasında 25.000 öğrenci incelenmiştir. Araştırma sonucunda, anne-babaları ayrı yaşayan öğrencilerin sık sık okul değiştirdikleri, matematik ve okuma derslerinde düşük başarı gösterdikleri ve okula düzenli olarak devam etmedikleri ortaya çıkmıştır (Jones ve Jones, 1998).

Whitehead (1993), geçtiğimiz kırk yılda boşanan ve ayrı yaşamaya başlayan çiftlerde büyük bir artış gözlemlendiğini belirtmektedir. 1950'lerde doğan çocukların sadece %11'i ebeveynlerinin ayrıldığını ya da boşandığını görüyorken 1990'larda doğmuş öğrencilerin yaklaşık %55'i bu fenomeni yaşayacaklardır. Sonuç olarak 90'lı yıllarda büyümekte olan her dört çocuktan biri, üvey bir aileyle yaşayacak ve görünen o ki, yeni ebeveynleri tekrar sorun yaşayacağı için, bu çocuklar gençlik yıllarında yeni bir boşanmaya daha tanık olacaklardır (Bulunduğu eser: Jones ve Jones, 1998).

Sonuç olarak, boşanmış aile çocuklarının sağlıklı bir ortamda yetiştiklerini söylemek pek olanaklı değildir. Birincil ilişkilerin yaşandığı aile ortamında yani öz anne ve babanın birarada olmadığı ortamlarda büyüyen çocuklar duygusal sorunlar yaşamaktadır. Duygusal açıdan sorun yaşayan bu çocuklar da sınıfta olumsuz davranışlar sergileyebilmektedirler.

Aile Büyüklerinin Çocuğun Davranışlarına Etkisi: Dede, büyükanne gibi yakın akrabaların çocukla ilişkileri sıklaştıkça anne ve babadan beklediğimiz denge ve tutarlılık da azalmaktadır (Yavuzer,1999).

Yakın akrabalar çocuğu aşırı derecede koruyarak, anne-babanın disiplin yöntemlerini beğenmeyerek, çocuğun gözünde anne-babanın küçük düşmesine neden olurlar. Bu da çocuğun güven duygusunun sarsılmasına ve anne-babasına karşı saygısını yitirmesine neden olabilir (Şişman,1985).

Başaran (1977)'a göre yakın akrabalarla büyüyen çocuklar anne-babaları ile ilişkilerinin zayıf olması nedeniyle onlara bağlı olmadıkları gibi başka hiç kimseye de bağlanamamaktadırlar. Ayrıca bu çocuklar kendi ihtiyaçlarını gidermede beceriksiz oldukları gibi, sorumluluk almada da zorlanırlar (Bulunduğu eser: Şişman,1985).

Ailenin Ekonomik Durumunun Çocuğun Davranışlarına Etkisi: Hemen hemen her toplumda eşdeğer kabul edilen gruplar vardır. Bu grupların üyeleri mesleki statü, beslenme, giyim, dil, yaşanan yer, sosyal davranış, değer yargıları açılarından birbirlerine benzerlik gösterirler. Farklı özelliklere sahip bu gruplar sosyal sınıfları oluştururlar. Toplum yaşamında toplumsal ve ekonomik güce sahip olanlar üst sosyo-ekonomik sınıf, üst sosyo-ekonomik sınıfın sahip olduğu statünün bir kısmına sahip olanlar orta sosyo-ekonomik sınıf, toplumsal piramidin tabanını oluşturan grup ise alt sosyo-ekonomik sınıf olarak adlandırılır (Brembeck, 1970).

Ailenin sosyo-ekonomik durumu çocuğun davranışlarını, akademik başarısını önemli derecede etkiler. Özellikle ekonomik anlamda her isteği karşılanan çocuğun zaman zaman bir boşluk içinde olabileceği, doyumsuzluk yaşayabileceği açıktır. Üst sosyo-ekonomik düzeydeki aileler iş yaşamlarındaki yoğunluktan dolayı çocuklarına yeterince zaman ayıramazlar. Bu aileler zamansızlıktan dolayı çocuklarına veremedikleri sevgiyi, maddiyatla kapatmaya çalışırlar (Erden, 2001).

Çoğunlukla üst sosyo-ekonomik sınıftaki ailelerin çocuklarının, alt sosyo-ekonomik sınıftaki ailelerin çocuklarına oranla daha başarılı bir gelişim gösterdikleri savunulur. Ancak ekonomik yönden çocuğuna geniş olanaklar sağlayan aile, eğer sevgi ve eğitim fonksiyonunu gözardı ediyorsa çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkiler (Şatır, 1996).

Stein (1997)'e göre çevrelerine göre herşeye sahip, mükemmel bir hayat sürdüren çocukların çoğu mutsuz ve yalnızdır. Çocukların tüm istediklerinin yerine getirilmesi, ardından mutluluğu ve uyumluluğu getirmez. Maddi olanakların iyi olması ya da çocuğu istediği davranışı yapmada serbest bırakma, belki bir çok sıkıntıyı önleyebilir. Ancak çocuktan ihtiyacı olan sevgi esirgendiğinde, çocukta çok derin hayal kırıklıkları oluşur. Bunun sonucunda da çocuk okulda olumsuz davranışlar gösterebilir.

Üst sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklar yanında, alt sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklar da zaman zaman ekonomi faktörünün etkisiyle sınıfta olumsuz davranışlar gösterirler. Çocukların ihtiyaçlarının aile tarafından tam olarak karşılanmaması, çocuğun ilişki içinde olduğu arkadaş çevresiyle mali açıdan büyük farkların olması bu çocukların çevrelerindeki kişilerden nefret etmelerine ve bunun sonucunda da aşağılık duygusuna kapılmasına neden olur. Bu durum da alt sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların bir kısmının sınıf ortamında içine kapanık ve çekingen, bir kısmının da saldırgan olmasına zemin hazırlar. Üstünoğlu'na (1991) göre, çevresel uyaranların yetersiz olduğu koşullarda büyüyen çocukların fiziksel, sosyal ve dil gelişimlerinin sınırlı olması zihinsel etkinlikleri sınırlamakta, bu durum da okulda uyum ve başarı farklılığına yol açmaktadır (Bulunduğu eser: Aslan, 1994, s 4).

Yapılan araştırmalara göre ekonomik anlamda, orta düzey gelire sahip ailelerin çocukları okul ortamında diğer çocuklara göre daha olumlu davranışlar sergilemektedirler. Yurt dışında yapılan pek çok araştırma da, orta sosyo- ekonomik düzeydeki öğrencilerin akademik başarılarının, alt ve üst sosyo- ekonomik düzeydeki çocukların başarılarından daha yüksek olduğunu göstermektedir (Erden, 2001).

Sonuç olarak ekonomik anlamda ister zengin, ister orta halli, isterse yoksul olsun ailelerin çocuklarına verebilecekleri ve aktarabilecekleri çok şey vardır. Aileler öncelikle çocuklarının bio-kültürel bir varlık olduğunun farkına varmalıdırlar. Çocuğun ihtiyaçlarını sadece para ile karşılamaya çalışan aile, onun bio-kültürel bir varlık olduğunu görmemezlikten geliyor demektir. Bu nedenle aileler çocuklarının temel ihtiyaçlarını sağlıklı biçimde karşılamalıdırlar. Bunun yanında ailelerin çocuk için son derece önemli olan duygusal ihtiyaçlarını da karşılamaları, çocukların dengeli bir kişilik geliştirmesini sağlayacaktır.

Öğrencilerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimleri

Öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirme biçimleri oyuncakla oynama, televizyon izleme, kitap okuma, bilgisayar kullanma olarak dört grupta toplanabilir:

Oyuncaklarla Oynama: Çocuğun gelişim basamakları boyunca hareketlerine düzen getiren, zihinsel, bedensel, psiko-sosyal gelişimine yardımcı olan, hayal gücü ve yaratıcı yeteneklerini geliştiren oyun malzemeleri oyuncak olarak tanımlanır (Yavuzer, 2000). Su, toprak, boya, bebek, küçük ev eşyaları, inşa oyuncakları, elektronik oyuncaklar çocuklar için birer oyun malzemesidir. Yavuzer (1981-1999)'e göre oyuncaklar, çocuğun yeteneklerini geliştirerek eğitimsel bir işlev yerine getirmelerinin yanında seçme ve değerlendirme duygusunu geliştirerek, çocukların kendi kendilerine karar verebilmelerini ve belli alanlarda beceri kazanmalarına da olanak hazırlarlar.

Yetişkinler çevrelerinde olup bitenleri nasıl konuşarak öğreniyorlarsa, çocuklar da dış dünyayı oyuncakların yardımıyla öğrenirler. Çocukların dış dünyadaki nesnelerle ilişkileri çok az olduğu için dünyayı tanımak ve onu kendi belleklerine katabilmeleri için oyuncığa ihtiyaçları vardır. Çocuklar oyuncaklarla kurdukları ilişkiler sonucu nesneleri daha yakından tanıma fırsatı bulurlar. Bu tanıma, çocuğun zihinsel dünyasının organize edilmesine de yardımcı olur. Bu tanımanın sonucunda nesnelerden edinilen bilgiler, bilgi birimleri olarak çocuğun zihnine yerleşir ve orada kullanılmaya hazır bilgiler olarak saklanır (Yalçınkaya, 1991). Oyuncaklar bu açıdan çocuğun toplum ve çevreyle olan ilişkilerini düzenleyen araçlar sistemi olarak değerlendirebilir (Yavuzer,1999).

Çocuklar öğrenmekte güçlük çektikleri pek çok kuralı, oyun sırasında kolaylıkla öğrenirler. Nesneleri sıralama ve düzene koyma, karar verme, seçim yapma, yenme-yenilme, öğrenme, paylaşma, yardımlaşma ve işbirliği, başkasının yaptığına saygı gösterme gibi kavram ve kuralları çocuk oyun sırasında, oyuncakları aracılığıyla farkına varmadan öğrenir (Yalçınkaya, 1991).

Çocukta birikmiş enerjinin boşalması, çocuğun çevresinden aldığı gerilimden kurtulması oyun ve oyuncakları yoluyla gerçekleşir. Çocuk arkadaşlarıyla birlikte oyun oynarken kendisini o grubun bir üyesi olarak görür. Bunun sonucunda güven duygusu gelişir ve insanlar arası ilişkinin bilincine varır (Yavuzer, 1981).

Son yıllarda elektronik oyuncaklar, özellikle de bilgisayar oyuncakları çocukların ilgisini çok fazla çekmektedir. Elektronik oyuncaklar, mekanizmalarını pil ve elektrik enerjisi kullanarak, elektronik devrelerin eklenmesiyle çalışırlar. 20. yüzyıl oyuncakları olarak da isimlendirilir. Bu tür oyuncaklar büyüklerin hayallerinden hareket edilerek yapılmışlardır. Elektronik oyuncakları 3 gruba ayırabiliriz (Yalçınkaya, 1991) :

1. Kumandasız oyuncaklar
2. Kumandalı oyuncaklar
3. Bilgisayar oyuncakları

Bu oyuncaklar çocuğun dar bir alanda sıkışıp bireysel olarak oyun oynamalarını sağlar. Böylelikle çocuğu arkadaş ortamından uzaklaştırarak, sosyal gelişimlerinin olumsuz yönde etkilenmesine neden olurlar. Bu oyuncakların algı, göz-el koordinasyonu, muhakeme kurma gibi yararları olmasına rağmen çocuğun gerçek anlamda oyun faaliyetini ve gelişimini olumsuz yönde etkilerler (Yavuzer,1999).

Şiddet birincil olarak öğrenilebilen bir davranıştır. Elektronik oyuncaklarda da şiddeti öğretebilme kapasitesi vardır ve bu tür oyuncaklarda şiddet ‘eğlenceli, olumsuz sonuçlara neden olmayan’ bir davranış biçimi olarak gösterilir. Şiddet içerikli elektronik oyuncaklar, çocukların saldırgan davranışlar göstermelerine neden olabilir. Ayrıca bu oyuncaklar, çocukların dünyayı tehlikeli bir yer olarak algılamalarına sebep olur (Buchman ve Funk, 1996).

Elektronik oyuncakların tüm bu zararlarına rağmen, özellikle ilköğretim çağındaki çocuklar bu oyuncaklarla çok fazla zaman geçirmektedirler. Buchman ve Funk (1996), 10-14 yaşları arasındaki öğrencilerin elektronik oyuncaklarla oynama alışkanlıklarını belirlemeyi hedefleyen bir araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucunda,

öğrencilerin yaşı küçüldükçe bilgisayarda oyun oynama zamanlarının arttığı ortaya çıkmıştır. 8. sınıf öğrencilerinin sadece yüzde 5'i bilgisayarda haftada 10 saatten fazla oyun oynarken, 4. sınıf öğrencilerinde bu oran yüzde 22'ye çıkmaktadır. Ayrıca araştırma sonuçlarına göre erkek çocukları, kız çocuklarına oranla daha fazla elektronik oyuncaklarla oynamaktadırlar. Öğrencilerin en az oynamayı tercih ettikleri oyunlar ise eğitici türdeki oyunlardır. Öğrencilerin yüzde 3'ü bilgisayarda eğitimsel oyunları oynamayı tercih ederken, yüzde 50'si ise şiddet içerikli oyunları oynamayı tercih etmektedir.

Sonuç olarak oyuncaklar çocuğun zekasını, yaratıcılığını, hayal gücünü geliştirirler. Oyuncaklar çocukların dış dünyayı ve insanlar arası ilişkileri anlamalarına yardımcı olarak, çocuğun toplumsal gelişimini de olumlu yönde etkilerler. Fakat bütün oyuncaklar çocuklara böyle yararlar sağlamazlar. Özellikle son yıllarda çocukların ilgisini fazlasıyla çekmeyi başarmış olan elektronik oyuncaklar, sosyal gelişimi ve yaratıcılık yeteneğinin gelişimini olumsuz yönde etkilerler. Bu tür oyuncakların çocuğa ne verebilecekleri daima tartışmaya açık kalacaktır.

Televizyon İzleme: Televizyon son yüzyılda eğitim, iletişim, eğlence alanında büyük devrimler yapmıştır. Televizyon hem göze, hem de kulağa seslenme çekiciliği, hem de okuma becerisi ve zahmeti gerektirmeden izleme rahatlığı ile diğer kitle iletişim araçlarının arasından hızla sıyrılmış ve etkili bir iletişim aracı haline gelmiştir (Büker, 1988). Televizyonun görsel ve işitsel duylara yönelik etkili bir iletişim aracı olması nedeniyle çocuklar üzerinde pek çok olumlu etkisi vardır. Televizyonun bu olumlu etkilerinin yanında, çocuklara yönelik düzeyli programlar hazırlanmaması, televizyonun amacına uygun kullanılmaması ise çocukları olumsuz yönde etkiler. Bu bölümde televizyonun çocuklar üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri verilmiştir.

Televizyonun çocuklar üzerindeki olumlu etkilerini şöyle özetleyebiliriz: Televizyon çocuğun dil gelişimini hızlandırır, söz dağarcığını artırır. Televizyon sözle görüntüyü birleştirdiği için çocuğu kolay etkiler ve çocukta kalıcı iz bırakır. Özenli çocuk programları çocuğun ruhsal gelişimine, eğitimine katkıda bulunur. Çocuk izlediği programlardaki kahramanları örnek alarak yardımlaşma, arkadaşlık, özveri gibi değerleri daha kolay benimser (Yörükoğlu, 1986).

Hollender (1970)'in yaptığı bir araştırmada, çocuklara ve gençlere Vietnam Savaşı'nın sebepleri, savaş hakkında neler düşündükleri, savaşın nasıl sonuçlandığı gibi sorular sorulmuştur. Çocuk ve gençlerin fikirleri dinlendikten sonra bunları nereden öğrendikleri sorulduğunda büyük bir çoğunluk televizyonu kaynak olarak göstermiştir. Bu da belli olaylar hakkında bilgi ve fikir edinmede televizyonun etkisinin bir hayli fazla olduğunu göstermektedir (Bulunduğu eser: Brown, 1970).

Singer (1982)'e göre, okul çağına gelmemiş çocukların düzeylerine uygun programları iki hafta boyunca düzenli olarak, hergün yarım saat izlemesi, onların spontane diyebileceğimiz kendi kendine oynadıkları oyunlarındaki hayal güçlerini arttırmaktadır. Çocuklar bu iki haftalık periyodun sonunda daha neşeli, gülümseyen, ve meraklı olmakta, daha az saldırganlık ve daha fazla olumlu davranışlar sergilemektedirler (Bulunduğu eser: Singer, 1986).

Televizyonun olumlu etkileri yanında olumsuz etkileri de vardır. Çocuk televizyon karşısında pasif bir izleyici olur. Çocuğun televizyon izlerken algıladıklarını seçmesi ve değerlendirmesi için zamanı yoktur. Çünkü programların hızlı akışı bunlara olanak tanımaz. Yani televizyon çocuğu tek yönlü etkileyerek, düşünmesine fırsat tanımadan egemenliği altına alır (Yörükoğlu, 1986). Ayrıca televizyon kendi başına düşünmesine, araştırma yapmasına olanak tanımayarak çocuğu hazır aştırır.

Çocuklar gerçekte, gerçek olmayanı ayırt etmekte güçlük çekerler. Televizyonda izlediklerinin bir oyun olduğunu bilmez, gerçek sanırlar. Zaman zaman izlediklerini gerçek hayatta uygulamaya çalışırlar, kavgı sahnelerini arkadaşları üzerinde uygularlar (Selçuk, 1994). Yetişkinler izledikleri saldırgan davranışları eyleme geçirmezler. Çünkü izledikleri gerçeğin kendi gerçekleri olmadığını bilirler ve film bittikten sonra kendi gerçeklerine dönerler. Çocuklar ise izledikleri olayların kendi gerçeklerinden farklı olduğunu bilseler de, gördükleri olayların etkisi altında kalmakta ve hemen kendi gerçeklerine dönememektedirler (Tayfur, 1989).

Her çocuk televizyondan kendi kişiliği ve aile özellikleri doğrultusunda etkilenmektedir. Örneğin, korkak bir çocuğun saldırgan sahneleri izleyince korku ve

ürkekliliği artarken, geçimsiz, kavgacı bir çocuk gördüklerini arkadaşları üzerinde uygulayabilmektedir. Bunun yanında tartışma ve kavganın yoğun yaşandığı, düzensiz, ilgisiz ailelerde televizyonun olumsuz etkileri daha çabuk ve şiddetli şekilde ortaya çıkabilmektedir (Selçuk, 1995). Ayrıca evdeki televizyon sayısı, ailenin kablolu TV veya uydu gibi yayınlara sahip olup olması, çocuğun odasında veya yakınında televizyon izleme olanağının olup olmaması, ebeveynlerin televizyon izleme alışkanlıkları ve çocuklarının televizyon izleme alışkanlıklarını ne kadar kontrol ettikleri, ne kadar sınırlandıkları, ne kadar yol gösterip göstermedikleri gibi unsurlar televizyonun çocuk üzerindeki olumsuz etkilerini arttırabilmektedir (Singer ve Singer, 1986).

Bandura, modeli bilgi taşıyan herhangi bir şey olarak tanımlar. Bandura'ya göre televizyon da bir modeldir. Bütün davranışlarımızı televizyonlardan öğrenmemekle beraber, bazı davranışlarımız bu modelde gördüğümüz davranışlar sonucunda oluşmaktadır. Televizyonda gösterilen şiddet ve saldırganlık olayları izleyenleri etkiler ve benzer davranışlar göstermelerine neden olur. Bu durumdan da en fazla çocuklar etkilenmektedir. Çocukların öğrendikleri sadece okulda öğrendikleriyle sınırlı değildir. Günümüzde çocuklar okul dışındaki zamanlarının büyük çoğunluğunu televizyon başında geçirmektedirler. Televizyonda her zaman onlar için yararlı programlar bulunmamaktadır. Özellikle de fazla hareket, renk ve ses içermesi nedeniyle şiddet programları çocukların ilgilerini kolayca çekebilmektedir. Bu programlardan çocuklar kolaylıkla etkilenebilmekte ve öğrendiklerini yaşamlarında uygulamaya çalışmaktadırlar (Hergenhahn,1998).

Bandura 1965 yılında yaptığı deneyle saldırganlığa tanık olmanın etkisini ortaya çıkarmıştır. Bu deneyde çocuklara oyuncak bir bebeğe vuran ve tekmeleyen bir modelin gösterildiği filmler izlettirilmiştir. Bu filmler yetişkinlerin sergiledikleri saldırganlık modellerini göstermektedir. Çocuklar bu filmleri izlerken üç gruba ayrılmışlardır. 1. grup saldırgan davranışları pekiştirilen yani ödüllendirilen, 2. grup saldırgan davranışların cezalandırıldığı, 3.grup saldırgan davranışların ne ödüllendirildiği ne de cezalandırıldığı bir film izlemişlerdir. Daha sonra, her üç gruptaki çocuklara filmdekine benzer bir bebek verilmiş ve bu bebeğe karşı saldırganlık davranışları gözlemlenmiştir.

Elde edilen sonuçlara göre saldırgan davranışları pekiştirilen modeli izleyen çocukların saldırganlık davranışları en yüksek, cezalandırılan modeli izleyen gruptaki çocukların saldırganlık davranışları en düşük, saldırganlık davranışları ne ödüllendirilen ne de cezalandırılan modeli izleyen gruptaki çocukların saldırganlık davranışlarının ise iki grup arasında yer aldığı görülmüştür. Bu deney, çocukların davranışlarının dolaylı yaşıntılardan etkilendiğini ortaya koymaktadır (Hergenhahn,1998).

Çelik (1987)'in yaptığı karşılaştırmalı bir çalışmada çocuklar üç gruba ayrılmış; ilk gruba 'Süpermen', ikinci gruba yardımseverlik konusunda bir çizgi film, üçüncü gruba ise nötr bir çizgi film izlettirilmiştir. Çalışma sonucunda, ilk gruptaki çocukların üç hafta sonra normalin üstünde şiddet davranışı gösterdikleri, ikinci grubun ise yardımseverlik ve paylaşma davranışları gösterdikleri gözlenmiştir (Bulunduğu eser: Büker, 1988).

Baron ve Liebert (1971), tarafından gerçekleştirilen bir başka çalışmada 5-9 yaş arası 136 çocuğun yarısına şiddet içeren bir film, diğer yarısına ise şiddet ögesi içermeyen bir film izlettirilmiştir. Film seyrettikten sonra çocuklardan, kırmızı ve yeşil düğmeleri olan bir kutuyla oynamaları istenmiştir (kırmızı düğme zarar vermeyi, yeşil düğme ise yardım etmeyi göstermektedir). Çalışma sonucunda şiddet içeren filmi seyreden çocukların daha sık kırmızı düğmeye bastıkları görülmüştür (Bulunduğu eser: Mihandoust, 1989).

Singer ve Singer (1986) yaptıkları çalışmada çocukların televizyon izleme alışkanlıkları ile saldırganlık, kızgınlık, akranlarıyla işbirliği kurma davranışları göstermeleri arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak için 87 okul öncesi çocuğunu bir yıl süreyle, 10 dakikalık aktivitelerde gözlemlemiştir. Çalışmada aileler de iki haftalık periyodlarla çocuklarının televizyon izleme alışkanlıklarını araştırmacılara aktarmışlardır. Çalışma sonunda, okul öncesi çocuklarının davranışları ile televizyon izleme alışkanlıkları arasında birbirinden farklı üç faktör ortaya çıkmıştır. 1. faktör; çocukların oyun oynarken iyi bir hayal gücü, duygusal canlılık ve akranlarıyla işbirliği göstermelerinin televizyon izlemeyle ilişkisi yoktur.

2. faktör; yoğun şekilde çizgi film, aksiyon-macera filmleri ve şovları izleyen çocuklar okulda üst derecede saldırgan davranışlar sergilemektedir.

3. faktör, eğitici programları izleyen çocuklar oyunlarında diğer çocuklarla iyi anlaşmakta, oyun sırasında sıkılmamakta ve oyunlarında hayal güçlerini kullanabilmektedir. Bunun yanında, bu çocuklarda gözardı edilemeyecek derecede saldırganlık, asabiyet, korku belirtileri de gözlemlenmiştir.

Aynı çalışma 40 öğrenci üzerinde, çocukların televizyon izleme alışkanlıklarını bilmeyen gözlemcilerin katılımıyla yapılmıştır. Çalışma sonucunda yoğun şekilde televizyon izleme alışkanlığı olan çocukların diğer çocuklara göre daha sık saldırganlık, ağlama gibi davranışlar gösterdiği belirlenmiştir.

Singer ve Singer (1986) yaptıkları araştırmalara katılan öğrencilerin ailelerini ‘aşırı saldırganlık-yoğun televizyon izleme’, ‘aşırı saldırganlık-az televizyon izleme’, ‘düşük saldırganlık-az televizyon izleme’ olarak sınıflandırmışlardır. Aşırı saldırganlık-yoğun televizyon izleme durumunda olan ailelerde en dikkat çekici özellik, televizyon ve film izlemenin ailenin temel eğlence kaynağı olmasıdır. Bu ailelerde anne-baba çocuklarıyla beraber çok fazla televizyon izler. Televizyon izlenirken kontrol çocuktur. Düşük saldırganlık gösteren çocukların ailelerine oranla bu ailelerde dört kat daha fazla aksiyon-macera filmleri izlenir. Ayrıca, bu tür ailelerde çocuklar aile içinde daha fazla fiziksel cezaya maruz kalırlar. Bu da çocuğun özgüvenini yitirmesine ve dünyaya daha fazla korku ile bakmasına neden olmaktadır.

Çocukların oynadığı oyunlar, ebeveynlerin anlattığı masallar, hikayeler çocuğun çevresindeki dünyayı tanımasında önemli bir role sahiptir. Çocuklar oyunlar, hikayeler, masallar aracılığıyla çevrelerindeki büyük ölçekli olayları ve nesneleri minyatürize ederler. Oyunlar sayesinde çocuklar, ileride kendilerine yararlı olacak yeteneklerini geliştirirler. Oyunlarında sosyal rolleri ve yetişkinlerin etkileşimli modellerini prova ederek kendilerini gerçek yaşama hazırlarlar. Fakat aşırı televizyon izleme, çocuğun oyun oynamasını ve hayal gücünü sağlıklı olarak kullanmasını engeller. Çocuklar gerçek hayatın da televizyondaki canlılığı ve çarpıcılığı sunmasını bekleyebilirler. Bu

öğrenciler okulda gösterilen konuların içerdiği detaylı açıklamalarda sabırsızlık duyarlar ve devamlı eğlendirilmeyi beklediklerinden derslerde canları sıkılır, rahatsızlık hissetmeye başlarlar ve okulda olumsuz davranışlar sergileyebilirler (Singer ve Singer, 1986).

Sonuç olarak, 20. yüzyılın en büyük buluşu olan bu kitle iletişim aracının özellikle çocuklar üzerinde önemli etkileri vardır. Eğitici çocuk programları çocukların ruhsal gelişimine olumlu katkılarda bulunur. Çocuklar bu programlar aracılığıyla arkadaşlık, dürüstlük, yardımlaşma gibi değerleri daha kolay öğrenirler. Fakat çocukların düzeylerine uygun olmayan programlar izlemeleri, televizyonun başında çok fazla zaman geçirmeleri televizyonun olumsuz etkilerini arttırmaktadır. Televizyon çocuğun çok yönlü düşünmesini ve araştırma yapmasını engelleyerek çocuğu hazırda alıştırır. Özellikle şiddet programları çocukların saldırganlık davranışlarının artmasına neden olur. Aşırı televizyon izleyen çocuklar okulun da televizyondaki canlılığı, eğlenceyi sunmasını beklerler. Bu durum da, çocukların sınıfta sıkılmasına ve olumsuz davranışlar göstermesine neden olur.

Kitap Okuma: Kitabın tanımına çocuk açısından baktığımızda kitapları ‘çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayan, zihinsel, duygusal ve ruhsal gelişimini destekleyen ve en önemlisi zevkle okuduğu eserler’ şeklinde tanımlayabiliriz (Lanes, 1971).

Kitaplar çocukların hayal gücünü, kavrama yeteneğini, kendini ifade etme becerisini, kelime hazinesini, genel kültürünü, düşünce çeşitliliğini geliştirmesi nedeniyle çocuğun yaşamının her döneminde önemli rol oynamaktadır. İlkokul yıllarında ise kitaplar çocuğun kültürel kazanımlarına katkı sağladığı gibi, çocuğun başarılı olma, kendisine değer verilme duygularını tatmin etmede ve çocuğun edebi zevkini geliştirerek çocuğa okuma alışkanlık ve zevkini kazandırmada etkili bir araçtır.

Çocuklar okudukları kitaplar yardımıyla geçici olarak üzüntülerinden kurtulup ihtiyaç duydukları huzur ve dinlenmeyi elde edebilmektedirler (Aral ve Gürsoy, 2000). Çocuğun güven, sevmeye ve sevilme, bir grubun üyesi olma ihtiyacını karşılayan kitaplar

çocuğun kendini ve başkalarını anlamasına yardımcı olarak olumlu davranışlar kazanmasını sağlamaktadır.

Çocukların okul çağında en önemli boş zaman değerlendirme etkinliği kitap okuma olmalıdır. Çocuğun bu çağda okuma alışkanlığı edinmesinde anne ve babalara önemli görevler düşmektedir. Kitap sevgisi ve okuma alışkanlığı okuldan önce ailede kazandırılmalı ve bu alışkanlık okul çağında aile içinde sürdürülmelidir. Anne-babasının kitap okuduğunu, kitaplara ilgi duyduğunu gören çocuklar bu davranışları örnek alacaklardır. Anne-babanın çocuğa zaman zaman kitap almayı alışkanlık haline getirmesi, özel günlerde ona kitap hediye etmesi, kitap alması için çocuğa harçlık vermesi gibi davranışlar çocuğa kitap ve okuma sevgisini aşılar (Tezcan, 1983 ; Gülbahçe, 1996).

Anne-babalar çocuklarının iyi kitaplar okumasına dikkat etmelidir. Çünkü her kitap iyi ve okunacak türden değildir. İyi kitaplar, insanda olumlu ilgilerin ve etkilerin uyanıp gelişmesine yardım eder. Özellikle çocuklar iyi kitaplarda bütün yaşamları boyunca etkileri altında kalabilecekleri idealleri bulurlar (Tezcan, 1977, s 134).

Ailenin Çocuğun Boş Zamanlarını Değerlendirmesindeki Rolü: Aile çocuğa sevgi ve güven ortamı sağlayarak ona her bakımdan destek olmaya çalışır. Ailenin bir görevi de, çocuklarına boş zaman değerlendirme konusunda rehberlik yapmak olmalıdır. Ailenin yapısı, eğitim durumu, çocuk yetiştirme anlayışı, boş zaman değerlendirme konusundaki bilgisi, çocukla ilişkilerinin niteliği çocuğun boş zamanlarını değerlendirme etkinliklerini aile aracılığıyla öğrenmesini ve bu etkinliklere katılımını önemli derecede etkiler.

Ailenin çocuğu yaşına , cinsiyetine, yeteneklerine ve kişilik özelliklerine uygun boş zaman değerlendirme etkinliklerine yönlendirmesi çocuğu olumlu yönde etkiler. Boş zaman değerlendirme konusunda ailesinden destek alan çocuk topladığı enerji ile okulda akademik açıdan daha başarılı olur, sosyalleşir ve olumlu davranışlar sergiler (Gülbahçe, 1996).

Buraya kadar yapılan açıklamalarda belirtildiği gibi, öğrencinin sınıf ortamındaki davranışlarını etkileyen pek çok değişken vardır. Öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirme biçimleri, aile yapısı, anne-babalarının tutumları gibi aileyle ilgili etmenler öğrencilerin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesini önemli derecede etkiler. Öğrencilerin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesine neden olan aileyle ilgili etmenlerin ortaya çıkarılması ise etkin bir sınıf ortamının yaratılmasını sağlayacaktır. Bu düşünceden hareketle, araştırmada öğrencilerin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermelerini etkileyen aileyle ilgili etmenlerin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Problem Cümlesi

İlköğretim 1.sınıf öğrencilerinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranış göstermesini aileyle ilgili etmenler ne derece etkilemektedir?

Alt Problemler

1. Sınıfta olumlu ve olumsuz davranış gösteren ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin ailelerinin;
 - a) Öğretim düzeyleri,
 - b) Gelir durumları
 - c) Türü (evli-boşanmış) arasında anlamlı fark var mıdır?
2. Sınıfta olumlu ve olumsuz davranış gösteren ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin anne ve babalarının çalışma hayatı biçimleri arasında anlamlı fark var mıdır?
3. Sınıfta olumlu ve olumsuz davranış gösteren ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin, aileleriyle geçirdikleri zaman arasında anlamlı fark var mıdır?
4. Sınıfta olumlu ve olumsuz davranış gösteren, ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin ders çalışma alışkanlıkları arasında anlamlı fark var mıdır?
5. Sınıfta olumlu ve olumsuz davranış gösteren ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirme biçimleri nasıldır?
6. Sınıfta olumlu ve olumsuz davranış gösteren ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin, ebeveynlerinin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları arasında anlamlı fark var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Sınıf yönetimi, eğitim-öğretimin etkili ve verimli olmasını sağlayan etkinlik ve düzenlemeleri içeren bir kavramdır. Etkili sınıf yönetimi, eğitim-öğretimin niteliğini olumlu yönde etkileyerek, sınıfta olumlu bir ortamın yaratılmasını sağlar. Öğrencilerin sınıf ortamında gösterdiği davranışlar eğitim-öğretimin önemli değişkenlerinden biri olan sınıf yönetimini olumlu veya olumsuz yönde etkiler. Okul dışında öğrenci davranışlarını etkileyen pek çok etmen vardır. Bu etmenlerden biri olan ailenin; sosyo-ekonomik durumu, ait olduğu kültürün özellikleri, anne-babaların eğitim durumu, çocuklarıyla ilgilenme düzeyleri gibi pek çok özelliği çocukların okuldaki davranışlarını etkiler. Öğrenci davranışlarını etkileyen aileyle ilgi etmenlerin neler olduğunun bilinmesi, bu etmenlere ilişkin çözümler üretilmesi sınıf ortamını pozitif yönde etkileyerek belirlenen hedeflere ulaşılmasını kolaylaştıracaktır. Bu araştırmada da, sınıf ortamını etkileyen olumlu ve olumsuz öğrenci davranışlarının neler olduğu ve bu davranışların aile ile ilişkisi ortaya konmuştur.

Araştırma sonucunda elde edilen bulguların öğretmenlere, rehberlik uzmanlarına, eğitim yöneticilerine, ailelere, olumlu ve olumsuz davranış gösteren öğrenciler ve bu öğrencilerin aileleriyle ilgili yapılacak yeni çalışmalara ışık tutacağı umulmaktadır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma, 1999-2000 öğretim yılı içinde Özel Şişli Terakki İlköğretim Okulu'ndaki birinci sınıf öğrencileri ve ebeveynleriyle sınırlıdır.

Sayıtlar

1. Araştırmaya katılan öğretmen ve öğrenci velileri, bilgi toplama aracı olarak hazırlanan ölçek sorularına içtenlikle yanıt vermişlerdir.
2. Denek grubunu (olumlu ve olumsuz davranış gösteren öğrencileri) seçen sınıf öğretmenleri öğrencileri yeterince tanımaktadır.

Tanımlar

Eğitim: Bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir (Ertürk, 1997, s 12).

Aile: Evlilik ve kan bağına; karı-koca; ana-baba-çocuk; kardeşler gibi ilişkilere dayanan en küçük toplum birimi, kurumu olup; bir iletişim etkileşim grubudur (Köknel, 1988, s 45).

Sınıf Yönetimi: Sınıfta hedefler doğrultusunda öğretim ve öğrenmenin meydana gelmesi için, öğretmenin öğrenme çevresi ve öğrenci davranışlarını düzenlemesi, kontrol etmesi ve değiştirilmesiyle ilgili teknik ve etkinlikler bütünüdür (Erden, 2001, s 18).

Öğrenci Davranışları: Öğrencilerin sınıfta, okulda ve okul dışında gösterdikleri eğitim ve öğretimle ilgili tüm davranışlardır (Erden, 2001, s 34).

Olumlu Öğrenci Davranışları: Öğrencilerin sınıfta ve okulda göstermesi beklenen, pozitif okul ve sınıf ortamının oluşmasını sağlayan davranışlardır.

Olumsuz Öğrenci Davranışları: Okulda eğitim-öğretim çalışmalarını engelleyen, öğretim süresinin öğretim dışı etkinliklere ayrılmasına neden olan, istenmedik davranışlardır (Erden, 2001).

Boş Zaman Değerlendirme: Bireyin sosyalleşmesine, psikolojik açıdan rahatlamasına yardımcı olan ve bireyin mesleksel, ailesel, toplumsal ödevlerini yerine getirdikten sonra özgür iradesiyle girişebileceği dinlenme, eğlenme, bilgi ya da becerilerini geliştirme, toplum yaşamına gönüllü olarak katılma gibi bir dizi uğraşları içeren etkinliklerdir (Tezcan, 1994).

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, öğrencilerin davranışlarını etkileyen aileyle ilgili değişkenleri inceleyen araştırmalara yer verilmiştir. Ulaşılabilen araştırmalar; anne-baba tutumlarının, ailelerin sosyo-ekonomik durumunun, eğitim durumunun, aile türünün öğrencilerin davranışlarına etkilerini konu almaktadır.

Peterson ve arkadaşlarının (1961) yaptıkları bir araştırmaya göre, otoriter ana-baba tutumu çocuklarda utangaçlık, içe kapanıklık, okuldan kaçma ve çalma gibi olumsuz özelliklerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Bulunduğu eser: Hatunoğlu,1994).

Cebiroğlu, Yurtbay ve arkadaşları (1974) saldırgan davranışlar gösteren 7-14 yaşlarındaki çocukları kişilik ve çevresel nedenler açısından incelemiş, bu çocukların yüzde 83'ünün babanın otoriter olduğu, yüzde 54'ünün de dayakla cezalandırılan aile ortamlarından geldikleri saptanmıştır (Bulunduğu eser: Bilal, 1984).

Uluğtekin (1976), yaptığı çalışmada ana-baba davranışlarıyla çocuğun saldırganlık ve bağımlılık eğilimi arasındaki ilişkileri araştırmıştır. Çalışma sonucunda annelerin red-kabul ve serbestlik tanıma-kısıtlama davranışları ile çocukların saldırganlık ve bağımlılık eğilimi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.

Cebiroğlu, 'Çocukta davranış bozuklukları ve çevrenin etkisi' adlı çalışmasında, çevrenin en önemli unsuru olarak belirtilen ailenin, çocuk üzerindeki olumsuz etkilerini sürekli geçimsizlik, ebeveynlerin ayrılığı, verilecek eğitimde tutarsızlık, çocuğa aşırı düşkünlük, çocuğun istenmemesi olarak belirtmiştir. Araştırma sonucunda davranış bozukluklarına aşırı korumanın yüzde 39, anne-babanın çocuğa davranışlarında aykırılığın yüzde 17, anne-babanın çocuğu istememesinin yüzde 15, sürekli geçimsizliğin yüzde 14 oranında etkilediği ortaya çıkmıştır (Bulunduğu eser: Şişman,1985).

Kozacıoğlu (1984), yaptığı çalışmada ailenin çocuk yetiştirme tutumu ile çocuğun kaygı düzeyi arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmada, düşük sosyo-ekonomik seviyedeki annelerin, aşırı kontrolcü annelik ile baskı ve disiplini, yüksek sosyo-ekonomik seviyedeki annelerden daha fazla benimsedikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca araştırmada, deneklerin kaygı düzeylerini 'aşırı kontrolcü' tutumun etkilediği ortaya çıkmıştır.

Bilal (1984), demokratik ve otoriter olarak algılanan anne-baba tutumlarının çocukların uyum düzeylerine etkilerini belirlemek amacı ile Ankara merkez liselerinde okuyan 706 lise öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmada; anne-babaları demokratik olan öğrencilerin uyum düzeylerinin, anne-babaları otoriter olan öğrencilerin uyum düzeylerinden daha yüksek olduğunu belirlemiştir.

Topaloğlu (1989), yaptığı araştırmada, ana-baba tutumlarının ve bazı sosyo-ekonomik faktörlerin lise son sınıf öğrencilerinin atılganlık düzeylerine etkisini incelemiştir. Bulgular ana-babalarını 'demokratik' olarak algılayan öğrencilerin atılganlık düzeylerinin, ana-babalarını 'otoriter' olarak algılayan öğrencilerin atılganlık düzeylerinden yüksek olduğunu göstermiştir.

Öztürk (1990), çalışmasında 'demokratik' ve 'otoriter' ana-baba tutumlarının, üniversite öğrencilerinin bağımsızlık, duyguları anlama, yakınlık, başatlık, kendini suçlama ve saldırganlık düzeylerine etkisini incelemiştir. Çalışma sonuçlarına göre ana-babalarını 'demokratik' olarak algılayan öğrencilerin bağımsızlık, duyguları anlama, yakınlık ve başatlık düzeyleri, ana-babalarını 'otoriter' olarak algılayan öğrencilerinkinden daha yüksektir. Buna karşın kendini suçlama ve saldırganlık düzeyleri daha düşüktür.

Masselom, S. ve arkadaşları (1990) uyumlu ve uyumsuz ailelerdeki aile içi etkileşim ve iletişim ile çocuklarının akademik başarıları arasındaki ilişkiyi, 14-18 yaş grubundaki 40 başarısız ve 52 başarılı öğrenci ve ailelerini kapsayan araştırmada incelemiştir. Sonuçta, başarılı öğrencilerin ailelerindeki aile içi etkileşimin, aile

uyumunun ve aile öğeleri arasındaki iletişimin başarısız ailelere oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır (Bulunduğu eser: Soner, 1995).

Öksüz (1991), 'Lise öğrencilerinin uyum düzeylerine ana-baba tutumlarının etkisi' adlı çalışmasında ana-baba tutumlarının öğrencilerin uyum düzeylerine olan etkisini karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Çalışma sonucu ana-babalarını 'demokratik' olarak algılayan öğrencilerin uyum düzeylerinin, ana-babalarını 'koruyucu, otoriter, ilgisiz' olarak algılayan öğrencilere göre daha yüksek olduğunu göstermiştir.

Hatunoğlu (1994), 'Ana-baba tutumları ile saldırganlık arasındaki ilişkiler' konulu çalışmasında ana-baba tutumları ve ekonomik durum ile saldırganlık arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur. En fazla saldırganlık eğiliminin otoriter ve ilgisiz ailelerden gelen öğrencilerde olduğu gözlenmiştir. Ayrıca alt sosyo-ekonomik duruma sahip öğrenciler, üst sosyo-ekonomik duruma sahip öğrencilerden daha fazla saldırgan davranışlar göstermektedirler.

Özcan (1996), ilkokul öğrencilerinin özgüvenleri, akademik başarıları ve anne-baba tutumları arasındaki ilişkileri belirlemek amacı ile yaptığı çalışmada ev kadınlığını reddetme, baskı-disipline yönelik anne-baba tutumları arttıkça öğrencilerin özgüvenlerinin ve akademik başarılarının düştüğünü belirlemiştir.

Baldwin ve Watson'un araştırmalarına göre, hoşgörölü ve demokratik evlerde büyüyen çocuklar arkadaşları ile ilişkilerinde daha etkin, daha girişken, yaratıcı fikirler öne sürebilen, fikirlerini serbestçe söyleyen çocuklardır. Bu tür çocuklarda kendini denetleme arzusuna daha erken yaşlarda rastlanmaktadır. Buna karşılık sert disiplin yöntemlerinin uygulandığı ya da disiplin yöntemleri değişkenlik gösteren ailelerde büyüyen çocuklar ise karşı çıkma, saldırganlık gibi yollarla kendilerini kabul ettirmeye çalışmakta ve kendi iç dünyalarını açıklamakta zorlanmaktadır (Bulunduğu eser: Yavuzer, 2000).

Gürkaynak (1978) çocuk yetiştirme tutumu ve sosyo-ekonomik düzeyle ilgili yaptığı araştırmada üst sosyo-ekonomik düzeyde 'demokratik' tutumun, alt sosyo - ekonomik düzeyde 'otokratik' tutumun geçerli olduğunu saptamıştır.

Tuzgöl (1998), yaptığı çalışmada ana-baba tutumları farklı lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. 465 lise öğrencisi üzerinde yapılan çalışma sonucunda ailenin düşük gelire sahip olmasının, saldırganlık düzeyini arttırdığı ortaya çıkmıştır.

Şeker (1998), 'Köy ve kent okullarında öğrenim gören öğrencilerin hayat bilgisi, Türkçe, matematik, sosyal bilgiler ve fen bilgisi başarıları ile köy okulu öğrencilerinin başarılarını etkileyen aile, öğretim, sosyal çevre ve davranışsal faktörler' adlı çalışmada köy okullarında öğrenim gören öğrencilerin başarılarına ailenin etkisini araştırmıştır. Çalışmada ailenin ekonomik durumu, ailenin güncel olaylardan haberdar olması, ailenin çocuğun okul yaşantısıyla ilgilenmesi, çalışmalarını destekleyici aile ortamının bulunması ile öğrenci başarısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yılmaz (1990), yaptığı çalışmada lise ve dengi okullara devam eden öğrencilerin uyum düzeylerini etkileyen faktörleri incelemiştir. Çalışma sonucunda öğrencilerin anne-babalarının eğitim düzeyi yükseldikçe, öğrencilerin uyum düzeyinin yükseldiği ortaya çıkmıştır. Buna karşın anne ve babanın sağ olup olmaması, ailenin demokratik bir yapıya sahip olup olmaması, kardeş sayısı, yerleşim birimleri öğrencilerin uyum düzeylerini önemli ölçüde etkilememektedir.

Soner (1995), 'Aile uyumu, öğrenci özgüveni ve akademik başarı arasındaki ilişkiler' adlı araştırmada annelerin öğrenim düzeyleri arttıkça, öğrencilerin genel uyumlarının yükseldiğini belirlemiştir. Ayrıca araştırma sonucunda, uyumlu ve uyumsuz aile çocuklarının akademik başarıları arasında uyumlu ailelerin lehine anlamlılık ortaya çıkmıştır.

Şişman (1985), alt sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin geldikleri aile tiplerinin çocuğun sosyal uyumuna etkisini incelemek amacıyla 'Aile biçimlerinin uyumsuzluğu yaratma açısından irdelenmesi' konulu bir çalışma yapmıştır. Çalışma sonucunda çekirdek aileye sahip çocuklarda daha az, parçalanmış aileye sahip çocuklarda daha fazla uyum problemi gözlenmiştir. Kıskançlık, çabuk telaşa kapılma, yalan söyleme, sosyal olaylardan çekinme, kendine güvenmeme davranışları ile aşağılık

duygusuna sahip olma gibi uyumsuz davranışlar parçalanmış aileye sahip çocuklarda daha fazla görülmüştür.

Aslan (1994), 'İlkokul öğrencilerinin başarı ve başarısızlıklarında aile faktörü' adlı çalışmasında, öğrencilerin başarı ve başarısızlıkların sosyal, kültürel ve ekonomik boyutlarda aile ile ilişkisini incelemiştir. Çalışmada öğrencilerin aileleri tarafından boş zamanlarında yönlendirilmeleri ile başarı arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Başarı durumu iyi olan öğrencilerin aileleri çocuklarını %50 oranında boş zamanlarda yönlendirmekte, orta ve zayıf öğrencilerin aileleri çocuklarını %92 oranında boş zaman değerlendirilmede serbest bırakmaktadır. Ayrıca araştırmada ailenin kullandığı ceza türü ile öğrencinin başarıları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Başarı durumu pekiyi olan öğrencilerin aileleri çocukların istenmeyen davranışları karşısında onunla konuşmakta, başarı durumu orta ve zayıf olan öğrencilerin aileleri ise öğrencileri dövmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, evreni, örnekleme, araştırmaya katılan deneklerin seçimi, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verileri anlamlı hale getirmede kullanılan istatistiksel yöntem ve teknikler açıklanmıştır.

Araştırmanın Modeli

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli varolan durumu olduğu şekliyle ortaya çıkarmayı amaçlar (Karasar1994). Bu araştırmada da, sınıfta olumlu ve olumsuz davranış gösteren öğrencilerin aileleriyle ilgili var olan özellikleri ortaya konmak amaçlandığı için tarama modeli kullanılmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini, İstanbul il sınırları içinde bulunan Özel Şişli Terakki İlköğretim Okulu 1999-2000 öğretim yılı birinci sınıf öğrencileri ve bu öğrencilerin ebeveynleri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini, evrende bulunan 224 öğrenci arasından ulaşılabilen, 212 öğrenci arasından seçilen toplam 41 olumlu ve 41 olumsuz davranış gösteren toplam 82 öğrencinin ebeveynleri oluşturmaktadır. Sınıfta olumlu davranışlar gösteren 41 öğrencinin 29'u kız, 12'si erkektir. Sınıfta olumsuz davranışlar gösteren 41 öğrencinin ise 13'ü kız, 28'i erkektir. Olumlu ve olumsuz davranış gösteren öğrencilerin tespit edilmesi amacıyla, olumsuz öğrenci davranışlarını içeren 35 maddeden oluşan bir gözlem formu (EK-1) geliştirilmiştir. Hazırlanan gözlem formu, her öğrenci için sınıf öğretmenleri tarafından doldurulmuştur. Gözlem formları doldurulduktan sonra öğrencilerin gözlem formlarından aldıkları toplam puanlar elde edilmiştir. Sonra 212 öğrenci gözlem formundan aldıkları puanlara göre en yüksekten en düşüğe doğru sıralanmıştır. Sıralama sonucunda, dağılım beşe bölünmüştür. Dağılımın üstündeki

1/5'lik bölüm yani 41 öğrenci olumlu gruba, dağılımın altındaki 1/5'lik bölüm yani 41 öğrenci olumsuz gruba dahil edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak bir gözlem formu, iki anket, bir ölçek kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan anket ve gözlem formları şunlardır:

- 1.Sınıfta Olumsuz Davranışlar Gösteren Öğrencilerin Tespit Edilmesinde Kullanılan Gözlem Formu
- 2.Öğrencilerin Aile Yapısının Belirlenmesine Yönelik Anket
- 3.Öğrencilerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Şekillerinin Belirlenmesine Yönelik Anket
- 4.Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI)

Gözlem ve anket formları geliştirilmeden önce konu alanı uzmanlarının ve öğretmenlerin görüşleri alınmıştır.

Veri toplama araçlarının temel özellikleri aşağıda verilmiştir.

1.Sınıfta Olumsuz Davranışlar Gösteren Öğrencilerin Tespit Edilmesinde Kullanılan Gözlem Formu: (Ek-1)

Bu gözlem formu sınıfta olumlu ve olumsuz davranış gösteren öğrencilerin tespit edilmesi amacıyla, araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Bu amaçla olumsuz öğrenci davranışlarını içeren 35 maddeden oluşan bir gözlem formu hazırlanmıştır. Gözlem formları her öğrenci için sınıf öğretmenleri tarafından doldurulmuştur. Gözlem formu geliştirilirken literatür taranmış, uzman görüşü alınmıştır. Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerin sınıf içindeki davranışlarına ilişkin görüşlerini belirlemek için gözlem formunda 5 seçenek kullanılmıştır. Bunlar Hiç(1), Çok Seyrek(2), Zaman Zaman(3), Sık Sık(4), Sürekli(5) şeklindedir.

Uygulama sırasında, sınıf öğretmenleri sınıflarındaki her öğrenciyi gözlem formunda bulunan maddelere göre değerlendirmişlerdir.

Gözlem formundaki maddelerin güvenilirliğini ölçmek amacıyla test-tekrar test yapılmıştır. Test-tekrar test sonucunda gözlem formunun güvenilirliği $r=0.86$ çıkmıştır. Bu sonuca göre gözlem formunun olumlu ve olumsuz öğrencileri belirlemede yeterli olduğu görülmüştür.

2.Öğrencilerin Aile Yapısının Belirlenmesine Yönelik Anket: (Ek-2)

Bu anket, sınıfta olumlu ve olumsuz davranış gösteren öğrencilerin ailelerinin yapısı hakkında bilgi elde edilmesi amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Anket 33 sorudan oluşmuştur. Ankette öğrencilerin ebeveynlerinin eğitim durumu, meslekleri, gelir durumu, medeni durumu, çalışma hayatı biçimi, çocuklarıyla geçirdikleri zaman ve öğrencilerin ders çalışma alışkanlıklarının belirlenmesine yönelik açık uçlu sorular sorulmuştur.

Anket sorularının güvenilirliğini ölçmek amacıyla test-tekrar test yapılmıştır. Test-tekrar test sonucunda gözlem formunun güvenilirliği $r= 0.92$ çıkmıştır. Bu sonuca göre anketin güvenilirliğinin belirlenen boyutları ölçmede yeterli olduğu görülmüştür.

3.Öğrencilerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Şekillerinin Belirlenmesine Yönelik Anket: (Ek- 3)

Bu anket, sınıfta olumlu ve olumsuz davranış gösteren öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirme şekillerinin belirlenmesi amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Anket 49 maddeden oluşmuştur. Ankette boş zaman değerlendirme biçimlerinden televizyon izleme, bilgisayar kullanma, kitap okuma, oyuncaklarla oynama alanlarıyla ilgili maddeler yer almaktadır. Ebeveynlerin, öğrencilerin boş zamanlarını hangi etkinliklerle ve hangi sıklıkta değerlendirdiklerine ilişkin görüşlerini belirlemek için gözlem formunda 5 seçenek kullanılmıştır. Bunlar Hiç(1), Çok Seyrek(2), Zaman Zaman(3), Sık Sık(4), Sürekli(5) şeklindedir.

Anket sorularının güvenilirliğini ölçmek amacıyla test-tekrar test yapılmıştır. Test-tekrar test sonucunda gözlem formunun güvenilirliği $r= 0.89$ çıkmıştır. Bu sonuca göre anketin güvenilirliğinin belirlenen boyutları ölçmede yeterli olduğu görülmüştür.

4.Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI):(Ek-4)

Araştırmada, öğrenci annelerinin çocuklarıyla olan ilişkilerini ve çocuklarına karşı tutumlarını ölçmek amacıyla, PARI ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 1958 yılında Schaefer ve Bell tarafından A.B.D’de geliştirilmiştir. Ölçek Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü’den Doç.Dr. Güney Lecomte ve Doç.Dr. Ayhan Lecomte tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. Ölçekte deneklerden dört basamaklı değerlendirme sistemi içinde seçim yapmaları istenmekte, her ifade için denekler görüşlerini ‘Çok uygun buluyorum’ (4puan)dan, ‘Hiç uygun bulmuyorum’ (1puan)a kadar uzanan seçeneklerden bir tanesini işaretleyerek belirtmişlerdir (Karakelle,1995; Öner,1997). PARI testinin 5 boyutu vardır. Bu boyutlar şunlardır:

1.Faktör : Aşırı Koruyucu Annelik Boyutu

Toplam Madde Sayısı : 16

Madde No : 1,3,4,7,11,12,14,26,27,28,32,34,36,46,51,57

Bu boyutta aşırı kontrol, müdahalecilik, çocuktan çalışkan ve faal olmasını isteme, annenin fedakar olması ve çocuğun bunu anlaması gibi konular yer almaktadır.

2.Faktör : Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma Boyutu

Toplam Madde Sayısı : 9

Madde No : 2,13,18,22,29,37,44,45,59

Bu boyutta çocuğa eşit haklar tanıma, fikirlerini açıkça belirtmesini destekleme, onunla arkadaşlık etme ve birçok şeyi paylaşma gibi konular yer almaktadır.

3.Faktör : Ev Kadınlığını Reddetme Boyutu

Toplam Madde Sayısı : 13

Madde No : 6,9,17,17,21,23,31,38,41,42,49,52,55

Bu boyutta çocuklarla uzun süre kalmaktan hoşlanmamak, sinirlilik, yeni doğan bebeğin bakımından korkmak gibi konular yer almaktadır.

4.Faktör : Karı-Koca Geçimsizliği Boyutu

Toplam Madde Sayısı : 6

Madde No : 8,19,33,40,48,54

Bu boyutta eşler arasındaki geçimsizliğin çocuk yetiştirmedeki rolü, kocanın eşine yardımcı olmayışı, düşüncesizliği, şefkat, anlayış, bencillik gibi konular yer almaktadır.

5.Faktör : Baskı ve Disiplin Boyutu

Toplam Madde Sayısı : 16

Madde No : 5,10,15,20,24,25,30,35,39,43,47,50,53,56,58,60

Bu boyutta sıkı disipline inanma, çocuğu zorlama, anne-babanın kesin hakimiyetine inanma gibi konular yer almaktadır.

Ölçekteki maddelerin puanlaması ‘hiç uygun bulmuyorum’ yanıtına 1 puan, ‘biraz uygun buluyorum’ yanıtına 2 puan, ‘oldukça uygun buluyorum’ yanıtına 3 puan, ‘çok uygun buluyorum’ yanıtına 4 puan verilerek yapılmıştır. Yalnız 2.,29.,44. maddelere verilen yanıtlar ters puanlanmıştır. Her boyut için ayrı toplam puan elde edilmiştir.

Bir pilot çalışma yapılarak tüm ölçeğin güvenirliği $r=0.92$ çıkmıştır. Alt faktörlerin alfa değerleri ise şöyle çıkmıştır:

- I. Faktörün Alfa Değeri : 0.86
- II. Faktörün Alfa Değeri : 0.53
- III. Faktörün Alfa Değeri : 0.81
- IV. Faktörün Alfa Değeri : 0.72
- V. Faktörün Alfa Değeri : 0.83

II. faktörün alfa değeri düşük çıktığı için bu faktör araştırmada kullanılmamıştır.

Verilerin Toplanması

Sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin tespit edilmesine yönelik hazırlanan gözlem formuna ait optik formlar sınıf öğretmenleri tarafından doldurularak araştırmacıya ulaştırılmıştır. Bu formun analizi sonucunda belirlenen 82 öğrencinin ebeveynlerine aile yapısına ilişkin kişisel bilgiler anketi, öğrencilerin boş

zamanlarını değerlendirmelerine ilişkin anket ve Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI) öğrencilerle gönderilerek doldurtulmuştur. Ebeveynler tarafından doldurulan anketler ve ölçek öğrenciler tarafından araştırmacıya ulaştırılmıştır. Verilerin toplanması sırasında denek kaybı olmamıştır.

Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin tespit edilmesine yönelik hazırlanan gözlem formundaki veriler analiz edilmeden önce, sınıf öğretmenleri gözlem formuna ait optik formları doldurmuşlardır. Daha sonra bu optik formlar, optik okuyucudan geçirilmiştir. Öğrencilerin formdan elde ettikleri toplam puanlar Excel programı aracılığıyla hesaplanmıştır.

Araştırmaya ait diğer veriler analiz edilirken SPSS adlı bilgisayar programı kullanılmıştır. Bu program aracılığıyla araştırmanın birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci alt problemlerine ait verilerin frekans ve yüzdeleri hesaplanmıştır.

Araştırmanın birinci alt probleminde, sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin ailelerinin öğretim düzeyleri, gelir dağılımları, türü arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının belirlenmesi amacıyla 'Kay kare testi' kullanılmıştır.

Araştırmanın ikinci alt probleminde, sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin anne ve babalarının çalışma hayatı biçimi arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının belirlenmesi amacıyla 'Kay kare testi' kullanılmıştır.

Araştırmanın üçüncü alt probleminde, sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin aileleriyle geçirdikleri zamanın miktarı arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının belirlenmesi amacıyla 'Kay kare testi' kullanılmıştır.

Araştırmanın dördüncü alt probleminde, sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin ders çalışma alışkanlıkları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının belirlenmesi amacıyla 'Kay kare testi' kullanılmıştır.

Araştırmanın altıncı alt probleminde ise, sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin annelerinin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının belirlenmesi amacıyla ‘t testi’ kullanılmıştır.

Analizler sonucunda her alt probleme ait elde edilen bulgular tablolara dönüştürülmüş ve açıklanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın problem ve alt problemlerine ilişkin bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın birinci alt problemi “ Sınıfta olumlu ve olumsuz davranış gösteren öğrencilerin ailelerinin;

a) Öğretim düzeyleri,

b) Gelir durumları

c) Türü (evli-boşanmış) arasında anlamlı fark var mıdır? ”

şeklinde ifade edilmiştir. Bu alt probleme ait bulgu ve yorumlar, problemde verilmiş sırasına göre aşağıda sunulmuştur.

Ailelerin Eğitim Durumu

Ailelerin eğitim durumu ele alınırken anne ve babaların eğitim düzeyleri ayrı ayrı incelenmiştir. Ailenin eğitim durumu; ilkök, ortaokul, lise, üniversite mezunu olmak üzere 4 kategoride incelenmiştir. Tablo 4.1’de sınıfta olumlu ve olumsuz davranış gösteren öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarının dağılımı verilmiştir.

TABLO 4.1
ÖĞRENCİLERİN ANNELERİNİN EĞİTİM DURUMLARININ
DAĞILIMI

Annelerin Eğitim Durumu	OLUMLU GRUP		OLUMSUZ GRUP		χ^2	p	SD
	f	%	f	%			
Ortaokul –Lise mezunu	14	34.1	16	39.0	0.64	>0.05	1
Üniversite mezunu	27	65.9	25	61.0			
Toplam	41	100	41	100			

Tablo 4.1'e göre sınıfta olumlu davranış gösteren öğrencilerin yüzde 34.1'inin, olumsuz davranış gösteren öğrencilerin yüzde 39'unun annesi ortaokul ve lise mezunudur. Olumlu davranış gösteren öğrencilerin yüzde 65.9'unun, olumsuz davranış gösteren öğrencilerin ise %61'inin annesi üniversite mezunudur.

Bu verilere göre, sınıfta olumlu davranış gösteren öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi, olumsuz davranış gösteren öğrencilerin annelerine oranla daha yüksek olmakla beraber yüzdelere birbirine yakın görünmektedir. Annenin eğitim durumunun, öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranış göstermesinden bağımsız olup olmadığı Kay kare testi ile analiz edilmiş ve $\chi^2=0.64$ değeri elde edilmiştir. Bu değer 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı değildir. Diğer bir deyişle annenin eğitim durumunun, öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranış göstermesini etkileyen önemli bir etmen olmadığı söylenebilir.

Araştırmanın başında, eğitim düzeyi yüksek olan annelerin çocuk yetiştirme konusunda daha bilgili, daha özenli ve daha dikkatli olacakları, çocuklarını yetenekleri ve ilgileri doğrultusunda yönlendirebilecekleri, bu durumun da çocukların sınıfta olumlu davranışlar göstermesine katkıda bulunacağı düşünülmüştür. Yine araştırmanın başında eğitim düzeyi düşük olan annelerin ise çocuk yetiştirme konusunda gerekli bilgi ve deneyime sahip olamayacakları, çocukların ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkaracak ortamlar yaratamayacakları, bu annelerin çocuklarının da sınıfta olumsuz davranışlar gösterecekleri düşünülmüştür. Ancak araştırma bulgularına bakıldığında sonucun böyle olmadığı görülmektedir. Soner (1995), 'Aile uyumu, öğrenci özgüveni ve akademik başarı arasındaki ilişkiler' adlı araştırmasında annelerin öğrenim düzeyleri arttıkça, öğrencilerin okuldaki genel uyumlarının yükseldiğini belirlemiştir. Yılmaz (1990) yaptığı çalışmada lise ve dengi okullara devam eden öğrencilerin uyum düzeylerini etkileyen faktörleri incelemiştir. Yılmaz (1990)'ın yaptığı bu çalışma sonucunda da öğrencilerin anne-babalarının eğitim düzeyi yükseldikçe, öğrencilerin uyum düzeyinin yükseldiği ortaya çıkmıştır. Her iki çalışma da, bu çalışmada ortaya çıkan bulguları destekler nitelikte değildir.

Araştırma sonucunda annenin eğitim düzeyiyle, öğrencilerin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesi arasında anlamlı bir ilişkinin ortaya çıkmamasına, araştırmaya katılan ebeveynler arasında ilkokul mezunu annenin olmaması, araştırma yapılan okulda sık sık velilerin çocuk yetiştirme konusunda bilgilendirilmelerine yönelik seminer çalışmalarının yapılması neden olmuş olabilir.

TABLO 4.2
ÖĞRENCİLERİN BABALARININ EĞİTİM DURUMLARININ DAĞILIMI

Babaların Eğitim Durumu	OLUMLU GRUP		OLUMSUZ GRUP		χ^2	p	SD
	f	%	f	%			
Ortaokul –Lise mezunu	10	24.4	13	31.7	0.33	>0.05	1
Üniversite mezunu	31	75.6	27	65.9			
Toplam	41	100	41	100			

Tablo 4.2’de sınıfta olumlu ve olumsuz davranış gösteren öğrencilerin babalarının eğitim durumlarının dağılımı verilmiştir. Tablo 4.2’ye göre sınıfta olumlu davranış gösteren öğrencilerin yüzde 24.4’ünün, olumsuz davranış gösteren öğrencilerin yüzde 31.7’sinin babası ortaokul ve lise mezunudur. Sınıfta olumlu davranış gösteren öğrencilerin yüzde 75.6’sının, olumsuz davranış gösteren öğrencilerin ise yüzde 65.9’unun babası üniversite mezunudur.

Bu verilere göre, sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrencilerin babalarının eğitim durumlarının yüzdesinin oranı, olumsuz davranışlar gösteren grubun babalarına oranla daha yüksektir. Ortaya çıkan farkın anlamlı olup olmadığı Kay kare testi ile analizi edilmiş ve $\chi^2=0.33$ değeri elde edilmiştir. Bu değer 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı değildir. Diğer bir deyişle babanın eğitim durumunun, öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranış göstermesini etkileyen önemli bir etmen olmadığı söylenebilir.

Araştırmanın başında, eğitim düzeyi yüksek olan babaların çocuk yetiştirme konusunda daha bilgili, daha özenli ve daha dikkatli olacakları, çocuklarını yetenekleri ve ilgileri doğrultusunda yönlendirebilecekleri, bu durumun da çocukların sınıfta olumlu davranışlar göstermesine katkıda bulunacağı düşünülmüştür. Yine araştırmanın

başında eğitim düzeyi düşük olan babaların ise çocuk yetiştirme konusunda gerekli bilgi ve deneyime sahip olamayacakları, çocukların ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkaracak ortamlar yaratamayacakları, bu babaların çocuklarının da sınıfta olumsuz davranışlar gösterecekleri düşünülmüştür. Ancak araştırma bulgularına bakıldığında sonucun böyle olmadığı görülmektedir. Araştırma sonucunda babanın eğitim düzeyiyle, öğrencilerin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesi arasında anlamlı bir ilişkinin ortaya çıkmamasına, araştırmaya katılan ebeveynler arasında ilkökul mezunu babanın olmaması, araştırma yapılan okulda sık sık velilerin çocuk yetiştirme konusunda bilgilendirilmelerine yönelik seminer çalışmalarının yapılması neden olmuş olabilir.

Ailelerin Gelir Durumu

Ailelerin 2000 yılındaki aylık gelir dağılımı '0-500 milyon, 500 milyon-1 milyar, 1 milyar-2 milyar, 2 milyar ve üstü' biçimindeki ölçek esas alınarak incelenmiştir. Tablo 4.3'de olumlu ve olumsuz davranış gösteren öğrencilerin ailelerin aylık gelir dağılımı verilmiştir.

TABLO 4.3
ÖĞRENCİLERİN AİLELERİNİN AYLIK GELİR DAĞILIMI

Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Durumu	OLUMLU GRUP		OLUMSUZ GRUP		χ^2	p	SD
	f	%	f	%			
0-500 Milyon	9	22.0	8	19.5	0.67	>0.05	1
500 milyon-1 Milyar	10	24.4	13	31.7			
1 Milyar-2 Milyar	12	29.3	13	31.7			
2 Milyar ve üstü	10	24.4	7	17.1			
Toplam	41	100	41	100			

Tablo 4.3'e göre olumlu gruptaki öğrencilerin yüzde 46.4'ünün, olumsuz gruptaki öğrencilerin yüzde 51.2'sinin ailesinin aylık geliri 0-1milyar arasındadır. Olumlu gruptaki öğrencilerin yüzde 29.3'ünün, olumsuz gruptaki öğrencilerin yüzde 31.7'sinin ailesinin aylık geliri 1-2 milyar arasındadır. Olumlu gruptaki öğrencilerin yüzde 24.4'ünün, olumsuz gruptaki öğrencilerin yüzde 17.1'inin ailesinin aylık geliri 2 milyar ve üzerindedir.

Bu verilere göre, sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin ailelerinin aylık gelir dağılımlarının yüzdesi birbirine yakın olduğu söylenebilir. Ailenin aylık gelir dağılımının, öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranış göstermesinden bağımsız olup olmadığı Kay kare testi ile analiz edilmiş ve $\chi^2=0.67$ değeri elde edilmiştir. Bu değer 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı değildir. Diğer bir deyişle, ailenin aylık gelir dağılımının öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranış göstermesini etkileyen önemli bir etmen olmadığı söylenebilir.

Araştırmanın başında, üst sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin iş yaşamlarındaki yoğunluktan dolayı çocuklarına yeterince zaman ayıramayacakları, bu faktörün yanında ailenin çocuğun ekonomik anlamdaki her ihtiyacını fazlasıyla karşılamasının hatta sevgi ihtiyacını bile maddiyatla kapatmaya çalışmasının çocuğun sınıf içindeki davranışlarını ve akademik başarısını olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmüştür. Yine araştırmanın başında, alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının ihtiyaçlarını tam olarak karşılayamamasının, bu çocuklarda aşağılık duygusu oluşturacağı bu durumun da çocukların sınıf içinde olumsuz davranışlar göstermesine neden olacağı düşünülmüştür. Ancak araştırma bulgularına bakıldığında, sonucun böyle olmadığı görülmektedir. Hatunoğlu (1994)'nın 'Ana-baba tutumları ile saldırganlık arasındaki ilişkiler' konulu çalışmasında alt sosyo-ekonomik duruma sahip öğrencilerin, üst sosyo-ekonomik duruma sahip öğrencilerden daha fazla saldırgan davranışlar gösterdikleri ortaya çıkmıştır. Tuzgöl (1998) de yaptığı çalışmasında ana-baba tutumları farklı lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Bu çalışma sonucunda da ailenin düşük gelire sahip olmasının, saldırganlık düzeyini arttırdığı ortaya çıkmıştır. Her iki çalışma da, bu çalışmada ortaya çıkan bulguları destekler nitelikte değildir.

Araştırma sonucunda ailenin aylık geliriyle, öğrencilerin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesi arasında anlamlı bir ilişkinin ortaya çıkmamasına, araştırmanın yapıldığı okulun özel okul olması bu nedenle de ailelerin üst sosyo-ekonomik düzeyde olmaları, araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarının ekonomik ihtiyaçlarını karşılarken dengeli davranışları, parayı ödül ya da ceza olarak kullanmamaları neden olmuş olabilir.

Ailelelerin Türü

Ailelerin türü incelenirken, aile türü olarak evli ve boşanmış ele alınmıştır.

TABLO 4.4
ÖĞRENCİLERİN ANNE VE BABALARININ MEDENİ DURUMLARININ DAĞILIMI

Anne ve Babanın Medeni Durumu	OLUMLU GRUP		OLUMSUZ GRUP		χ^2	p	SD
	f	%	f	%			
Evli	38	92.7	39	95.1	0.64	>0.05	1
Boşanmış	3	7.3	2	4.9			
Toplam	41	100	41	100			

Ailelerin türüyle ilgili dağılım tablo 4.4’de verilmiştir. Tabloya göre olumlu gruptaki öğrencilerin anne-babalarının yüzde 92.7’si, olumsuz gruptaki öğrencilerin anne-babalarının yüzde 95.1’i evlidir. Olumlu gruptaki öğrencilerin anne-babalarının yüzde 7.3’ü, olumsuz gruptaki öğrencilerin anne-babalarının yüzde 4.9’u boşanmıştır.

Bu verilere göre, sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin ailelerinin türünün yüzdesi birbirine yakın olduğu söylenebilir. Ailenin türünün, öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranış göstermesinden bağımsız olup olmadığı Kay kare testi ile analiz edilmiş ve $\chi^2=0.64$ değeri elde edilmiştir. Bu değer 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı değildir. Diğer bir deyişle, ailenin türünün öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranış göstermesini etkileyen önemli bir etmen olmadığı söylenebilir.

Araştırmanın başında anne-baba-çocuğun aynı çatı altında birlikte yaşamasının, çocuğun psikolojik açıdan sağlıklı bir birey olarak yetişmesinde oldukça önemli olduğu, anne-babanın boşanmasının çocukta derin psikolojik etkiler yaratacağı bu durumun da çocuğun okul yaşamını ve sınıftaki davranışlarını olumsuz etkileyeceği düşünülmüştür. Ancak araştırma bulgularına bakıldığında, sonucun böyle olmadığı görülmektedir. Şişman (1985), ‘Aile biçimlerinin uyumsuzluğu yaratma açısından irdelenmesi’ konulu bir çalışma yapmıştır. Çalışma sonucunda kıskançlık, çabuk telaşa kapılma, yalan söyleme, sosyal olaylardan çekinme, kendine güvenmeme davranışları ile aşağılık

duygusuna sahip olma gibi olumsuz davranışların parçalanmış aileye sahip çocuklarda daha fazla görüldüğü ortaya çıkmıştır. Ayrıca Amerika Birleşik Devletleri'nde boşanmanın etkileri konulu bir araştırma için 1988-90 yılları arasında 25.000 öğrenci incelenmiştir. Araştırma sonucunda, anne-babaları ayrı yaşayan öğrencilerin sık sık okul değiştirdikleri, matematik ve okuma derslerinde düşük başarı gösterdikleri ve okula düzenli olarak devam etmedikleri ortaya çıkmıştır (Jones ve Jones, 1998). Her iki çalışma da, bu araştırmada ortaya çıkan bulguları destekler nitelikte değildir.

Araştırma sonucunda, öğrencilerin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermeleri ile ailenin türü arasında anlamlı ilişkinin çıkmamasına, araştırmaya katılan boşanmış aile oranının az olması, bunun yanında boşanmış ailelerin de çocuklarına iyi bir ortam hazırlayarak, bu durumdan etkilenmemelerini sağlamaları neden olmuş olabilir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt problemi “ Sınıfta olumlu ve olumsuz davranış gösteren öğrencilerin, anne ve babalarının çalışma hayatı biçimleri arasında anlamlı fark var mıdır? ” şeklinde ifade edilmiştir. Bu alt probleme yanıt aranırken;

Anne çalışıyor mu?

Anne saat kaçta işten dönmektedir?

Baba saat kaçta işten dönmektedir?

Anne iş seyahatine çıkar mı?

Baba iş seyahatine çıkar mı?

Sorularının yüzde ve frekansları hesaplanmış ve bulgular tablo 4.5, 4.6, 4.7, 4.8 ve 4.9'da verilmiştir.

TABLO 4.5
ÖĞRENCİLERİN ANNELERİNİN ÇALIŞMA DURUMU
DAĞILIMI

Annenin çalışma durumu	OLUMLU GRUP		OLUMSUZ GRUP		χ^2	p	SD
	F	%	f	%			
Çalışıyor	20	48.8	25	61.0	0.27	>0.05	1
Çalışmıyor	21	51.2	16	39.0			
Toplam	41	100	41	100			

Tablo 4.5’de annelerin çalışma durumlarının dağılımı verilmiştir. Tablo 4.5’e göre olumlu davranış gösteren öğrencilerin yüzde 48.8’inin, olumsuz davranış gösteren öğrencilerin ise yüzde 61’inin annesi çalışmaktadır. Olumlu davranış gösteren öğrencilerin yüzde 51.2’sinin, olumsuz davranış gösteren öğrencilerin ise yüzde 39’unun annesi çalışmamaktadır.

Tablodaki verilere göre, sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrencilerin annelerinin çalışmama yüzdesinin oranı, olumsuz davranışlar gösteren grubun annelerine oranla daha yüksektir. Annenin çalışmasının, öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranış göstermesinden bağımsız olup olmadığı Kay kare testi ile analiz edilmiş ve $\chi^2=0.27$ değeri elde edilmiştir. Bu değer 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu sonuca göre, annenin çalışmasının öğrencinin sınıfta olumsuz davranışlar göstermesi etkileyen önemli bir etmen olmadığı söylenebilir.

Araştırmanın başında, çalışan annelerin çocuklarına yeterli zaman ayıramamasının ve bu annelerin çocuklarını ihmal ettiklerini düşünerek onları çok fazla koruyup, aşırı hoşgörölü davranmalarının çocukların sınıfta olumsuz davranışlar göstermesine neden olabileceği düşünülmüştür. Razon (1983), ülkemizde yaptığı bir çalışmada annenin çalışmasının 9 yaş çocuklarının yetişkinlerle olan iletişimlerini, okul başarısını olumsuz etkilediğini ortaya çıkarmıştır. Razon’un yaptığı çalışma, bu araştırmadaki sonuçları desteklememektedir. Schachter (1983) da, 7 yıl süreyle 32 annesi çalışan, 38 annesi çalışmayan çocuğu incelemiştir. Araştırma sonucunda anneleri çalışan çocuklarla, annesi çalışmayan çocuklar arasında duygusal uyum açısından hiçbir fark bulunamamıştır (Bulunduğu eser: Ekşi, 1990). Schachter’ın yaptığı çalışma, bu

araştırmada ortaya çıkan sonuçları desteklemektedir. Araştırma sonucunda annenin çalışmasıyla, öğrencilerin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesi arasında anlamlı bir ilişkinin ortaya çıkmamasına, bu araştırmaya katılan çalışan annelerin evde çocuklarıyla olumlu ilişkiler kurması ve çocuklarına ayırdıkları zamanı verimli bir şekilde kullanmaları neden olmuş olabilir.

TABLO 4.6
ANNENİN İŞTEN DÖNME SAATLERİNİN DAĞILIMI

Çalışan Annenin İşten Dönme Saati	OLUMLU GRUP		OLUMSUZ GRUP		χ^2	p	SD
	F	%	f	%			
17.00-18.59 arası	13	65.0	13	52.0	0.38	>0.05	1
19.00-20.59 arası	7	35.0	12	48.0			
Toplam	20	100	25	100			

Tablo 4.6’da annelerin işten dönme vakitleri ‘17.00-18.59 arası, 19.00-20.59 arası’ biçiminde kategorilendirilmiştir. Tablo 4.6’da çalışan annelerin işten dönme saatleri incelendiğinde, olumlu gruptaki öğrencilerin yüzde 65’inin, olumsuz gruptaki öğrencilerin yüzde 52’sinin annesinin işten 17.00-18.59 saatleri arasında döndüğü görülmektedir. Olumlu gruptaki öğrencilerin yüzde 35’inin, olumsuz gruptaki öğrencilerin ise yüzde 48’inin annesi işten 19.00-20.59 saatleri arasında dönmektedir.

Tablodaki verilere göre, sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrencilerin annelerinin işten erken dönme yüzdesinin oranı, olumsuz davranışlar gösteren grubun annelerine oranla daha yüksektir. Annenin işten dönme saatinin, öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranış göstermesinden bağımsız olup olmadığı Kay kare testi ile analiz edilmiş ve $\chi^2=0.38$ değeri elde edilmiştir. Bu değer 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı değildir. Diğer bir deyişle annenin işten dönme vaktinin, öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesini etkileyen önemli bir etmen olmadığı söylenebilir.

Araştırmanın başında çalışan annelerin işten geç dönmesinin, bu annelerin çocuklarına yeterli zaman ayıramamasına neden olacağı ve anneleriyle yeterince birlikte olamayan çocukların da sınıfta olumsuz davranışlar göstereceği düşünülmüştür.

Araştırma sonucunda annenin işten dönme vaktiyle, öğrencilerin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesi arasında anlamlı bir ilişkinin ortaya çıkmamasına, çalışan annelerin işten döndükten sonra ya da hafta sonları çocuklarıyla yeterince birlikte olmaları neden olmuş olabilir.

TABLO 4.7
BABANIN İŞTEN DÖNME SAATLERİNİN DAĞILIMI

Babanın İşten Dönme Saati	OLUMLU GRUP		OLUMSUZ GRUP		χ^2	p	SD
	F	%	f	%			
18.00-19.59 arası	27	65.9	16	39.0	0.016*	<0.05	1
20.00-21.59 arası	14	34.1	25	61.0			
Toplam	41	100	41	100			

* $P < 0.05$ düzeyinde anlamlı

Tablo 4.7’de babaların işten dönme vakitleri ‘17.00-18.59 arası, 19.00-20.59 arası’ biçiminde kategorilendirilmiştir. Tablo 4.7’de babaların işten dönme saatleri incelendiğinde, sınıfta olumsuz davranış gösteren öğrencilerin yüzde 39’unun, olumlu davranış gösteren öğrencilerin yüzde 65.9’unun babaları işten 18.00-19.59 saatleri arasında döndüğü görülmektedir. Sınıfta olumsuz davranış gösteren öğrencilerin yüzde 61’inin, olumlu davranış gösteren öğrencilerin yüzde 34.1’nin babaları işten 20.00-21.59 saatleri arasında dönmektedir.

Tablodaki verilere göre, sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrencilerin babalarının işten erken dönme yüzdesinin oranı, olumsuz davranışlar gösteren grubun babalarına oranla daha yüksektir. Ortaya çıkan farkın anlamlı olup olmadığı Kay kare testi ile analiz edilmiş ve $\chi^2=0.016$ değeri elde edilmiştir. Bu değer 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuca göre, öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesinin babanın işten dönme vaktinden bağımsız olmadığı söylenebilir.

Araştırmanın başında babanın işten geç dönmesinin çocuğuna yeterli zaman ayıramamasına neden olacağı ve babalarıyla yeterince birlikte olamayan çocukların da sınıfta olumsuz davranışlar göstereceği düşünülmüştür. Araştırmanın sonuçları bu

düşünceyi destekler niteliktedir. Diğer bir deyişle babanın işten geç gelmesini, öğrencinin sınıfta olumsuz davranışlar göstermesini etkileyen önemli bir etmen olarak görebiliriz.

TABLO 4.8
ANNELERİN İŞ SEYAHATİNE ÇIKMA DURUMLARININ
DAĞILIMI

Annenin İş Seyahatine Çıkma Durumu	OLUMLU GRUP		OLUMSUZ GRUP		χ^2	p	SD
	F	%	f	%			
Çıkar	8	40.0	7	28.0	0.40	>0.05	1
Çıkmaz	12	60.0	18	72.0			
Toplam	20	100	25	100			

Tablo 4.8’de, annelerin iş seyahatine çıkma durumlarının dağılımları verilmiştir. Tablo 4.8’de annelerin iş seyahatine çıkma durumları incelendiğinde, sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrencilerin yüzde 40’ının, olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin yüzde 28’inin annesinin iş seyahatine çıktığı görülmektedir. Tablodaki verilere göre, sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrencilerin annelerinin iş seyahatine çıkma yüzdesinin oranı, olumsuz davranışlar gösteren grubun annelerine oranla daha yüksektir. Ortaya çıkan farkın anlamlı olup olmadığı Kay kare testi ile analiz edilmiş ve $\chi^2=0.40$ değeri elde edilmiştir. Bu değer 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı değildir. Diğer bir deyişle annenin iş seyahatine çıkmasının, öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesini etkileyen önemli bir etmen olmadığı söylenebilir.

Araştırmanın başında annelerin iş seyahatine çıkmasının çocuklarına yeterli zaman ayıramamasına neden olacağı, anneleriyle yeterince birlikte olamayan ve onları özleyen çocukların da sınıfta olumsuz davranışlar göstereceği düşünülmüştür. Araştırma sonucunda annenin iş seyahatine çıkmasıyla, öğrencilerin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesi arasında anlamlı bir ilişkinin ortaya çıkmamasına, annelerin iş seyahatlerinin kısa sürmesi, annelerin seyahatleyken çocuklarıyla iletişim araçları aracılığıyla yeterli iletişim kuruyor olmaları, babaların anne iş seyahatindeyken çocuklarına destek olmaları neden olmuş olabilir.

TABLO 4.9
BAABLARIN İŞ SEYAHATİNE ÇIKMA DURUMLARININ
DAĞILIMI

Babanın İş Seyahatine Çıkma Durumu	OLUMLU GRUP		OLUMSUZ GRUP		χ^2	p	SD
	F	%	f	%			
Çıkar	22	53.7	24	58.5	0.65	>0.05	1
Çıkmaz	19	46.3	17	41.5			
Toplam	41	100	41	100			

Tablo 4.8’de, babaların iş seyahatine çıkma durumlarının dağılımları verilmiştir. Tabloda 4.9’da babaların iş seyahatine çıkma durumları incelendiğinde, olumlu gruptaki öğrencilerin yüzde 53.7’sinin, olumsuz gruptaki öğrencilerin yüzde 58.5’inin babası iş seyahatine çıkmaktadır. Bu verilere göre, sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin babalarının iş seyahatine çıkma yüzdesi birbirine yakın olduğu söylenebilir. Babanın iş seyahatine çıkmasıyla, öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranış göstermesinden bağımsız olup olmadığı Kay kare testi ile analiz edilmiş ve $\chi^2=0.65$ değeri elde edilmiştir. Bu değer 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu sonuca göre babanın iş seyahatine çıkmasının, öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesini etkileyen önemli bir etmen olmadığı söylenebilir.

Araştırmanın başında babaların iş seyahatine çıkmasının çocuklarına yeterli zaman ayıramamasına neden olacağı, babalarıyla yeterince birlikte olamayan ve onları özleyen çocukların da sınıfta olumsuz davranışlar göstereceği düşünülmüştür. Araştırma sonucunda babanın iş seyahatine çıkmasıyla, öğrencilerin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesi arasında anlamlı bir ilişkinin ortaya çıkmamasına, babaların iş seyahatlerinin kısa sürmesi, babaların seyahatleyken çocuklarıyla iletişim araçları aracılığıyla yeterli iletişim kuruyor olmaları, annelerin baba iş seyahatindeyken çocuklarına destek olmaları neden olmuş olabilir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın üçüncü alt problemi “ Sınıfta olumlu ve olumsuz davranış gösteren öğrencilerin, aileleriyle geçirdikleri zaman arasında anlamlı fark var mıdır? ” şeklinde ifade edilmiştir. Bu alt probleme yanıt aranırken;

Anne öğrenci ile hafta içinde gün başına ortalama kaç saat birlikte olmaktadır?

Baba öğrenci ile hafta içinde gün başına ortalama kaç saat birlikte olmaktadır?

Anne öğrenci ile hafta sonu ortalama kaç saat birlikte olmaktadır?

Baba öğrenci ile hafta sonu ortalama kaç saat birlikte olmaktadır?

Sorularının yüzde ve frekansları hesaplanmış ve bulgular tablo 4.10, 4.11, 4.12, 4.12 ve 4.13’de verilmiştir.

TABLO 4.10
ANNENİN ÖĞRENCİ İLE HAFTA İÇİ BİRLİKTE OLDUĞU ZAMAN DAĞILIMI

Annenin öğrenci ile hafta içi gün başına ortalama birlikte olduğu saat	OLUMLU GRUP		OLUMSUZ GRUP		χ^2	p	SD
	f	%	f	%			
2 saat	5	12.2	5	12.2	0.87	>0.05	1
3 saat	10	24.4	9	22.0			
4 saat ve üstü	26	63.4	27	65.9			
Toplam	41	100	41	100			

Tablo 4.10’da öğrencilerin anneleri ile hafta içi birlikte olduğu zaman dağılımı verilmiştir. Öğrencilerin anneleri ile hafta içi birlikte olma süreleri ‘2 saat, 3 saat, 4 saat ve üstü’ olmak üzere 3 kategoride incelenmiştir. Tabloya göre sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrencilerin yüzde 63.4’ü, olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin yüzde 65.9’u anneleri ile hafta içi 4 saat ve daha fazla birlikte olmaktadır. Sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrencilerin yüzde 24.4’ü anneleri ile hafta içi 3 saat, yüzde 12.2’si 2 saat birlikte olmaktadır. Sınıfta olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin yüzde 22’si anneleri ile hafta içi 3 saat, yüzde 12.2’si 2 saat birlikte olmaktadır.

Bu verilere göre, sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin anneleri ile hafta içi birlikte oldukları zamanın yüzdesinin birbirine çok yakın olduğu ve her iki gruptaki öğrencilerin de anneleriyle hafta içi günde 4 saatten fazla birlikte oldukları görülmektedir. Ayrıca tablo 4.10 ile tablo 4.11 karşılaştırıldığında, annelerin babalara oranla çocuklarıyla daha fazla birlikte olduğu anlaşılmaktadır. Annenin öğrenci ile hafta içi birlikte olduğu zamanın miktarının, öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranış göstermesinden bağımsız olup olmadığı Kay kare testi ile analiz edilmiş ve $\chi^2=0.87$ değeri elde edilmiştir. Bu değer 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu sonuca göre öğrencinin sınıfta olumsuz davranışlar göstermesinin, annenin öğrenci ile hafta içi birlikte olduğu zamanın miktarından bağımsız olduğu söylenebilir.

Araştırmanın başında annenin çocuğu ile hafta içi yoğun bir şekilde birlikte olmasının, çocuğun okul dönüşü rahatlamasına, okulla ilgili sorunlar varsa kısa zamanda çözülmesine, anne-çocuk ilişkisinin olumlu yönde gelişmesine yardımcı olacağı; bütün bunların sonucunda da çocuğun sınıfta olumlu davranışlar gösterme olasılığının artacağı düşünülmüştür. Araştırma sonucunda, annenin öğrenci ile hafta içi birlikte olduğu zamanın miktarı ile öğrencilerin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesi arasında anlamlı bir ilişkinin ortaya çıkmamasına, her iki gruptaki öğrencilerin de anneleri ile hafta içi 4 saat ve üstü birarada olmaları, ayrıca annelerin hafta sonları çocuklarına fazla zaman ayırmaları neden olmuş olabilir.

TABLO 4.11
BABANIN ÖĞRENCİ İLE HAFTA İÇİ BİRLİKTE OLDUĞU ZAMAN
DAĞILIMI

Babanın öğrenci ile hafta içi gün başına ortalama birlikte olduğu saat	OLUMLU GRUP		OLUMSUZ GRUP		χ^2	p	SD
	f	%	f	%			
1 saat	10	24.4	9	22.0	0.77	>0.05	1
2 saat	11	26.8	13	31.7			
3 saat	10	24.4	6	14.6			
4 saat ve üstü	10	24.4	13	31.7			
Toplam	41	100	41	100			

Tablo 4.11’de öğrencilerin babaları ile hafta içi birlikte olduğu zaman dağılımı verilmiştir. Öğrencilerin babaları ile hafta içi birlikte olma süreleri ‘1 saat, 2 saat, 3 saat, 4 saat ve üstü’ olmak üzere 4 kategoride incelenmiştir. Tabloya göre sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrencilerin yüzde 24.4’ü, olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin yüzde 31.7’si babaları ile hafta içi 4 saat ve daha fazla birlikte olmaktadır. Sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrencilerin yüzde 24.4’ü, olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin yüzde 14.6’sı babaları ile hafta içi 3 saat birlikte olmaktadır. Sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrencilerin yüzde 26.8’i babaları ile hafta içi 2 saat, yüzde 24.4’ü 1 saat birlikte olmaktadır. Sınıfta olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin yüzde 31.7’si babaları ile hafta içi 2 saat, yüzde 22’si 1 saat birlikte olmaktadır.

Bu verilere göre, sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin babaları ile hafta içi birlikte oldukları zamanın yüzdesinin birbirine çok yakın olduğu söylenebilir. Babanın öğrenci ile hafta içi birlikte olduğu zamanın miktarının, öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranış göstermesinden bağımsız olup olmadığı Kay kare testi ile analiz edilmiş ve $\chi^2=0.77$ değeri elde edilmiştir. Bu değer 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu sonuca göre öğrencinin sınıfta olumsuz davranışlar göstermesinin, babanın öğrenci ile hafta içi birlikte olduğu zamanın miktarından bağımsız olduğu söylenebilir.

Araştırmanın başında babanın çocuğu ile hafta içi yoğun bir şekilde birlikte olmasının, çocuğun okul dönüşü rahatlamasına, okulla ilgili sorunlar varsa kısa zamanda çözülmesine, baba-çocuk ilişkisinin olumlu yönde gelişmesine yardımcı olacağı; bütün bunların sonucunda da çocuğun sınıfta olumlu davranışlar gösterme olasılığının artacağı düşünülmüştür. Araştırma sonucunda, babanın öğrenci ile hafta içi birlikte olduğu zamanın miktarı ile öğrencilerin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesi arasında anlamlı bir ilişkinin ortaya çıkmamasına, babaların hafta sonları çocuklarına fazla zaman ayırmaları neden olmuş olabilir.

TABLO 4.12
ANNENİN ÖĞRENCİ İLE HAFTA SONU BİRLİKTE OLDUĞU ZAMAN
DAĞILIMI

Annenin öğrenci ile hafta sonu ortalama birlikte olduğu saat	OLUMLU GRUP		OLUMSUZ GRUP		x ²	p	SD
	F	%	f	%			
1-3 saat	4	9.8	8	19.5	0.004*	<0.05	1
4-6 saat	3	7.3	8	19.5			
7-9 saat	4	9.8	11	26.8			
10 saat ve üstü	30	73.2	14	34.1			
Toplam	41	100	41	100			

* p<0.05 düzeyinde anlamlı

Tablo 4.12’de öğrencilerin anneleri ile hafta sonu birlikte olduğu zaman dağılımı verilmiştir. Öğrencilerin anneleri ile hafta sonu birlikte olma süreleri ‘1-3 saat, 4-6 saat, 7-9 saat, 10 saat ve üstü’ olmak üzere 4 kategoride incelenmiştir. Tabloya göre sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrencilerin yüzde 73.2’si, olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin ise yüzde 34.1’i anneleri ile hafta sonu 10 saatin üstünde birlikte olmaktadır. Sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrencilerin yüzde 9.8’i anneleri ile hafta sonu 7-9 saat arası, yüzde 7.3’ü 4-6 saat arası, yüzde 9.8’i 1-3 saat arası birlikte olmaktadır. Sınıfta olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin yüzde 26.8’i anneleri ile hafta sonu 7-9 saat arası, yüzde 19.5’i 4-6 saat arası, yine yüzde 19.5’i 1-3 saat arası birlikte olmaktadır.

Tablo 4.12’deki verilere göre, sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrencilerin anneleri, olumsuz davranış gösteren öğrencilerin annelerine oranla hafta sonları çocuklarıyla daha fazla zaman geçirmektedirler. Ortaya çıkan farkın anlamlı olup olmadığını test etmek için Kay kare testi yapılmış ve $x^2=0.004$ değeri elde edilmiştir. Bu değer 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuca göre annenin öğrenci ile hafta sonu birlikte geçirdikleri zaman miktarının, öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesinden bağımsız olmadığı söylenebilir.

Araştırmanın başında, annenin hafta sonu çocuğuna zaman ayırmasının, çocuğuyla birlikte çeşitli etkinliklere katılmasının çocuğun psikolojik olarak rahatlamasına yardımcı olacağı, bu durumun da öğrencinin okula mutlu bir şekilde gelmesini dolayısıyla da sınıfta daha fazla olumlu davranışlar göstermesini sağlayacağı

düşünülmüştür. Araştırmanın sonuçları bu düşüncüyü destekler niteliktedir. Diğer bir deyişle, annenin öğrenciyle hafta sonu daha fazla birlikte olmasını, öğrencinin sınıfta olumlu davranışlar göstermesini etkileyen önemli bir etmen olarak görebiliriz.

TABLO 4.13
BABANIN ÖĞRENCİ İLE HAFTA SONU BİRLİKTE OLDUĞU ZAMAN
DAĞILIMI

Babanın öğrenci ile hafta sonu ortalama birlikte olduğu saat	OLUMLU GRUP		OLUMSUZ GRUP		χ^2	p	SD
	F	%	f	%			
1-3 saat	6	14.6	9	22.0	0.02*	<0.05	1
4-6 saat	2	4.9	9	22.0			
7-9 saat	9	22.0	10	24.4			
10 saat ve üstü	24	58.5	13	31.7			
Toplam	41	100	41	100			

* $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı

Tablo 4.13’de öğrencilerin babaları ile hafta sonu birlikte olduğu zaman dağılımı verilmiştir. Öğrencilerin babaları ile hafta sonu birlikte olma süreleri ‘1-3 saat, 4-6 saat, 7-9 saat, 10 saat ve üstü’ olmak üzere 4 kategoride incelenmiştir. Tabloya göre sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrencilerin yüzde 22’si babaları ile hafta sonu 7-9 saat arası, yüzde 4.9’u 4-6 saat arası, yüzde 14.6’sı 1-3 saat arası birlikte olmaktadır. Sınıfta olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin yüzde 24.4’ü babaları ile hafta sonu 7-9 saat arası, yüzde 22’si 4-6 saat arası, yine yüzde 22’si 1-3 saat arası birlikte olmaktadır. Sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrencilerin yüzde 58.5’i, olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin ise yüzde 31.7’si babaları ile hafta sonu 10 saatin üstünde birlikte olmaktadır.

Tablo 4.13’deki verilere göre, sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrencilerin babaları olumsuz davranış gösteren öğrencilerin babalarına oranla hafta sonları çocuklarıyla daha fazla zaman geçirmektedirler. Ortaya çıkan farkın anlamlı olup olmadığını test etmek için Kay kare testi yapılmış ve $\chi^2=0.02$ değeri elde edilmiştir. Bu değer 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuca göre öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesinin, babanın öğrenci ile hafta sonu birlikte geçirdikleri zamanın miktarından bağımsız olmadığı söylenebilir.

Araştırmanın başında, babanın hafta sonu çocuğuna zaman ayırmasının, çocuğuyla birlikte çeşitli etkinliklere katılmasının çocuğun psikolojik olarak rahatlamasına yardımcı olacağı, bu durumun da öğrencinin okula mutlu bir şekilde gelmesini dolayısıyla da sınıfta daha fazla olumlu davranışlar göstermesini sağlayacağı düşünülmüştür. Araştırmanın sonuçları bu düşünceyi destekler niteliktedir. Diğer bir deyişle, babanın öğrenciyle hafta sonu daha fazla birlikte olmasını, öğrencinin sınıfta olumlu davranışlar göstermesini etkileyen önemli bir etmen olarak görebiliriz.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın dördüncü alt problemi “ Sınıfta olumlu ve olumsuz davranış gösteren öğrencilerin, ders çalışma alışkanlıkları arasında anlamlı fark var mıdır? ” şeklinde ifade edilmiştir. Bu alt probleme yanıt aranırken;

Öğrenci hafta içi günde ortalama ne kadar ders çalışır?

Öğrenci hafta sonu ortalama ne kadar ders çalışır?

Öğrenci ödevlerini nasıl bir sistemle yapar?

Sorularının yüzde ve frekansları hesaplanmış ve bulgular tablo 4.14, 4.15 ve 4.16’da verilmiştir.

TABLO 4.14
ÖĞRENCİLERİN HAFTA İÇİ GÜNDE ORTALAMA DERS ÇALIŞMA SÜRELERİ DAĞILIMI

Öğrencinin hafta içi ortalama ders çalışma süresi	OLUMLU GRUP		OLUMSUZ GRUP		χ^2	p	SD
	F	%	f	%			
Yaklaşık yarım saat	7	17.1	8	19.5	0.35	>0.05	1
Yaklaşık 1 saat	30	73.2	23	56.1			
Yaklaşık 2 saat	4	9.8	10	24.4			
Toplam	41	100	41	100			

Tablo 4.14’de öğrencilerin hafta içi günde ortalama ders çalışma sürelerinin dağılımı verilmiştir. Öğrencilerin hafta içi günde ortalama ders çalışma süreleri

‘yaklaşık yarım saat, yaklaşık 1 saat, yaklaşık 2 saat’ olmak üzere 3 kategoride incelenmiştir. Tabloya göre sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrencilerin yüzde 9.8’i, olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin yüzde 24.4’ü hafta içi günde ortalama 2 saat ders çalışmaktadır. Sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrencilerin yüzde 73.2’si hafta içi günde ortalama 1 saat, yüzde 17.1’i günde ortalama yarım saat ders çalışmaktadır. Sınıfta olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin yüzde 56.1’i hafta içi günde ortalama 1 saat, yüzde 19.5’i günde ortalama yarım saat ders çalışmaktadır.

Tablo 4.14’deki verilere göre, sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrenciler, olumsuz davranış gösteren öğrencilere oranla daha kısa sürede derslerini çalışmaktadırlar. Öğrencinin hafta içi ders çalışma süresinin, öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesinden bağımsız olup olmadığı Kay kare testi ile analiz edilmiş ve $\chi^2=0.35$ değeri elde edilmiştir. Bu değer 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı değildir. Diğer bir deyişle öğrencinin hafta içi ders çalışma süresini, öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesini etkileyen önemli bir etmen olarak göremeyiz.

Araştırmanın başında, hafta içi düzenli ve sürekli olarak ders çalışmayan çocuğun, zamanını televizyon izlemek, bilgisayarda oyun oynamak gibi davranışlarını olumsuz etkileyecek etkinliklerle geçireceği bu durumun da, öğrencilerin sınıfta olumsuz davranışlar göstermesine neden olacağı düşünülmüştür. Ancak tablodaki verilerden, sınıfta olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin ders çalışmaya daha fazla zaman ayırdıkları anlaşılmaktadır. Bu durum sınıfta olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin dersleri dikkatli dinlememeleri nedeniyle, derslerinde oluşan eksikliklerini gidermek amacıyla daha fazla ders çalıştıkları şeklinde yorumlanabilir.

TABLO 4.15
ÖĞRENCİLERİN HAFTA SONU GÜNDE ORTALAMA DERS ÇALIŞMA
SÜRELERİ DAĞILIMI

Öğrencinin hafta sonu ortalama ders çalışma süresi	OLUMLU GRUP		OLUMSUZ GRUP		χ^2	p	SD
	F	%	f	%			
Yaklaşık yarım saat	4	4.8	8	19.5	0.70	>0.05	1
Yaklaşık 1 saat	17	41.5	16	39.0			
Yaklaşık 2 saat	17	41.5	10	24.4			
Yaklaşık 3 saat	3	7.3	7	17.1			
Toplam	41	100	41	100			

Tablo 4.15’de öğrencilerin hafta sonu günde ortalama ders çalışma süreleri dağılımı verilmiştir. Öğrencilerin hafta sonu günde ortalama ders çalışma süreleri ‘yaklaşık yarım saat, yaklaşık 1 saat, yaklaşık 2 saat, yaklaşık 3 saat’ olmak üzere 4 kategoride incelenmiştir. Tabloya göre olumlu gruptaki öğrencilerin yüzde 4.8’i, olumsuz gruptaki öğrencilerin yüzde 19.5’i hafta sonu günde ortalama yarım saat ders çalışmaktadır. Olumlu gruptaki öğrencilerin yüzde 41.5’i, olumsuz gruptaki öğrencilerin yüzde 39’u hafta sonu günde ortalama 1 saat, olumlu gruptaki öğrencilerin yüzde 41.5’i, olumsuz gruptaki öğrencilerin yüzde 24.4’ü hafta sonu günde ortalama 2 saat ders çalışmaktadır. Olumlu gruptaki öğrencilerin yüzde 7.3’ü, olumsuz gruptaki öğrencilerin ise yüzde 17.1’i hafta sonu ortalama 3 saat ders çalışmaktadır.

Tablo 4.15’deki verilere göre, sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin hafta sonu ortalama ders çalışma sürelerinin yüzdesinin birbirine çok yakın olduğu söylenebilir. Öğrencinin hafta sonu ders çalışma süresinin, öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesinden bağımsız olup olmadığı Kay kare testi ile analiz edilmiş ve $\chi^2=0.70$ değeri elde edilmiştir. Bu değer 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı değildir. Diğer bir deyişle öğrencinin hafta sonu ortalama ders çalışma süresini, öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesini etkileyen önemli bir etmen olarak göremeyiz.

Araştırmanın başında, hafta sonu düzenli ve sürekli olarak ders çalışmayan çocuğun, zamanını televizyon izlemek, bilgisayarda oyun oynamak gibi davranışlarını olumsuz etkileyecek etkinliklerle geçireceği bu durumun da, öğrencilerin sınıfta

olumsuz davranışlar göstermesine neden olacağı düşünülmüştür. Araştırma sonucunda, öğrencinin hafta sonu ortalama ders çalışma süresi ile sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesi arasında anlamlı bir ilişki ortaya çıkmamasına rağmen olumlu gruptaki öğrencilerin yüzde olarak diğer gruba oranla daha fazla ders çalıştıkları görülmektedir. Hafta sonları çocukların düzenli olarak ders çalışması, öğrencilerin sınıftaki davranışlarını etkiliyor olabilir.

TABLO 4.16
ÖĞRENCİLERİN ÖDEVLERİNİ YAPMA SİSTEMİ DAĞILIMI

Öğrencinin ödevlerini yapma sistemi	OLUMLU GRUP		OLUMSUZ GRUP		x ²	p	SD
	f	%	f	%			
Tek başına ve zorlandığı zaman yardım alarak	40	97.6	31	75.6	0.007*	<0.05	1
Evdekilerden sürekli yardım alarak	1	2.4	10	24.4			
Toplam	41	100	41	100			

* p<0.05 düzeyinde anlamlı

Tablo 4.16’da öğrencilerin ödevlerini yapma sistemi dağılımı verilmiştir. Öğrencilerin ödevlerini yapma biçimleri ‘tek başına ve zorlandığı zaman yardım alarak, evdekilerden sürekli yardım alarak’ şeklinde sistemleştirilmiştir. Tablo incelendiğinde sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrencilerin yüzde 97.6’sı, olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin yüzde 75.6’sı ödevlerini tek başına ve zorlandığı zaman yardım alarak yapmaktadır. Sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrencilerin yüzde 2.4’ü, olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin ise yüzde 24.4’ü ödevlerini evdekilerden sürekli yardım alarak yapmaktadır.

Tablo 4.16’daki verilere göre, sınıfta olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin ödevlerini evdekilerden sürekli yardım alarak yapma oranı, olumlu davranış gösteren öğrencilerden daha fazladır. Ortaya çıkan farkın anlamlı olup olmadığını test etmek için Kay kare testi yapılmış ve $x^2=0.007$ değeri elde edilmiştir. Bu değer 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuca göre öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesinin, öğrencinin ödevlerini yapma sisteminden bağımsız olmadığı söylenebilir.

Araştırmanın başında, sınıfta olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin sınıfta dersleri dikkatli dinlememeleri nedeniyle ödevlerini yaparken zorlanacakları, bunun sonucunda da evde ders çalışırken sürekli başkalarından yardım alacakları düşünülmüştür. Yine araştırmanın başında, sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrencilerin dersleri dinlerken özenli davranacakları, bunun sonucunda da ödevlerini bağımsız olarak yapabilecekleri düşünülmüştür. Araştırmanın sonuçları, bu düşünceleri destekler niteliktedir. Diğer bir deyişle öğrencinin ödevlerini yapma şeklini, öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesini etkileyen bir faktör olarak görebiliriz.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın beşinci alt problemi “ Sınıfta olumlu ve olumsuz davranış gösteren öğrencilerin, boş zamanlarını değerlendirme biçimleri nasıldır? ” şeklinde ifade edilmiştir. Bu alt probleme yanıt aranırken; öğrencinin televizyon izlemesi, bilgisayar kullanması, kitap okuması, oyuncaklarıyla oynaması alanlarına ait yüzde ve frekanslar hesaplanmış ve bulgular tablo 4.17, 4.18, 4.19, 4.20, 4.21’de verilmiştir.

TABLO 4.17
ÖĞRENCİLERİN TELEVİZYON İZLEME ALIŞKANLIKLARININ
DAĞILIMI

Öğrencilerin TV izlemesine yönelik maddeler	Gruplar	İstatistiki Değerler	Hiç	Çok Seyrek	Zaman Zaman	Sık Sık	Sürekli	TOP
Öğrencinin hafta içi TV izlemesi	OLUMLU	f	1	12	19	18	1	41
		%	2.4	4.9	46.3	43.9	2.4	100
	OLUMSUZ	f	-	1	22	15	3	41
		%	-	2.4	53.7	36.6	7.3	100
Öğrencinin hafta sonu TV izlemesi	OLUMLU	f	1	1	20	15	4	41
		%	2.4	2.4	48.8	36.6	9.8	100
	OLUMSUZ	f	-	1	19	20	1	41
		%	-	2.4	46.3	48.8	2.4	100
Öğrencinin TV'de çizgi film izlemesi	OLUMLU	f	1	-	16	20	4	41
		%	2.4	-	39.0	48.8	9.8	100
	OLUMSUZ	f	3	2	6	24	6	41
		%	7.3	4.9	14.6	58.5	14.6	100
Öğrencinin TV'de spor programı izlemesi	OLUMLU	f	15	14	12	-	-	41
		%	36.6	34.1	29.3	-	-	100
	OLUMSUZ	f	24	9	6	2	-	41
		%	58.5	22.0	14.6	4.9	-	100
Öğrencinin TV'de müzik programı izlemesi	OLUMLU	f	6	12	21	2	-	41
		%	14.6	29.3	51.2	4.9	-	100
	OLUMSUZ	f	13	11	14	3	-	41
		%	31.7	26.8	34.1	7.3	-	100
Öğrencinin TV'de show programı izlemesi	OLUMLU	f	12	13	13	3	-	41
		%	29.3	31.7	31.7	7.3	-	100
	OLUMSUZ	f	8	15	11	7	-	41
		%	19.5	36.6	26.8	17.1	-	100
Öğrencinin TV'de yerli film izlemesi	OLUMLU	f	10	5	19	7	-	41
		%	24.4	12.2	46.3	17.1	-	100
	OLUMSUZ	f	8	13	15	5	-	41
		%	19.5	31.7	36.6	12.2	-	100
Öğrencinin TV'de yabancı film izlemesi	OLUMLU	f	7	12	19	3	-	41
		%	17.1	29.3	46.3	7.3	-	100
	OLUMSUZ	f	10	10	20	1	-	41
		%	24.4	24.4	48.8	2.4	-	100
Öğrencinin TV'de yerli dizi izlemesi	OLUMLU	f	5	4	25	5	2	41
		%	12.2	9.8	61.0	12.2	4.9	100
	OLUMSUZ	f	4	10	21	6	-	41
		%	9.8	24.4	51.2	14.6	-	100
Öğrencinin TV'de belgesel izlemesi	OLUMLU	f	7	12	17	5	-	41
		%	17.1	29.3	41.5	12.2	-	100
	OLUMSUZ	f	11	10	13	6	1	41
		%	26.8	24.4	31.7	14.6	2.4	100

Tablo 4.17’deki verilere göre, sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin hafta içi ve hafta sonu televizyon izleme, televizyonda yerli ve yabancı film izleme yüzdeleri birbirine yakındır. Tabloya göre sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrenciler, olumsuz davranış gösteren öğrencilere oranla televizyonda daha fazla spor, müzik programları, yerli film ve belgeseller izlemektedir. Olumsuz davranışlar gösteren öğrenciler ise, olumlu davranış gösteren öğrencilere oranla televizyonda daha fazla çizgi film ve show programları izlemektedir.

Araştırmanın başında, öğrencilerin televizyonda müzik, spor programları, belgeseller izlemelerinin sınıfta olumlu davranışlar göstermelerini pozitif yönde etkileyeceği düşünülmüştür. Araştırmanın bulguları da bu düşünceyi destekler niteliktedir.

TABLO 4.18
ÖĞRENCİLERİN TELEVİZYON İZLEME ALIŞKANLIKLARININ
DAĞILIMI

Öğrencilerin TV izlemesine yönelik maddeler	Gruplar	İstatistiki Değerler	Hiç	Çok Seyrek	Zaman Zaman	Sık Sık	Sürekli	TOP
Öğrencinin TV'de haberleri izlemesi	OLUMLU	f	15	11	10	4	1	41
		%	36.6	26.8	24.4	9.8	2.4	100
	OLUMSUZ	f	22	13	6	-	-	41
		%	53.7	31.7	14.6	-	-	100
Öğrencinin TV'de şiddet filmleri izlemesi	OLUMLU	f	27	10	3	1	-	41
		%	65.9	24.4	7.3	2.4	-	100
	OLUMSUZ	f	15	9	3	13	1	41
		%	36.6	22.0	7.3	31.7	2.4	100
Öğrencinin TV'de korku filmleri izlemesi	OLUMLU	f	32	7	1	-	1	41
		%	78.0	17.1	2.4	-	2.4	100
	OLUMSUZ	f	27	7	6	1	-	41
		%	65.9	17.1	14.6	2.4	-	100
Öğrencinin TV'de çocuk filmleri izlemesi	OLUMLU	f	1	2	15	22	1	41
		%	2.4	4.9	36.6	53.7	2.4	100
	OLUMSUZ	f	2	5	16	18	-	41
		%	4.9	12.2	39.0	43.9	-	100
Öğrencinin TV'de aşk filmleri izlemesi	OLUMLU	f	24	14	3	-	-	41
		%	58.5	34.1	7.3	-	-	100
	OLUMSUZ	f	24	14	3	-	-	41
		%	58.5	34.1	7.3	-	-	100

Tablo 4.18'deki verilere göre, sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin televizyonda aşk filmleri izleme yüzdeleri birbirine yakındır. Tabloya göre sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrenciler, olumsuz davranış gösteren öğrencilere oranla televizyonda daha fazla haber ve çocuk programlarını izlemektedir. Olumsuz davranışlar gösteren öğrenciler ise, olumlu davranış gösteren öğrencilere oranla televizyonda daha fazla şiddet ve korku filmleri izlemektedir.

Araştırmanın başında, öğrencilerin televizyonda eğitici çocuk programları izlemelerinin sınıfta olumlu davranışlar göstermelerini pozitif yönde etkileyeceği, bunun yanında öğrencilerin televizyonda şiddet içerikli programlar izlemelerinin onları saldırgan davranışlara iteceği düşünülmüştür. Araştırmanın bulguları da bu düşüncüyü destekler niteliktedir. Bandura (1965)'nin yaptığı bir deney de, bu araştırmada ortaya çıkan sonuçları desteklemektedir. Bandura'nın yaptığı deneyde çocuklara oyuncak bir

bebeğe vuran ve tekmeleyen bir modelin gösterildiği filmler izlettirilmiştir. Bu filmler yetişkinlerin sergiledikleri saldırganlık modellerini göstermektedir. Çocuklar bu filmleri izlerken üç gruba ayrılmışlardır. 1. grup saldırgan davranışları pekiştirilen yani ödüllendirilen, 2. grup saldırgan davranışların cezalandırıldığı, 3.grup saldırgan davranışların ne ödüllendirildiği ne de cezalandırıldığı filmi izlemişlerdir. Daha sonra, her üç gruptaki çocuklara filmdekine benzer bir bebek verilmiş ve bu bebeğe karşı saldırganlık davranışları gözlemlenmiştir. Sonuçta saldırgan davranışları pekiştirilen modeli izleyen çocukların saldırganlık davranışlarının st düzeyde olduğu grlmştir. (Bulunduğu eser: Hergenhahn,1998). Bandura (1965)'nın yaptığı bu çalışma da, araştırmada ortaya çıkan bulguları destekler niteliktedir.

TABLO 4.19
ÖĞRENCİLERİN BİLGİSAYAR KULLANMA ALIŞKANLIKLARININ
DAĞILIMI

	Gruplar	İstatistiki Değerler	Hiç	Çok Seyrek	Zaman Zaman	Sık Sık	Sürekli	TOP
Öğrencinin bilgisayarda hafta içi oyun oynaması	OLUMLU	f	7	8	19	6	1	41
		%	17.1	19.5	46.3	14.6	2.4	100
	OLUMSUZ	f	15	6	11	8	1	41
		%	36.6	14.6	26.8	19.5	2.4	100
Öğrencinin bilgisayarda hafta sonu oyun oynaması	OLUMLU	f	4	5	18	11	3	41
		%	9.8	12.2	43.9	26.8	7.3	100
	OLUMSUZ	f	8	8	14	10	1	41
		%	19.5	19.5	34.1	24.4	2.4	100
Öğrencinin bilgisayarda araba yarışı oynaması	OLUMLU	f	24	7	7	2	1	41
		%	58.5	17.1	17.1	4.9	2.4	100
	OLUMSUZ	f	19	7	11	4	-	41
		%	46.3	17.1	26.8	9.8	-	100
Öğrencinin bilgisayarda futbol oyunları oynaması	OLUMLU	f	30	2	4	4	1	41
		%	73.2	4.9	9.8	9.8	2.4	100
	OLUMSUZ	f	32	2	5	1	1	41
		%	78	4.9	12.2	2.4	2.4	100
Öğrencinin bilgisayarda şiddet oyunları oynaması	OLUMLU	f	33	2	5	1	-	41
		%	80.5	4.9	12.2	2.4	-	100
	OLUMSUZ	f	19	5	6	11	-	41
		%	46.3	12.2	14.6	26.8	-	100
Öğrencinin bilgisayarda savaş oyunları oynaması	OLUMLU	f	34	3	1	3	-	41
		%	82.9	7.3	2.4	7.3	-	100
	OLUMSUZ	f	20	6	13	2	-	41
		%	48.8	14.6	31.7	4.9	-	100
Öğrencinin bilgisayarda eğitim amaçlı oyunlar oynaması	OLUMLU	f	5	2	18	13	3	41
		%	12.2	4.9	43.9	31.7	7.3	100
	OLUMSUZ	f	16	3	12	10	-	41
		%	39.0	7.3	29.3	24.4	-	100

Tablo 4.19'daki verilere göre, sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin bilgisayarda futbol oyunları oynama yüzdeleri birbirine yakındır. Tabloya göre sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrenciler, olumsuz davranış gösteren öğrencilere oranla bilgisayarda hafta içi ve hafta sonu daha fazla oyun oynamaktadır. Ayrıca olumlu gruptaki öğrenciler bilgisayarda daha çok eğitim amaçlı oyunlar oynamaktadır. Olumsuz davranışlar gösteren öğrenciler ise, olumlu davranış gösteren öğrencilere oranla bilgisayarda daha fazla araba yarışı, şiddet ve savaş konulu oyunlar oynamaktadırlar.

Araştırmanın başında, öğrencilerin bilgisayarda eğitim amaçlı oyunlar oynamalarının sınıfta olumlu davranışlar göstermelerini pozitif yönde etkileyeceği düşünülmüştür. Yine araştırmanın başında, öğrencilerin bilgisayarda sık şiddet içeren oyunlar oynamalarının saldırgan davranışlar göstermelerine neden olacağı düşünülmüştür. Araştırmanın bulguları da bu düşünceleri destekler niteliktedir.

TABLO 4.20
ÖĞRENCİLERİN KİTAP OKUMA ALIŞKANLIKLARININ
DAĞILIMI

	Gruplar	İstatistiki Değerler	Hiç	Çok Seyrek	Zaman Zaman	Sık Sık	Sürekli	TOP
Öğrencinin hafta içi kitap okuması	OLUMLU	f	5	7	16	9	4	41
		%	12.2	17.1	39.0	22.0	9.8	100
	OLUMSUZ	f	11	9	16	5	-	41
		%	26.8	22.0	39.0	12.2	-	100
Öğrencinin hafta sonu kitap okuması	OLUMLU	f	5	3	18	10	5	41
		%	12.2	7.3	43.9	24.4	12.2	100
	OLUMSUZ	f	9	7	18	7	-	41
		%	22.0	17.1	43.9	17.1	-	100
Öğrencinin eğlendirici hikaye, roman okuması	OLUMLU	f	5	10	15	7	4	41
		%	12.2	24.4	36.6	17.1	9.8	100
	OLUMSUZ	f	8	10	10	13	-	41
		%	19.5	24.4	24.4	31.7	-	100
Öğrencinin çizgi roman okuması	OLUMLU	f	9	12	13	7	-	41
		%	22.0	29.3	31.7	17.1	-	100
	OLUMSUZ	f	13	10	8	9	1	41
		%	31.7	24.4	19.5	22.0	2.4	100

Tablo 4.20'deki verilere göre, sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrenciler, olumsuz davranış gösteren öğrencilere oranla hafta içi ve hafta sonu daha fazla kitap okumaktadır. Olumsuz davranışlar gösteren öğrenciler ise, olumlu davranış gösteren öğrencilere oranla daha fazla eğlendirici kitaplar okumaktadır.

Araştırmanın başında, kitap okumanın çocuğun kendisini ve başkalarını anlamasına yardımcı olarak olumlu davranışlar kazanmasını sağlayacağı, kitap okuyarak kazanılan olumlu davranışların da, sınıf ortamına yansıtacağı düşünülmüştür. Araştırma sonuçları da olumlu davranışlar gösteren öğrencilerin daha çok kitap okuduklarını ortaya çıkarmıştır. Diğer bir deyişle, araştırmanın bulguları kitap okumanın olumlu davranışlar kazandırdığı düşüncesini destekler niteliktedir.

TABLO 4.21
ÖĞRENCİLERİN OYUNCAKLARLA OYNAMA ALIŞKANLIKLARININ
DAĞILIMI

	Gruplar	İstatistiki Değerler	Hiç	Çok Seyrek	Zaman Zaman	Sık Sık	Sürekli	TOP
Öğrencinin hafta içi oyuncaklarla oynaması	OLUMLU	f	1	6	21	13	-	41
		%	2.4	14.6	51.2	31.7	-	100
	OLUMSUZ	f	1	8	17	12	3	41
		%	2.4	19.5	41.5	29.3	7.3	100
Öğrencinin hafta sonu oyuncaklarla oynaması	OLUMLU	f	1	5	18	14	3	41
		%	2.4	12.2	43.9	34.1	7.3	100
	OLUMSUZ	f	2	4	17	10	8	41
		%	4.9	9.8	41.5	24.4	19.5	100
Öğrencinin savaş oyuncaklarıyla oynaması	OLUMLU	f	20	10	8	3	-	41
		%	48.8	24.4	19.5	7.3	-	100
	OLUMSUZ	f	7	6	13	14	1	41
		%	17.1	14.6	31.7	34.1	2.4	100
Öğrencinin elektronik oyuncaklarıyla oynaması	OLUMLU	f	20	10	8	3	-	41
		%	48.8	24.4	19.5	7.3	-	100
	OLUMSUZ	f	12	6	13	9	1	41
		%	29.3	14.6	31.7	22.0	2.4	100
Öğrencinin futbol oyuncaklarıyla oynaması	OLUMLU	f	29	2	6	3	1	41
		%	70.7	4.9	14.6	7.3	2.4	100
	OLUMSUZ	f	23	5	7	4	2	41
		%	56.1	12.2	17.1	9.8	4.9	100
Öğrencinin legolarla oynaması	OLUMLU	f	5	14	15	5	2	41
		%	12.2	34.1	36.6	12.2	4.9	100
	OLUMSUZ	f	8	10	17	6	-	41
		%	19.5	24.4	41.5	14.6	-	100
Öğrencinin araba, bebek v.b. ile oynaması	OLUMLU	f	8	4	15	11	3	41
		%	19.5	9.8	36.6	26.8	7.3	100
	OLUMSUZ	f	5	11	15	10	-	41
		%	12.2	26.8	36.6	24.4	-	100
Öğrencinin düşündürücü oyuncaklarla oynaması	OLUMLU	f	14	9	12	5	1	41
		%	34.1	22.0	29.3	12.2	2.4	100
	OLUMSUZ	f	20	8	9	4	-	41
		%	48.8	19.5	22.0	9.8	-	100

Tablo 4.21'deki verilere göre, sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin legolarla oynama yüzdeleri birbirine yakındır. Tabloya göre sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrenciler, olumsuz davranış gösteren öğrencilere oranla bebek, araba v.b. oyuncaklar ve düşündürücü oyuncaklarla daha fazla oyun oynamaktadır. Olumsuz davranışlar gösteren öğrenciler ise, olumlu davranış gösteren öğrencilere

oranla hafta içi ve hafta sonu daha fazla oyuncaklarıyla oynamaktadırlar. Ayrıca olumsuz gruptaki öğrenciler savaş, futbol oyuncakları ve elektronik oyuncaklarla daha fazla oynamaktadır.

Araştırmanın başında, öğrencilerin şiddet içeren oyuncaklarla oynamalarının sınıftaki davranışlarını olumsuz etkileyeceği düşünülmüştür. Yine araştırmanın başında, öğrencilerin sık elektronik oyuncaklarla oynamalarının sosyal gelişimlerini dolayısıyla da davranışlarını olumsuz etkileyeceği düşünülmüştür. Araştırma sonuçları da, olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin daha sık elektronik oyuncaklarla ve şiddet içeren oyuncaklarla oynadıklarını ortaya çıkarmıştır. Diğer bir deyişle, araştırmanın bulguları da bu düşünceleri destekler niteliktedir.

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın altıncı alt problemi “ Sınıfta olumlu ve olumsuz davranış gösteren öğrencilerin, annelerinin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumlar arasında anlamlı fark var mıdır? ” şeklinde ifade edilmiştir.

Bu alt probleme ait veriler Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI) ile toplanmıştır. Sınıfta olumlu ve olumsuz davranış gösteren öğrencilerin annelerinin, aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları aşırı koruyucu annelik, ev kadınlığını reddetme, karı-koca geçimsizliği, baskı ve disiplin boyutları olmak üzere 4 boyutta incelenmiştir. Sınıfta olumlu davranış gösteren öğrencilerle, olumsuz davranış gösteren öğrencilerin annelerinin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının belirlenmesi amacıyla, olumlu ve olumsuz grubun alt ölçeklerden elde ettikleri ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığı “t” testi ile test edilmiştir. Bu alt problemle ilgili bulgular tablo 4.22’de verilmiştir.

TABLO 4.22
ÖĞRENCİLERİN ANNELERİNİN AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME
TUTUM ÖLÇEĞİNDEN ELDE ETTİKLERİ PUANLARIN STANDART
SAPMALARI VE “t” DEĞERLERİ

Faktörler	Madde Sayısı	Kazanılması Olası Max. Puan	Olumlu Grup			Olumsuz Grup			SD	t
			N	X	S	N	X	S		
Aşırı Koruyucu Annelik	16	64	41	2.48	0.59	41	2.35	0.59		1.00
Ev Kadınlığını Reddetme	13	52	41	2.14	0.50	41	1.93	0.61		1.74*
Karı-Koca Geçimsizliği	6	24	41	1.95	0.60	41	1.88	0.57		0.51
Baskı ve Disiplin	16	64	41	1.88	0.46	41	1.74	0.46		1.33

* $p > 0.05$ düzeyinde anlamlı

Tablo 4.22’de görüldüğü gibi, sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin annelerinin aşırı koruyucu annelik, karı-koca geçimsizliği, baskı ve disiplin boyutlarından elde ettikleri puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Yine tablo 4.22’ye göre, sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin annelerinin ev kadınlığını reddetme boyutundan elde ettikleri puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Puan ortalamaları incelendiğinde, ev kadınlığını reddetme boyutu üst grup annelerin lehine istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuçlara göre, altıncı alt problemle ilgili şunlar söylenebilir: Sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrencilerin anneleri, olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerin annelerine oranla daha az çocuklarıyla uzun süre kalmaktan hoşlanmaktadır. Ayrıca olumlu gruptaki anneler çocuk bakımının zor olduğunu, ev kadınlığının anneyi dış dünyadan soyutladığını düşünmektedirler. Sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrencilerin annelerinin ev kadınlığı hakkında böyle düşünüyor olmaları, çocuklarını ev ortamından uzak tutmak için okula yönlendirmelerini ve çocuklarının okuldaki davranışlarını dikkatle takip etmelerini sağlamış olabilir. Böyle bir yaklaşımın da, öğrencilerin sınıfta olumlu davranışlar göstermelerini etkilediği düşünülebilir.

Araştırmanın başında, annelerin çocuklarına karşı aşırı koruyucu, kontrollü, müdahaleci olmalarının, sıkı disipline, anne-babanın mutlak hakimiyetine inanmalarının, eşler arasında geçimsizliğin olmasının, eşlerin birbirlerine bencilce davranmalarının çocuğun davranışlarına olumsuz yansıtacağı bu durumun da çocuğun sınıfta olumsuz davranışlar göstermesini arttıracak düşünölmüştür. Özcan (1996), ilkokul öğrencilerinin özgüvenleri, akademik başarıları ve anne-baba tutumları arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada ev kadınlığını reddetme, baskı-disipline yönelik anne-baba tutumları arttıkça öğrencilerin özgüvenlerinin ve akademik başarılarının düştüğünü belirlemiştir. Bu çalışmadan yola çıkılarak bu araştırmanın başında da, öğrencilerde özgüven eksikliğinin olmasının olumsuz davranışlar göstermelerine neden olabileceği düşünölmüştür.

Araştırma sonucunda aşırı koruyucu annelik, karı-koca geçimsizliği, baskı ve disiplin boyutları ile çocuğun sınıfta olumsuz davranışlar göstermesi arasında anlamlı

bir ilişkinin ortaya çıkmamasına, araştırma yapılan okulun özel okul olması nedeniyle okulda sık sık velilerin çocuk yetiştirme konusunda bilgilendirilmelerine yönelik seminer çalışmalarının yapılması neden olmuş olabilir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar ve bu sonuçlara yönelik olarak geliştirilen öneriler yer almaktadır.

Sonuçlar

Araştırmada ulaşılan sonuçlar alt problemlere göre aşağıda sunulmuştur.

Birinci alt probleme yönelik sonuçlara bakıldığında;

1. Annenin eğitim durumunun (ilkokul, ortaokul, lise, üniversite mezunu olması), öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranış göstermesini etkileyen önemli bir etmen olmadığı,

2. Babanın eğitim durumunun, öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranış göstermesini etkileyen önemli bir etmen olmadığı,

3. Ailenin aylık gelir dağılımının, öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranış göstermesini etkileyen önemli bir etmen olmadığı,

4. Ailenin türünün (evli-boşanmış), öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranış göstermesini etkileyen önemli bir etmen olmadığı ortaya çıkmıştır.

İkinci alt probleme yönelik sonuçlara bakıldığında;

1. Annenin çalışıp çalışmamasının, öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranış göstermesini etkileyen önemli bir etmen olmadığı,

2. Annenin işten dönme vaktinin, öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesini etkileyen önemli bir etmen olmadığı,

3. Babanın işten dönme vaktinin, öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesini etkileyen önemli bir etmen olduğu,

4. Anne ve babanın iş seyahatine çıkmasının, öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesini etkileyen önemli bir etmen olmadığı ortaya çıkmıştır.

Üçüncü alt probleme yönelik sonuçlara bakıldığında;

1. Anne ve babanın öğrenci ile hafta içi birlikte olduğu zamanın miktarının, öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesini etkileyen önemli bir etmen olmadığı,

2. Anne ve babanın öğrenci ile hafta sonu birlikte olduğu zamanın miktarının, öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesini etkileyen önemli bir etmen olduğu ortaya çıkmıştır.

Dördüncü alt probleme yönelik sonuçlara bakıldığında;

1. Öğrencinin hafta içi ve hafta sonu ders çalışma süresinin, öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesini etkileyen önemli bir etmen olmadığı,

2. Öğrencinin ödevlerini yapma sisteminin, öğrencinin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesini etkileyen önemli bir etmen olduğu ortaya çıkmıştır.

Beşinci alt probleme yönelik sonuçlara bakıldığında;

1. Sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrenciler, olumsuz davranış gösteren öğrencilere oranla televizyonda daha fazla spor, müzik, çocuk programları, yerli film,

haber ve belgeseller izlemektedir. Olumsuz davranışlar gösteren öğrenciler ise, olumlu davranış gösteren öğrencilere oranla televizyonda daha fazla çizgi film, show programları, şiddet ve korku filmleri izlemektedir.

2. Sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrenciler, olumsuz davranış gösteren öğrencilere oranla bilgisayarda hafta içi ve hafta sonu daha fazla oyun oynamaktadır. Ayrıca olumlu gruptaki öğrenciler bilgisayarda daha çok eğitim amaçlı oyunlar oynamaktadır. Olumsuz davranışlar gösteren öğrenciler ise, olumlu davranış gösteren öğrencilere oranla bilgisayarda daha fazla araba yarışı, şiddet ve savaş konulu oyunlar oynamaktadır.

3. Sınıfta olumlu davranışlar gösteren öğrenciler, olumsuz davranış gösteren öğrencilere oranla hafta içi ve hafta sonu daha fazla kitap okumaktadır. Olumsuz davranışlar gösteren öğrenciler ise, olumlu davranış gösteren öğrencilere oranla daha fazla eğlendirici kitaplar okumaktadır.

4. Sınıfta olumsuz davranışlar gösteren öğrenciler, olumlu davranış gösteren öğrencilere oranla hafta içi ve hafta sonu oyuncaklarıyla daha fazla oynamaktadır. Ayrıca olumsuz gruptaki öğrenciler daha fazla savaş, futbol oyuncakları ve elektronik oyuncaklarla oynamaktadır. Olumlu davranışlar gösteren öğrenciler ise, olumsuz davranış gösteren öğrencilere oranla daha fazla düşündürücü (satranç v.b.) oyuncaklarla oynamaktadır.

Altıncı alt probleme yönelik sonuçlara bakıldığında;

1. Annelerin ev kadınlığı rolünü reddetmelerinin öğrencilerin sınıfta olumlu davranışlar göstermesini etkileyen önemli bir etmen olduğu,

2. Annelerin aşırı koruyucu tutumlarının, baskı ve disiplinin önemine inanmalarının öğrencilerin sınıfta olumlu ve olumsuz davranışlar göstermesini etkileyen önemli bir etmen olmadığı ortaya çıkmıştır.

Öneriler

Araştırmanın amaçları çerçevesinde toplanan verilerle ulaşılan sonuçlara dayalı olarak, uygulamacılar ve araştırmacılar için bazı öneriler aşağıda yer almaktadır.

Uygulamacılar İçin Öneriler

Öğrencilerin sınıfta olumlu davranışlar göstermelerini sağlamak için;

1. Babalar işten eve dönüş saatlerinin çocuk için önemini bilmeli ve işten dönüş saatlerinin uzamamasına dikkat etmelidirler.
2. Anne ve babalar çocuklarıyla hafta sonu daha fazla zaman geçirmeye özen göstermelidirler.
3. Anne, baba ve öğretmenler öğrencileri tek başına, zorlandıkları zaman yardım olarak ödev yapmaya yönlendirmelidirler.
4. Okul ve aileler çocukların boş zaman değerlendirmeleri konusunda işbirliğine giderek, çocuklara bu konuda rehberlik etmelidirler.
5. Aileler çocuklarını televizyonda spor, müzik, eğitici programlar ve belgeseller izlemeye yönlendirmelidirler.
6. Aileler çocuklarını bilgisayarda eğitim amaçlı oyunlar oynamaya yönlendirmelidirler.
7. Aileler çocuklara kitap okuma konusunda örnek olup, çocuklarına iyi kitaplar okumaları amacıyla rehberlik etmelidirler.
8. Aileler çocuklarının savaş oyuncakları ve elektronik oyuncaklarla daha az oynamalarını sağlamalıdır.

Araştırmacılar İçin neriler

- 1.Böyle bir çalışma devlet okullarında yapılabilir.
2. Böyle bir çalışma sosyo-ekonomik yapısı farklı okul ortamlarında yapılabilir.
3. Araştırma konusuyla ilgili daha detaylı bilgi elde edilmesi amacıyla, niteliksel amaçlı araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, Kamile Ün. **Etkili Öğrenme ve Öğretme**. Birinci basım. İzmir: Kanyılmaz Matbaası, 1996.
- Aksu, Filiz. “Öğretmenlerin Sınıf Yönetimindeki Etkililiği.” Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi SBE. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1997.
- Alpöge, Gülçin. “Ailede Eğitim.” **Aile ve Çocuk**. 8: 6-1, 1989.
- Aral, Neriman ve Figen Gürsoy. “Kitabın Çocuğun Gelişimindeki Yeri ve Önemi.” **Yaşadıkça Eğitim**. 67: 30-34, 2000.
- Aslan (Akan), F.Gülay. “İlkokul Öğrencilerinin Başarı ve Başarısızlıklarında Aile Faktörü.” Ankara: Hacettepe Üniversitesi SBE. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1994.
- Ataç, Fusun. **Aile ve Çocuk Psikolojik Eğitim Sanatı**. Birinci basım. İstanbul: Beta Basım-Yayın Dağıtım A.Ş., 1995.
- Aydın, Ayhan. **Sınıf Yönetimi**. Birinci basım. Ankara: Anı Yayıncılık, 1998.
- Aydın, Mustafa. **Eğitimde Denetimsel Davranış**. Ankara: İ.M.Araştırma Yayın Danışmanlık A.Ş., 1984.
- Aydoğmuş, Kayıhan. “Çocukta Uyum ve Davranış Bozuklukları.” **Aile ve Çocuk**. 3: 5-14, 1983.
- Başar, Hüseyin. **Sınıf Yönetimi**. Dördüncü basım. Ankara: Pegem, 1997.
- Bilal, Gülden. “Demokratik ve Otoriter Olarak Algılanan Ana-Baba Tutumlarının Çocukların Uyum Düzeylerine Etkisi.” Ankara: Hacettepe Üniversitesi SBE. Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1984.
- Brembeck, C.S. **Social Foundations of Education**. New York: John and Sons Inc., 1970.
- Buchman, Debra ve Jeanne B. Funk. “Children’s Time Commitment and Game Preference.” **Children Today**. 24, 8: 12-15, 1996.
- Burden, Paul. **Classroom Management and Discipline: Methods to Facilitate Cooperation and Instruction**. U.S.A.: Longman Publishers, 1995.

- Büker, Erkan. “Televizyonda Şiddet.” Eskişehir: Anadolu Üniversitesi SBE. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1988.
- Brown, Ray. **Children and Television**. U.S.A.: Callie Macmillan Publisher Ltd., 1976.
- Celep, Cevat. **Sınıf Yönetimi ve Disiplini**. Ankara: Anı Yayıncılık, 2000.
- Clark, R.M. **Family Life and School Achievement**. Chicago: University of Chicago Press, 1983.
- Demiriz, Serap. “9 ve 12 Yaş Çocuklarının Benlik Kavramı İle Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.” Ankara: Gazi Üniversitesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1997.
- Duru, Ayşen. “İlkokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygıları ile Ana Baba Tutumları Arasındaki İlişki.” İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi SBE. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1995.
- Ekşi, Aysel. **Çocuk, Genç, Anne-Babalar**. İstanbul: Bilgi Yayınevi, 1990.
- Erden, Münire. **Sınıf Yönetimi**. Birinci basım. İstanbul: Alkım Yayınevi, 2001.
- Ertürk, Selahattin. **Eğitimde Program Geliştirme**. Dokuzuncu basım. Ankara: Meteksan A.Ş., 1997.
- Finn, Jeremy D. “Parental Engagement That Makes a Difference.” **Educational Leadership**, 55, 8:20-24, May 1998.
- Gülbahçe, Öner. “Boş Zaman Değerlendirme Alışkanlıkları.” Erzurum: Atatürk Üniversitesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1996.
- Gülerce, Aydan. **Türkiye’de Ailelerin Psikolojik Örüntüleri**. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 1996.
- Gürkaynak, İpek. “Sosyo-Ekonomik Düzey ve Çocuk.” Ankara: Ankara Üniversitesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1979.
- Hatunoğlu, Arzu. “Ana-Baba Tutumları ile Saldırganlık Arasındaki İlişkiler.” Erzurum: Atatürk Üniversitesi SBE. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1994.
- Hargreaves Andy and Peter Woods. **Classrooms and Stafirooms**. Open University Press. Milton Keynes, 1984.
- Humpreys, Tony. **Disiplin Nedir? Ne Değildir?**. (Çeviren: Berat Çelik) Birinci basım. İstanbul: Epsilon Yayıncılık, 1999.
- İlhan, A.Çakır. “Çağdaş İnsan ve Sanat Eğitimi.” **Türkiye’de Eğitim Yönetimi**. Kültür Koleji Yayınları, 1998.

- Jones, F.Vernon ve L.S. Jones. **Comprehensive Classroom Management**. U.S.A.: Allyn and Bacon, 1998.
- Karakelle, Neşat. “Öğrenci Yerleştirme Sınavı ile Üniversitelere Yerleştirilen Öğrencilerden En Yüksek ve En Düşük Puanı Alan Öğrencilerin Akademik Başarıları İle İlgili Bilişsel ve Bilişsel Olmayan Özellikleri.” Ankara: Hacettepe Üniversitesi SBE. Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1995.
- Kozacıoğlu, Gülsen. “Çocukların Anksiyete Düzeyleri ile Annelerin Tutumları Arasındaki İlişki.” **İstanbul Üniversitesi Tıbbi Psikoloji Çalışmaları**. 14: 83-103, 1984.
- Köknel, Özcan. “Ailede Çatışma.” **Aile ve Çocuk**. 7, 45-49, 1988.
- Kuzgun, Yıldız. “Ana-Baba Tutumlarının Bireyin Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi.” Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1972.
- Lanes, S.G. **Adventures and Misadventures In The Realm of Children Literature**. New York : Kitopsa Comp., 1971.
- Levin, J. and Nolan, J. F. **Principles of Classroom Management: A Hierarchical Approach**. Englewood Cliffs, NJ: Perentice Hall, 1991.
- Mihandoust, Nassrin. “Televizyonda Yer Alan Şiddet Programlarının Çocuk ve Gençlere Etkisi.” Ankara: Ankara Üniversitesi SBE. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1989.
- Ök, Muharrem, Osman Göde ve Vesile Alkan. “İlköğretimde Öğretmen-Öğrenci Etkileşimine Sınıf Yönetimi Kurallarının Etkisi.” **Milli Eğitim Dergisi**. 145: 2000.
- Öksüz, Yücel. “Lise Öğrencilerinin Uyum Düzeylerine Anne-Baba Tutumlarının Etkisi.” Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi SBE. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1991.
- Oktay, Ayla. “Öğrenciler Üzerindeki Eğitimsel Etkileri Açısından Öğretmen Davranışları.” **Aile ve Çocuk**. 7: 52-57, 1988.
- Öner, Necla. **Türkiye’de Kullanılan Psikolojik Testler**. Üçüncü basım. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 1997.
- Özcan, Handan. “İlkokul Öğrencilerinin Öz güvenleri, Akademik Başarıları ve Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler.” İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1996.

- Öztürk, İsmet. “Ana-Baba Tutumlarının Üniversite Öğrencilerinin Bağımsızlık, Duyguları Anlama, Yakınlık, Başatlık, Kendini Suçlama ve Saldırganlık Düzeylerine Etkisi.” Ankara: Hacettepe Üniversitesi SBE. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1990.
- Polvan, Özgür. “Nevrotik (Problemlili) Çocuklar.” **Aile ve Çocuk**. 3: 34-38, 1983.
- Razon, Norma. **Çalışan Anne ve Çocuk**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1983.
- Selçuk, Ziya. **Eğitim Psikolojisi**. Konya: Atlas Kitapevi, 1995.
- Singer, Jerome L. and Dorothy G. Singer “Family Experiences and Television Viewing as Preditors of Children’s İmagination, Restlessness and Aggression.” **Journal of Social İssues**. 42, 3:107-24, 1986.
- Soner, Oya. “Aile Uyumu, Öğrenci Özgüveni ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkiler.” İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE. Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1995.
- Stein, Arnd. **Saldırgan Çocuk** (Çeviren: Nükhet Polat) Birinci basım. İstanbul: Papirüs Yayınevi, 1997.
- Şatır, Salih. “Özel Tevfik Fikret Lisesi Öğrencilerinin Akademik Başarılarıyla İlgili Anne-Baba Davranışları ve Akademik Başarıyı Arttırmaya Yönelik Anne-Baba Eğitim Gereksinmelerinin Belirlenmesi.” Ankara: Ankara Üniversitesi SBE. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1996.
- Şeker, Hasan. “ Köy ve Kent Okullarında Öğrenim Gören Öğrencilerin Hayat Bilgisi, Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi Başarıları ile Köy Okulu Öğrencilerinin Başarılarını Etkileyen Aile, Öğretim, Sosyal Çevre ve Davranışsal Faktörler.” Erzurum: Atatürk Üniversitesi SBE. Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1998.
- Şişman, Nevin. “Aile Biçimlerinin Uyumsuzluğu Yaratma Açısından İrdelenmesi.” Ankara: Ankara Üniversitesi SBE. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1985.
- Tayfur, Gıyasettin. “ Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Etkisi.” İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1989.
- Tezcan, Mahmut. **Boş Zamanlar Sosyolojisi**. Ankara: Doğan Matbaası, 1977.
- “Çocuğun Boş Zamanlarının Değerlendirilmesinin Önemi ve Ailenin Rolü.” **Aile ve Çocuk**. 3: 44-51, 1983.

- **Boş Zaman Değerlendirilmesi Sosyolojisi.** 4. basım. Ankara: Atilla Kitapevi, 1994.
- Topaloğlu, Kerim Becet. “Ana-Baba Tutumlarının ve Bazı Sosyo-Ekonomik Faktörlerin Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Atılganlık Düzeylerine Etkisi.” Ankara: Hacettepe Üniversitesi SBE. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1989.
- Tuzgöl, Meliha. “Ana-Baba Tutumları Farklı Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi.” Ankara: Hacettepe Üniversitesi SBE. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1998.
- Uluğtekin, Sevdâ. “Çocuk Yetiştirme Yöntemleri Açısından Ana-Baba-Çocuk İlişkileri: Ana-Baba Davranışlarıyla Çocuğun Saldırganlık ve Bağımlılık Eğilimi Arasındaki İlişkilerin Araştırılması.” Ankara: Ankara Üniversitesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1976.
- Yalçinkaya, Tosun. “Okul Öncesinde Tahta Oyuncaklar.” İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1991.
- Yavuzer, Haluk. “Oyuncağın Çocuğun Dünyasındaki Yeri ve Önemi.” **Aile ve Çocuk**. 1: 52-56, 1981.
- **Suç ve Ceza.** Sekizinci basım. İstanbul: Remzi Kitabevi A.Ş., 1996
- **Ana-Baba ve Çocuk.** Onikinci basım. İstanbul: Remzi Kitabevi A.Ş., 1999.
- **Çocuk Psikolojisi.** Ondokuzuncu basım. İstanbul: Remzi Kitabevi A.Ş., 2000.
- **Okul Çağı Çocuğu.** Dördüncü basım. İstanbul: Remzi Kitabevi A.Ş., 2000.
- Yılmaz, Fedai. “Lise ve Dengi Okullara Devam Eden Öğrencilerin Uyum Düzeylerini Etkileyen Faktörler.” Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi SBE. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1990.
- Yörükoğlu, Atalay. **Çocuk Ruh Sağlığı.** Üçüncü basım. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1980.
- “Televizyon, Çocuklar ve Saldırganlık.” **Aile ve Çocuk**. 5: 80-85, 1986.
- Wolff, Sula. **Problem Çocuklar ve Tedavi.** (Çeviren: Ayhan Oral, Seçkin Kara) Üçüncü basım. İstanbul: Say Yayınları, 1997.

EKLER

AÇIKLAMA

Katıldığınız çalışma öğrencilerin sınıfta olumsuz davranış göstermelerine neden olan okul dışı etkenleri ortaya çıkarmayı hedeflemektedir.

Ekte verilen ‘Olumsuz davranışlar gösteren öğrencileri değerlendirme formu’ nu cevaplandırmanız yaptığımız çalışmaya yardımcı olacaktır. Bu değerlendirme formunun amacı sınıfta olumsuz davranışlar gösteren öğrencileri sizlerin görüşlerini alarak belirlemektir. Bu amaçla, öğrencilerinizin sınıf içindeki davranışlarına ilişkin görüşlerinizi verilecek optik forma kodlayınız.

Optik form üzerinde her numaranın yanında bulunan yuvarlaklardaki harfler şunları ifade etmektedir:

- A** Sürekli
- B** Sık sık
- C** Zaman zaman
- D** Çok seyrek
- E** Hiç

Çalışmanın istenen sonucu vermesi için her öğrencinin sınıf içindeki davranışlarına ilişkin görüşünüze en yakın dereceleme seçeneğini işaretleyiniz. Ankete vereceğiniz doğru ve içten cevaplar araştırmada doğru bulgulara ulaşmamızı sağlayacaktır.

Anketi cevaplamaya ilişkin bir örnek aşağıda verilmiştir.
İlgi ve yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Hatice Ataseven
Yıldız Teknik Üniversitesi
Eğt. Prog. ve Öğretim Bölümü
Yüksek Lisans Öğrencisi

Örnek
Anket sorusu:
Söz almadan konuşur.

A	Sürekli	Sınıfta sürekli söz almadan konuşur.
B	Sık sık	Sınıfta sık sık söz almadan konuşur.
C	Zaman zaman	Sınıfta zaman zaman söz almadan konuşur.
D	Çok seyrek	Sınıfta çok seyrek (nadiren) söz almadan konuşur.
E	Hiç	Sınıfta söz almadan hiç konuşmaz.

OLUMSUZ DAVRANIŞLAR GÖSTEREN ÖĞRENCİLERİ DEĞERLENDİRME FORMU

1. Söz almadan konuşur.
2. Başkaları konuşurken konuşur.
3. Arkadaşlarıyla birlikte konuşur.
4. Uygun olmayan ses tonuyla konuşur.(çok yüksek veya çok alçak)
5. Arkadaşlarının konuşmalarını keser.
6. Ders araç-gereçlerini getirmez.
7. Ders araç-gereçleriyle oynar.
8. Ders araç-gereçlerini gürültülü kullanır.
9. Ders araç-gereçlerini temiz ve düzenli kullanmaz.
10. Ders ve sınıf araç-gereçlerine zarar verir.
11. Diğer öğrencilere zarar verir.(vurma, saçını çekme v.b.)
12. Diğer öğrencilere sataşır, onları kızdırır.
13. Diğer öğrencilerin ders araç-gereçlerini izinsiz kullanır.
14. Diğer öğrencilerin araç-gereçlerine zarar verir.
15. Diğer öğrencileri rahatsız ederek sınıfa girip çıkar.
16. Diğer öğrencilerin dikkatini dağıtıcı sözlü gürültü yaratır. (şarkı söylemek, garip sesler çıkarmak v.b.)
17. Diğer öğrencileri fiziksel olarak rahatsız eder.
18. Diğer öğrencilere fiziksel saldırıda bulunur.
19. Diğer öğrencileri sözlü olarak tehdit eder.
20. Diğer öğrencilere sözlü saldırıda bulunur.
21. Verilen ödevi veya görevi yerine getirmez.
22. Verilen ödevi veya görevi dikkatsiz veya özensiz yapar.
23. Dersle ilgili olmayan sorular sorar veya konuşur.
24. Sınıfta izinsiz dolaşır.
25. Derslere geç kalır.
26. Sınıftan kaçır.
27. Ders sırasında sıklıkla hayallere dalar.
28. Ders süresince çok az parmak kaldırır.
29. Söz verildiğinde kısa süreli konuşur.
30. Verilen ödüllere zayıf tepki verir.
31. Öğretmeni ve diğer öğrencilerle konuşurken onlarla göz göze gelemez.
32. Konuşurken çok heyecanlanır.
33. Arkadaşlarından veya öğretmeninden yardım istemez.
34. Diğer öğrencilerle işbirliği kurmaya yanaşmaz.
35. Sorulara ilgisiz cevaplar verir.

AÇIKLAMA

Bu anket öğrencilerin sınıfta olumsuz davranış göstermelerine neden olan okul dışı etkenleri ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Anket III bölümden oluşmaktadır. I. bölümde ankete katılanların aile yapısına ait kişisel bilgilerini; II. bölümde öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirme şekillerini; III. bölümde ailelerin çocuk yetiştirme tutumlarını belirlemeye ilişkin sorular yer almaktadır.

Ankette elde edilecek bilgilerin araştırma amaçları dışında kullanılması söz konusu değildir. Anketin hiçbir bölümüne adınızı yazmanız gerekmemektedir.

Uygulamanın içinde bulunan sizlerin görüşleri bu araştırma sonuçları bakımından büyük değer taşımaktadır. Ankete vereceğiniz doğru ve içten cevaplar araştırmada doğru bulgulara ulaşmamızı sağlayacaktır. Lütfen anketi cevaplamaya başlamadan önce açıklamalar kısmını dikkatle okuyunuz ve cevaplarınızı var olan durumu göz önüne getirerek veriniz.

İlgi ve yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Hatice Ataseven
Yıldız Teknik Üniversitesi
Eğt. Prog. ve Öğretim Bölümü
Yüksek Lisans Öğrencisi

AİLE YAPISINA İLİŞKİN KİŞİSEL BİLGİLER ANKETİ

Aşağıdaki sorularla ilgili seçeneklerden durumunuza uygun olanı lütfen (X) işareti ile belirtiniz.

1. Annenin mesleği nedir?

- ☐ Bankacı
- ☐ Doktor
- ☐ Mühendis
- ☐ Öğretmen
- ☐ Avukat
- ☐ Ev hanımı
- ☐ Diğer (Lütfen belirtiniz).....

1. Annenin öğrenim durumu :

- ☐ Diplomasız
- ☐ İlkokul mezunu
- ☐ Ortaokul mezunu
- ☐ Lise mezunu
- ☐ Üniversite mezunu
- ☐ Lisansüstü mezunu
- ☐ Diğer

3. Ailenin aylık toplam geliri ne kadardır?

- ☐ 0 – 250 milyon arası
- ☐ 250 – 500 milyon arası
- ☐ 500 – 1 milyar arası
- ☐ 1 milyar – 2 milyar arası
- ☐ 2 milyar –3 milyar
- ☐ 3 milyar ve üstü

4. Anne hangi zamanlarda evde bulunmaktadır?

- ☐ Gün boyunca
- ☐ Öğrenci okula gitmeden önce
- ☐ Öğrenci okuldayken
- ☐ Öğrenci okuldan döndükten sonra
- ☐ Öğrenci uyuduktan sonra

5. Anne çalışıyor mu?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır (Lütfen 13. soruya geçiniz.)

6. Anne işten eve ne zaman dönmektedir?

- ☐ Öğrenci okuldan gelmeden önce
- ☐ Öğrenci okuldan geldikten sonra

7. Anne saat kaçta işten dönmektedir?

- ☐ 17.00-17.59 arası
- ☐ 18.00-18.59 arası
- ☐ 19.00-19.59 arası
- ☐ 20.00-20.59 arası
- ☐ 21.00-21.59 arası

8. Anne hafta sonu ne kadar çalışır?

- ☐ Çalışmaz
- ☐ Cumartesi günü çalışır
- ☐ Pazar günü çalışır
- ☐ Her iki gün de çalışır

9. Anne iş seyahatine çıkar mı?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır (Lütfen 12. soruya geçiniz.)

10. Anne yılda ortalama kaç kez iş seyahatine çıkar?

- ☐ Her ay en az bir iki kez
- ☐ 6 ayda en az bir iki kez
- ☐ Yılda en az bir iki kez
- ☐ Diğer (Lütfen belirtiniz.)

11. Annenin iş seyahati yaklaşık ne kadar sürer?

- ☐ 1 – 2 gün
- ☐ Bir hafta
- ☐ İki hafta
- ☐ İki haftadan daha fazla
- ☐ Diğer (Lütfen belirtiniz.)

12. Öğrenci anne işten dönene kadar evde neler yapar? (Birden fazla maddeyi işaretleyebilirsiniz.)

- ☐ Ödevini yapar.
- ☐ Okulda öğrenilenleri tekrar eder.
- ☐ Oyun oynar.
- ☐ Televizyon seyreder.
- ☐ Müzik dinler.
- ☐ Oyuncaklarıyla oynar.
- ☐ Kitap, gazete v.b. okur.
- ☐ Bilgisayarda oyun oynar.
- ☐ İnternette chat(sohbet) yapar.
- ☐ İnternette araştırma yapar.
- ☐ Diğer (Lütfen belirtiniz.)

13. Öğrenciyi eve geldiğinde kim karşılamaktadır?

- ☐ Anneanne veya babaanne
- ☐ Diğer akrabalar
- ☐ Bakıcı
- ☐ Ağabey veya abla
- ☐ Anne
- ☐ Anne veya babanın iş yerine gider.
- ☐ Anne veya babayla birlikte eve gelir.

14. Babanın mesleği nedir?

- ☐ Bankacı
- ☐ Doktor
- ☐ Mühendis
- ☐ Öğretmen
- ☐ Avukat
- ☐ Serbest meslek
- ☐ Diğer (Lütfen belirtiniz).....

15. Babanın öğrenim durumu :

- ☐ Diplomasız
- ☐ İlkokul mezunu
- ☐ Ortaokul mezunu
- ☐ Lise mezunu
- ☐ Üniversite mezunu
- ☐ Lisansüstü mezunu
- ☐ Diğer

16. Baba işten eve ne zaman dönmektedir?

- ☐ Öğrenci okuldan gelmeden önce
- ☐ Öğrenci okuldan geldikten sonra

17 . Baba saat kaçta işten dönmektedir?

- ☐ 17.00-17.59 arası
- ☐ 18.00-18.59 arası
- ☐ 19.00-19.59 arası
- ☐ 20.00-20.59 arası
- ☐ 21.00-21.59 arası

18. Baba ne zaman evde bulunmaktadır?

- ☐ Gün boyunca
- ☐ Öğrenci okula gitmeden önce
- ☐ Öğrenci okuldayken
- ☐ Öğrenci okuldan döndükten sonra
- ☐ Öğrenci uyuduktan sonra

19. Baba hafta sonu ne kadar çalışır?

- ☐ Çalışmaz
- ☐ Cumartesi günü çalışır
- ☐ Pazar günü çalışır
- ☐ Her iki gün de çalışır

20. Baba iş seyahatine çıkar mı?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır (Lütfen 23. soruya geçiniz.)

21. Baba yılda ortalama kaç kez iş seyahatine çıkar?

- ☐ Her ay en az bir iki kez
- ☐ 6 ayda en az bir iki kez
- ☐ Yılda en az bir iki kez
- ☐ Diğer (Lütfen belirtiniz.)

22. Babanın iş seyahati yaklaşık ne kadar sürer?

- ☐ 1-2 gün
- ☐ Bir hafta
- ☐ İki hafta
- ☐ İki haftadan daha fazla
- ☐ Diğer (Lütfen belirtiniz.)

23. Anne ve babanın medeni durumu :

- ☐ Evli
- ☐ Boşanmış

24. Öğrenci kiminle beraber yaşamaktadır?

- ☐ Aile (anne,baba ve kardeşler)
- ☐ Anne
- ☐ Baba
- ☐ Anne ve anneanne
- ☐ Baba ve babaanne
- ☐ Diğer akrabalar ile

25. Anne öğrenci ile, hafta içinde gün başına ortalama kaç saat birlikte olmaktadır?

- ☐ 1 saat
- ☐ 2 saat
- ☐ 3 saat
- ☐ 4 saat ve üstü

26. Baba öğrenci ile, hafta içinde gün başına ortalama kaç saat birlikte olmaktadır?

- ☐ 1 saat
- ☐ 2 saat
- ☐ 3 saat
- ☐ 4 saat ve üstü

27. Anne öğrenci ile hafta sonu ortalama kaç saat birlikte olmaktadır?

- ☐ 1-3 saat
- ☐ 4-6 saat
- ☐ 7-9 saat
- ☐ 10 saat ve üstü

28. Baba öğrenci ile hafta sonu ortalama kaç saat birlikte olmaktadır?

- ☐ 1-3 saat
- ☐ 4-6 saat
- ☐ 7-9 saat
- ☐ 10 saat ve üstü

29. Öğrencinin kardeşi var mı?

- ☐ Yok
- ☐ Var

30. Öğrenci hafta içi günde ortalama ne kadar ders çalışır?

- ☐ Hiç çalışmaz.
- ☐ Yaklaşık yarım saat
- ☐ Yaklaşık 1 saat
- ☐ Yaklaşık 2 saat
- ☐ Yaklaşık 3 saat
- ☐ 3 saatten fazla

31. Öğrenci hafta sonu ortalama ne kadar ders çalışır?

- ☐ Hiç çalışmaz.
- ☐ Yaklaşık yarım saat
- ☐ Yaklaşık 1 saat
- ☐ Yaklaşık 2 saat
- ☐ Yaklaşık 3 saat
- ☐ 3 saatten fazla

32. Öğrenci ödevlerini nasıl bir sistemle yapar?

- ☐ Tek başına hiç yardım almadan.
- ☐ Tek başına ve zorlandığı zaman yardım alarak.
- ☐ Evdekilerden sürekli yardım alarak.
- ☐ Özel öğretmenden yardım alarak.
- ☐ Diğer (Lütfen belirtiniz.).....

33. Öğrenciye ödevleri konusunda kim yardımcı olmaktadır?

- ☐ Anne
- ☐ Baba
- ☐ Anne ve baba birlikte
- ☐ Aile büyükleri
- ☐ Abla veya ağabey
- ☐ Özel öğretmen
- ☐ Etüd öğretmeni
- ☐ Diğer (Lütfen belirtiniz.).....

EK-3**ÖĞRENCİLERİN BOŞ ZAMANLARINI
DEĞERLENDİRMELERİNE İLİŞKİN ANKET**

Öğrencimiz olan çocuğunuzun aşağıdaki davranışları hangi sıklıkta yaptığını lütfen (X) işareti ile belirtiniz.

	Hiç	Çok seyrek	Zaman zaman	Sık sık	Sürekli
1. Hafta içi televizyon izler.					
2. Hafta sonu televizyon izler.					
3. Televizyonda çizgi film izler.					
4. Televizyonda spor programı izler.					
5. Televizyonda müzik programı izler.					
6. Televizyonda show programı izler.					
7. Televizyonda yerli film izler.					
8. Televizyonda yabancı film izler.					
9. Televizyonda yerli dizi izler.					
10. Televizyonda belgesel izler.					
11. Televizyonda haberleri izler.					
12. Televizyonda şiddet içeren filmler izler.					
13. Televizyonda korku filmleri izler.					
14. Televizyonda çocuk filmleri izler.					
15. Televizyonda sosyal içerikli filmler izler.					
16. Televizyonda aşk filmleri izler.					
17. Hafta içi bilgisayarda oyun oynar.					
18. Hafta sonu bilgisayarda oyun oynar.					
19. Bilgisayarda araba yarışı oyunları oynar.					
20. Bilgisayarda futbol maçlarıyla ilgili oyunlar oynar.					
21. Bilgisayarda karete, boks v.b. şiddet içeren oyunlar oynar.					
22. Bilgisayarda savaş oyunları oynar.					
23. Bilgisayarda santranc v.b. düşündürücü oyunlar oynar.					
24. Bilgisayarda eğitim amaçlı (boyama, İngilizce, matematik v.b. konuları içeren) oyunlar oynar					

	Hiç	Çok seyrek	Zaman zaman	Sık sık	Sürekli
25. İnternet kullanır.					
26. İnternette chat(sohbet) yapar.					
27. İnternette arkadaşlarıyla mektuplaşır. (e-mail)					
28. İnternette bilgi edinici siteleri dolaşır.					
29. Hafta içi kitap, gazete, dergi v.b. okur.					
30. Hafta sonu kitap, gazete, dergi v.b. okur.					
31. Bilgisayar dergileri okur.					
32. Spor dergileri okur.					
33. Karikatür dergileri okur.					
34. Bilim dergileri okur.					
35. Haber dergileri okur.					
36. Sağlık dergileri okur.					
37. Magazin dergileri okur.					
38. Araba dergileri okur.					
39. Sosyal içerikli hikaye ve romanlar okur.					
40. Eğlendirici hikaye ve romanlar okur.					
41. Çizgi romanlar okur.					
42. Haftaiçi oyuncaklarıyla oynar.					
43. Hafta sonu oyuncaklarıyla oynar.					
44. Savaş oyuncaklarıyla (tabanca, kılıç v.b.) oynar.					
45. Elektronik oyuncaklarla oynar.					
46. Futbol oyuncaklarıyla oynar.					
47. Legolarla oynar.					
48. Araba,bebek v.b. oyuncaklarla oynar.					
49. Borsa, scrabble, monopoly v.b. düşündürücü oyuncaklarla oynar.					

EK-4

P.A.R.I

Aşağıda verilen ifadeleri okuyup, şu şekilde değerlendiriniz:

4	3	2	1
Çok uygun buluyorum	Oldukça uygun buluyorum	Biraz uygun buluyorum	Hiç uygun bulmuyorum

Görüşünüzü bu sayılardan birini daire içine alarak bildiriniz. Bu ifadelerde doğru veya yanlış yoktur, sadece kendi görüşünüzü işaretlemeniz gerekiyor. Araştırma için, bütün soruların cevaplandırılması çok önemli bir noktadır. Onun için bazı ifadeler birbirlerine benzer dahi olsa, yine de cevaplandırmanızı rica ederiz.

1. Çocuk yorucu veya zor işlerden korunmalıdır. 4 3 2 1
2. Anne ve babalar, çocuklarını dertlerini anlatmaya teşvik ederler, fakat bazen çocukların dertlerinin hiç açılmaması gerektiğini anlayamazlar. 4 3 2 1
3. Çocuk boşa geçen dakikaların bir daha hiç gelmeyeceğini ne kadar çabuk öğrenirse, kendisi için o kadar iyi olur. 4 3 2 1
4. Bir anne çocuğunun düş kırıklığına uğramaması için elinden geleni yapmalıdır. 4 3 2 1
5. Çocuk ne kadar erken yürümeyi öğrenirse, o kadar iyi terbiye edilebilir. 4 3 2 1
6. Çocuk yetiştirmek sinir bozucu, yıpratıcı bir iştir. 4 3 2 1
7. Çocuğun hayatta öğrenmesi gereken o kadar çok şey vardır ki zamanı boşa geçirmesi affedilemez. 4 3 2 1
8. Babalar biraz daha şefkatli olsalar; anneler çocuklarını daha iyi yönetebilirler. 4 3 2 1

9. Çocuk yetiştirmenin kötü taraflarından biri de, anne veya babanın istediğini yapabilmesi için yeter derecede özgür olmamasıdır. 4 3 2 1
10. Sıkı kurallarla yetiştirilen çocuklardan en iyi yetişkinler çıkar. 4 3 2 1
11. Bir anne çocuğunun mutluluğu için kendi mutluluğunu feda etmesini bilmelidir. 4 3 2 1
12. Daima koşuşturan, hareketli bir çocuk büyük bir olasılıkla mutlu bir kişi olacaktır. 4 3 2 1
13. Büyükler, çocukların şakalarına güler, onlara eğlendirici öyküler anlatırsa, evdeki düzen daha düzgün ve akılcı olur. 4 3 2 1
14. Çocuğun en gizli düşüncelerini kesinlikle bilmek, bir annenin görevidir. 4 3 2 1
15. Anne-babalar çocuklarına sorgusuz sualsiz kendilerine sadık kalmalarını öğretmelidirler. 4 3 2 1
16. Bütün genç anneler, bebek bakımında beceriksiz olacaklarından korkarlar. 4 3 2 1
17. Eğer bütün gününü çocuklarla geçirmek zorunda kalırsa, hangi anne olursa olsun, sonunda çocuklar sinirine dokunur. 4 3 2 1
18. Anne ve babalar her zaman çocuklarının kendilerine uymasını beklememeli, biraz da kendileri çocuklarına uymalıdır. 4 3 2 1
19. Eğer anneler dileklerinin kabul edileceğini bilselerdi, babaların daha anlayışlı olmalarını dilerlerdi. 4 3 2 1
20. Bir çocuğa ne olursa olsun, döğüşmekten kaçınması öğretilmelidir. 4 3 2 1
21. Çocuklar bencil olduklarında hep birşeyler istediklerinde, annesinin tepesinin atması çok normaldir. 4 3 2 1
22. Eğer çocuklar ailedeki kuralları uygun bulmuyorlarsa, bunu anne-babalarına söylemeleri hoş karşılanmalıdır. 4 3 2 1

23. Anneler çoğu zaman çocuklarına bir dakika daha dayanamayacakları duygusuna kapılırlar. 4 3 2 1
24. Çocuğu sıkı terbiye ederseniz sonra size teşekkür eder. 4 3 2 1
25. Küçük bir çocuk, cinsiyet konusundan sakınmalıdır. 4 3 2 1
26. Bir annenin çocuğunun hayatı hakkında herşeyi bilmesi hakkıdır. Çünkü çocuğu onun bir parçasıdır. 4 3 2 1
27. Uyanık bir anne-baba, çocuğunun tüm düşüncelerini öğrenmeye çalışmalıdır. 4 3 2 1
28. Çocuklar, anne-babalarının kendileri için neler ifade ettiklerini düşünmelidirler. 4 3 2 1
29. Eğer çocukların dertlerini söylemelerine izin verilirse büsbütün şikayetçi olurlar. 4 3 2 1
30. Sert terbiye sağlam ve iyi bir karakter geliştirir. 4 3 2 1
31. Genç bir kadın henüz gençken yapmak istediğı pek çok şey olduğu için, anne olunca kendisini tutuklanmış duygusuna kaptırır. 4 3 2 1
32. Anneler çocukları için hemen hemen bütün eğlencelerini feda ederler. 4 3 2 1
33. Babalar daha az bencil olsalar, kendilerine düşen görevi yaparlardı. 4 3 2 1
34. İyi bir anne, çocuğunu ufak tefek güçlüklerden korumalıdır. 4 3 2 1
35. Bir çocuğa anne ve babasını herkesten üstün görmesi öğretilmelidir. 4 3 2 1
36. Çocuk hiçbir zaman ailesinden sır saklamamalıdır. 4 3 2 1
37. Çocuklardan sık sık ödün vermelerini, anne-babaya uymalarını istemek doğru değildir. 4 3 2 1

38. Çoğu anneler bebeklerine bakarken, onu inciteceklerinden korkarlar. 4 3 2 1
39. Bir ocuğa başı derde girdiğinde döğüşmek yerine, büyüklere başvurması öğretilmelidir. 4 3 2 1
40. Anne-baba arasındaki bazı konular hafif bir tartışma ile çözümlenemezler. 4 3 2 1
41. Ev bakımında ve idaresinde en kötü şeylerden biri, kişinin kendini evinde tutuklanmış gibi hissetmesidir. 4 3 2 1
42. Hiçbir kadından yeni doğmuş bir bebeğe tek başına bakması beklenmemelidir. 4 3 2 1
43. Oğlan ve kız çocukların birbirlerini soyunurken görmemeleri gerekir. 4 3 2 1
44. Çocukların sorunlarına eğilirseniz, sizi oyalamak için birçok masal uydururlar. 4 3 2 1
45. Eğer anne-babalar çocukları ile şakalaşıp beraber eğlenirlerse, çocuklar onların öğütlerini dinlemeye daha çok yönelirler. 4 3 2 1
46. Anneleri kendileri yüzünden zorluk çektiği için, çocuklar onlara karşı daha anlayışlı olmalıdırlar. 4 3 2 1
47. Bir çocuk, eninde sonunda anne-babasınınkindenden daha üstün bir akıla sahip olamayacağını öğrenir. 4 3 2 1
48. Eğer bir anne çocuklarını iyi yetiştirmiyorsa, belki de bu; babanın evde kendine düşen görevi iyi yapmamasından ileri geliyordur. 4 3 2 1
49. Genç bir anne için ilk bebeğin bakımı sırasında yalnız kalmaktan daha kötü bir şey olamaz. 4 3 2 1
50. Bir çocuğun diğer bir çocuğa vurması hiçbir şekilde hoşgörüyle karşılanmaz. 4 3 2 1

51. Anne- babalar çocuklarına hayatta ilerleyebilmeleri için hep birşeyler yapmaları ve boşa zaman geçirmemeleri gerektiğini öğretmelidirler. 4 3 2 1
52. Akıllı bir kadın yeni bir bebeğin doğumundan önce ve sonra yalnız kalmamak için elinden geleni yapar. 4 3 2 1
53. Evde olup bitenleri sadece anne bildiği için, ev hayatının onun planlaması lazımdır. 4 3 2 1
54. Kendi haklarına sahip olabilmesi için bazen bir kadının kocasını terslemesi gerekir. 4 3 2 1
55. Bütün zamanını çocuklarıyla geçirmek, bir kadına kanadı kopmuş kuş duygusu verir. 4 3 2 1
56. Eğer anne kollarını sıvar, bütün yükü sırtlanırsa; tüm aile rahat eder. 4 3 2 1
57. Anne-babalar çocuklarını kendi kendilerine oluşturdıkları güveni sarsabilecek güç işlerden sakınmalıdırlar. 4 3 2 1
58. Çocuklar aslında sıkı disiplin içinde mutlu olurlar. 4 3 2 1
59. Çocuklarının toplantılarıyla, kız erkek arkadaşlıklarıyla ve eğlenceleriyle ilgilenen anne-babalar onların iyi yetişmelerini sağlarlar. 4 3 2 1
60. Anne ve babaya sadakat herşeyden önce gelir. 4 3 2 1